قَالَ فَمَا خَطْبُكُمْ أَيُّهَا الْمُرْسَلُونَ ﴿٣١﴾	(३१) (आदरणीय इब्राहीम अलैहिस्सलामले) भने कि अल्लाहद्वारा पठाइएका (फरिश्ताहरु !) तिम्रो के उद्देश्य हो ?[१]
قَالُوا إِنَّا أُرْسِلْنَا إِلَىٰ قَوْمٍ مُجْرِمِينَ ﴿٣٢﴾	(३२) उनीहरुले उत्तरदिए कि हामी पापीहरुतिर पठाइएका हौं ।[२]
لِنُرْسِلَ عَلَيْهِمْ حِجَارَةً مِنْ طِينٍ ﴿٣٣﴾	(३३) ताकि हामी उनीमाथि माटाका कंकरीहरु (स-साना टुक्रा) को वर्षा गरौं ।[३]
مُسَوَّمَةً عِنْدَ رَبِّكَ لِلْمُسْرِفِينَ ﴿٣٤﴾	(३४) जो तिम्रा प्रभुका तर्फबाट नामांकित भइसकेको छ ती सीमा उल्लंघन गर्नेहरुका लागि ।[४]
فَأَخْرَجْنَا مَنْ كَانَ فِيهَا مِنَ الْمُؤْمِنِينَ ﴿٣٥﴾	(३५) त जति ईमान भएकाहरु त्यहाँ थिए, हामीले उनीहरुलाई निकालिदियौं ।[५]
فَمَا وَجَدْنَا فِيهَا غَيْرَ بَيْتٍ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٣٦﴾	(३६) तथा हामीले त्यहाँ मुसलमानहरुको मात्र एउटै घर पायौं ।[६]

[१] خَطْبٌ कथा, अभियान । अर्थात यस शुभ-सूचनाका अतिरिक्त तिम्रो अरु के कार्य एवं उद्देश्य छ जसका लागि तिमीलाई पठाइएको छ ।

[२] यसबाट अभिप्राय लूतको जाति हो जसको सबभन्दा ठूलो अपराध लिवातत (समलैंगिक मैथुन) थियो ।

[३] वर्षायौंको अभिप्राय हो कि यी कंकरीहरुद्वारा मारिहालौं । यी कंकरीहरु विशुद्ध पत्थरका थिए, न कि आकाशीय ओले (तुषार) थिए, बरु माटोबाट बनेका थिए ।

[४] مُسَوَّمَةً (मुसौव्वमः) नामांकित अथवा निशान लागिएको, उनको विशेष चिन्ह थियो अथवा ती प्रकोपका लागि विशेष थिए । केही धर्मविद भन्नुहुन्छ कि जुन कंकरीहरुवाट जसको मृत्यु हुनु थियो, त्यसमा त्यसको नाम लेखिएको हुन्थ्यो । مُسْرِفِينَ जो शिर्क तथा पथभ्रष्टतामा निकै अगाडी बढेका तथा दूराचार तथा पापमा सीमा उल्लंघन गर्नेहरु हुन् ।

[५] अर्थात प्रकोप आउनुभन्दा पूर्व हामीले त्यहाँबाट उनलाई निस्किहाल्नुको आदेश दिएका थियौं ताकि उनीहरु प्रकोपबाट सुरक्षित रहून् ।

[६] तथा यो अल्लाहका पैग़म्बर (सन्देष्टा आदरणीय लूत अलैहिस्सलामको घर थियो जसमा उनका दुई पुत्रीहरु तथा केही ईमान भएकाहरु थिए । भन्दछन् कि यिनी

(३७) तथा त्यहीं हामीले उनका लागि जो कष्टदायी यातनाको भय राख्दछन्, एउटा पूर्ण निशानी छाड्यौं ।[1]

وَتَرَكْنَا فِيهَا آيَةً لِلَّذِينَ يَخَافُونَ الْعَذَابَ الْأَلِيمَ ﴿٣٧﴾

(३८) तथा मूसाको कथामा (पनि हाम्रो तर्फबाट चेतावनी छ) जबकि हामीले उसलाई प्रमाण दिएर पठायौं ।

وَفِي مُوسَىٰ إِذْ أَرْسَلْنَاهُ إِلَىٰ فِرْعَوْنَ بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿٣٨﴾

जम्मा तेह्र थिए । यिनमा आदरणीय लूतकि पत्नी सम्मिलित थिइनन्, अपितु त्यो आफ्नो जातिका साथ विनाशहरुमध्ये थिइ । (ऐसरूत्तफ़ासीर) इस्लामको अर्थ हो आज्ञापालन तथा समर्पण । अल्लाहका आदेशहरुका पालनामा शिर निहुराउने तथा झुकाउने मुस्लिम हो । यस आधारमा प्रत्येक मोमिन मुसलमान हुन् । यसैकारण उनका लागि मोमिन शब्द प्रयोग गरियो तथा पुन: उनैका लागि मुस्लिम शब्द भनिएको छ । यसबाट प्रमाणित गरिन्छ कि यिनका चरितार्थमा कुनै अन्तर छैन, जस्तो कि केही मोमिन तथा मुस्लिमको बीच गर्दछन् । कुर्आनले जो कहीं मोमिन तथा कहीं मुस्लिम शब्द प्रयोग गरेको छ त त्यो ती अर्थहरुका अनुसार हो जो अरबी शब्दार्थहरुका आधारमा उनका बीच छ । अत: शाब्दिक प्रयोगका मुक़ाबिलामा धार्मिक तथ्यहरुलाई लिनु अधिक अनिवार्य छ धार्मिक तथ्यहरुका आधारमा उनका मध्ये त्यही अन्तर छ, जो जिब्रील अलैहिस्सलामको हदीसबाट सिद्ध छ । जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमसित सोधियो कि इस्लाम के हो ? त उहाँले भन्नुभो: لا إله إلا الله (ला एलाह इल्लल्लाह) को साक्ष्य, नमाज़को स्थापना ज़कात दिनु, हज्ज तथा रमज़ानका महिना रोज़ा (ब्रत) । तथा जब ईमानका विषयमा प्रश्न गरियो त भन्नुभयो : अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार्नु, त्यसका फरिश्ताहरु, किताबहरु, रसूलहरु, प्रलयको दिन तथा राम्रो एवं नराम्रो भाग्यप्रति विश्वास राख्नु । अर्थात हृदयले यी कुराहरुमाथि विश्वास राख्नु तथा आज्ञा एवं कर्तव्यहरुको पालना इस्लाम हो । यस आधारमा प्रत्येक मोमिन मुसलमान तथा प्रत्येक मुसलमान मोमिन हो । (फ़तहुल क़दीर)) तथा जो मानिस मोमिन तथा मुस्लिमका बीच अन्तर गर्दछन् उनी भन्दछन् कि यो सही हो कि यहाँ कुर्आनले एउटै गिरोहका लागि मोमिन तथा मुस्लिमका शब्द प्रयोग गरेका छन्, परन्तु यिनका बीच जुन अन्तर छ, त्यसका आधारमा प्रत्येक मोमिन मुस्लिम पनि छ तैपनि प्रत्येक मुस्लिमको मोमिन हुने कुरो आवश्यक छैन । (इब्ने क़सीर) जे पनि होस् यो ज्ञान सम्बन्धी बहस हो तथा दुबै गिरोहहरुका पास आ-आफ्ना तर्क छन् ।

[1]यो आयत अथवा पूर्ण लक्षण ती प्रकोपका चिन्ह हुन् जो यी विध्वस्त वस्तीहरुमा एक युगसम्म शेष रहे । तथा यो संकेत पनि उनैका लागि छन् जो ईश्वरीय प्रकोपको भय राख्दछन्, किनकि शिक्षा तथा सदुपदेशको प्रभाव पनि स्वीकार गर्दछन् तथा आयतहरु (निशानीहरु) मा चिन्तन-मनन पनि ती नै गर्दछन् ।

فَتَوَلّٰى بِرُكْنِهٖ وَقَالَ سٰحِرٌ اَوْ مَجْنُوْنٌ ﴿٣٩﴾

(३९) त त्यसले आफ्नै बलमा मुख फर्कायो[1] तथा भन्नथाल्यो कि यो जादूगर हो अथवा दिवाना हो ।

فَاَخَذْنٰهُ وَجُنُوْدَهٗ فَنَبَذْنٰهُمْ فِى الْيَمِّ وَهُوَ مُلِيْمٌ ﴿٤٠﴾

(४०) अन्तत: हामीले त्यसलाई तथा त्यसको सेनालाई आफ्नो यातनामा समातेर समुद्रमा हालिदियौं, त्यो थियो नै निन्दनीय ।[2]

وَفِىْ عَادٍ اِذْ اَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الرِّيْحَ الْعَقِيْمَ ﴿٤١﴾

(४१) त्यसैप्रकार आदहरुमध्ये पनि[3] (हाम्रो तर्फबाट चेतावनी छ) जबकि हामीले उसमाथि बाँझ (अशुभ) आँधी पठायौं ।[4]

مَا تَذَرُ مِنْ شَىْءٍ اَتَتْ عَلَيْهِ اِلَّا جَعَلَتْهُ كَالرَّمِيْمِ ﴿٤٢﴾

(४२) त्यो जुन-जुन वस्तुमाथि जान्थ्यो, त्यसलाई जीर्ण अस्थिहरुको जस्तै चूर-चूर गरिदिन्थ्यो ।[5]

وَفِىْ ثَمُوْدَ اِذْ قِيْلَ لَهُمْ تَمَتَّعُوْا حَتّٰى حِيْنٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा समूद (को कथा) मा पनि (शिक्षा छ) जब उनीसित भनियो कि तिमी केही दिनसम्म लाभ उठाइहाल ।[6]

---

[1]दृढ पहलू (पक्ष) लाई रुक्न भन्दछन् । यहाँ अभिप्राय त्यसको आफ्नो शक्ति तथा सेना हो ।

[2]अर्थात त्यसका काम नै यस्ता कि जसका लागि त्यो निन्दाको पात्र थियो ।

[3] أي : تركنا في قصة عاد آية आदको कथामा पनि हामीले निशानी छाड्यौं ।

[4] الرِّيْحَ الْعَقِيْمَ (बाँझ हावा) जसमा शुभ-सम्पन्नता थिएन । त्यो हावा वृक्षहरुलाई फलदार गर्नेवाली थिएन न वर्षाको सन्देशवाहक, बरु केवल विनाश एवं प्रकोपको आयु थियो ।

[5]यो त्यस हावाको प्रभाव थियो जो आदका समुदायमाथि प्रकोपका रुपमा पठाइएको थियो । यो प्रचण्ड वायु सात रात तथा आठ दिन निरन्तर चलिरहयो । (अल-हाक्क: ७)

[6]अर्थात जब उनले आफूले नै माँग गरिएको चमत्कारबाट प्रकट ऊटनीलाई वध गरिदिए त उनीसित भनियो कि अब तीन दिन तिमी अझ संसारको स्वाद लिइहाल । तीन दिनका पश्चात तिमी ध्वस्त गरिदिइनेछौ । यो त्यसैतिर संकेत हो । केही ज्ञाताहरुले यसलाई स्वालेह अलैहिस्सलामको नबूअतका आरम्भको वचन मानेका छन् । शब्दहरुको यो अर्थ पनि हुनसक्छ । बरु पूर्व वाक्य-क्रमबाट यही अर्थ अधिक उचित छ ।

فَعَتَوْا عَنْ أَمْرِ رَبِّهِمْ فَأَخَذَتْهُمُ الصَّٰعِقَةُ وَهُمْ يَنظُرُونَ ﴿٤٤﴾

(४४) परन्तु उनीहरुले आफ्ना प्रभुका आदेशहरुको अवहेलना गरे, जसका लागि उनलाई उनीहरुले हेर्दाहेर्दै (तीब्र) कडक[1] ले नष्ट गरिदियो ।

فَمَا اسْتَطَٰعُوا مِن قِيَامٍ وَمَا كَانُوا مُنتَصِرِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) अनि न त उनी उभिन सके[2] तथा न बदला लिनसके ।[3]

وَقَوْمَ نُوحٍ مِّن قَبْلُ ۖ إِنَّهُمْ كَانُوا قَوْمًا فَٰسِقِينَ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा नूह (अलैहिस्सलाम) का समुदायको पनि यसभन्दा पूर्व (यही अवस्था भएको थियो) उनीहरु पनि बडो अवज्ञाकारी मानिस थिए ।

وَالسَّمَاءَ بَنَيْنَٰهَا بِأَيْيْدٍ وَإِنَّا لَمُوسِعُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा आकाशलाई हामीले (आफ्ना) हातहरुले बनाएका हौं[5] तथा नि:सन्देह हामी विस्तार गर्नेवाला छौं ।[6]

وَالْأَرْضَ فَرَشْنَٰهَا فَنِعْمَ الْمَٰهِدُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा धर्तीलाई हामीले फर्श बनाइदिएका छौं,[7] त हामी निकै राम्रा ओछ्यानेवाला छौं ।

---

[1]यो صاعِقَةٌ (तीब्र कड्क) आकाशीय चित्कार थियो तथा त्यसका साथ तलबाट رَجْفَةٌ (भूकम्प) थियो, जस्तो कि सूर: आराफ-७८ मा छ ।

[2]कि उनीहरु भाग्न सकून् ।

[3]अर्थात अल्लाहको प्रकोपबाट स्वयंलाई बचाउन सकेनन् ।

[4]नूहको समुदाय, आद, फ़िरऔन तथा समूद आदि समुदायहरुभन्दा निकै पहिला गुज्रिसकेको छ । यसले पनि अल्लाहको आज्ञापालनको साटो विद्रोहको मार्ग अपनाएको थियो । अन्तत: त्यसलाई जलमा डुबाइदिइयो ।

[5]السَّماءَ को ज़बर (अ को मात्रा) بَنَيْنَا का कारण छ जो लुप्त छ । بَنَيْنَا السَّماءَ بَنَيناهَا

[6]अर्थात् पहिला नै निकै विशाल छ परन्तु हामीले यसलाई त्यसभन्दा पनि अधिक विस्तृत सामर्थ्य राख्दछौं, अथवा आकाशबाट वर्षा गरी जीविका विस्तृत गर्नुको सामर्थ्य राख्दछ अथवा مُوسِعٌ लाई وُسْعٌ बाट मानियोस् (शक्ति तथा सामर्थ्य राख्नेवाला) त अर्थ हुन्छ कि हामीमा यस्ता अरु पनि आकाश तथा धर्ती बनाउनुको सामर्थ्य तथा शक्ति मौजूद छ । हामी आकाश तथा धर्ती बनाएर थाकेका छैनौ, बरु हाम्रो शक्ति तथा सामर्थ्य असीम छ ।

[7]अर्थात ओछ्यान जस्तै त्यसलाई ओछ्याइदियौं ।

وَمِن كُلِّ شَيْءٍ خَلَقْنَا زَوْجَيْنِ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ۝٤٩

(४९) तथा प्रत्येक वस्तुलाई हामीले जोडा-जोडा पैदा गरेका छौं[1] ताकि तिमी शिक्षा प्राप्त गर ।[2]

فَفِرُّوا إِلَى اللَّهِ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝٥٠

(५०) त तिमी अल्लाहतिर दौड-भाग (अर्थात ध्यान) गर ।[3] नि:सन्देह म तिमीलाई त्यसतिर स्पष्ट रुपमा सचेत गर्नेवाला हूँ ।

وَلَا تَجْعَلُوا مَعَ اللَّهِ إِلَٰهًا آخَرَ ۖ إِنِّي لَكُم مِّنْهُ نَذِيرٌ مُّبِينٌ ۝٥١

(५१) तथा अल्लाहका साथ कुनै अन्यलाई पूज्य नबनाउ । नि:सन्देह म तिमीलाई त्यसतिर बाट स्पष्ट रुपमा सचेतक हूँ ।[4]

كَذَٰلِكَ مَا أَتَى الَّذِينَ مِن قَبْلِهِم مِّن رَّسُولٍ إِلَّا قَالُوا سَاحِرٌ أَوْ مَجْنُونٌ ۝٥٢

(५२) यसैप्रकार जो मानिस उनीभन्दा पूर्व गुज्रेका छन्, उनका पासमा जो पनि रसूल आए उनले भनिदिए कि या त यो जादूगर हो अथवा दिवाना हो ।

أَتَوَاصَوْا بِهِ ۚ بَلْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ۝٥٣

(५३) के यिनीहरु यस कुराको एक-अर्कालाई वसीयत गर्दछन्,[5] होइन बरु यी सबै उद्दण्ड हुन् ।[6]

---

[1]अर्थात् प्रत्येक वस्तुको जोडी-जोडी भाले तथा पोथी अथवा त्यसका मुकाबिल तथा विलोमलाई पनि पैदा गरेका छौं । जस्तै प्रकाश-अन्धकार, थल-जल, चन्द्र-सूर्य, गुलियो-तितो, रात-दिन, राम्रो-नराम्रो, जीवन-मृत्यु, ईमान-कुफ्र, सौभाग्य-दूर्भाग्य, स्वर्ग-नरक, जिन्न-मानिस आदि । यहाँसम्मकि जीवधारीको तुलनामा निर्जीव । अत: आवश्यक छ कि संसारको पनि जोडा होस् अर्थात् परलोक, संसारका मुकाबिलामा अन्य जीवन ।

[2]यो जानीहाल कि यी सबैको रचयिता मात्र एक अल्लाह हुन्, जसको कोही शरीक (साझेदार) छैन ।

[3]अर्थात् कुफ्र (अविश्वास) तथा अवज्ञाबाट तौबा तथा क्षमा माँगेर तुरुन्त अल्लाहका सदनमा झुकिहाल, यसमा विलम्ब नगर ।

[4]अर्थात तिमीलाई हामीले प्रष्टरुपमा तर्सायौं तथा तिम्रो हित गरिराखेको छु कि केवल एक अल्लाहतिर झुक । उसैमाथि विश्वास तथा भरोसा गर तथा मात्र उसै एकको इबादत गर । त्यसका साथ अन्य उपास्यहरुलाई शरीक (साझी) नगर । यस्तो गर्छौ भने याद राख कि स्वर्गका सुविधा तथा सुखहरुबाट सधैंका लागि बञ्चित भइहाल्नेछौ ।

[5]अर्थात् प्रत्येक पछि आउने जातिहरुले यसैप्रकार अल्लाहका रसूलहरुको इन्कार गरे र उनलाई जादूगर तथा उन्मादग्रस्त भने, जस्तै पहिला समुदाय आगामी समुदायहरुलाई वसीयत गरी जाँदैगरे । एकका पश्चात प्रत्येक समुदायले यही मार्ग अपनायो ।

[6]एक-अर्कालाई वसीयत त होइन बरु प्रत्येक समुदाय नै आ-आफ्नो ठाउँमा उद्दण्ड छ ।

(५४) तसर्थ तपाईं उनीहरुबाट मुख फर्काइहाल्नुस्, तपाईंमाथि कुनै आरोप छैन ।

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ فَمَآ أَنتَ بِمَلُومٍ ۝

(५५) तथा शिक्षा दिंदैरहनुस्, निश्चय यो शिक्षा ईमान भएकाहरुलाई लाभ दिनेछ ।[1]

وَذَكِّرْ فَإِنَّ الذِّكْرَىٰ تَنفَعُ الْمُؤْمِنِينَ ۝

(५६) मैले जिन्नात एवं मुसलमानहरुलाई मात्र यसैकारण पैदा गरेको छु कि उनीहरु केवल मेरो इबादत गरून् ।[2]

وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ۝

(५७) न म उनीसित जीविका चाहन्छु, न मेरो यो इच्छा छ कि उनीहरुले मलाई खुवाऊन् ।[3]

مَآ أُرِيدُ مِنْهُم مِّن رِّزْقٍ وَمَآ أُرِيدُ أَن يُطْعِمُونِ ۝

(५८) अवश्य अल्लाह (तआला) त स्वयं जीविका प्रदान गर्ने शक्तिशाली एवं बलवान छ ।

إِنَّ اللَّهَ هُوَ الرَّزَّاقُ ذُو الْقُوَّةِ الْمَتِينُ ۝

(५९) त जसले अत्याचार गरेका छन्, उनीहरुलाई पनि उनका साथीहरुका भागका समान

فَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا ذَنُوبًا مِّثْلَ ذَنُوبِ

यसकारण ती सबका हृदय समान छन् तथा उनका चरित्र पनि मिल्दा-जुल्दा छन् । यसकारण पछिल्लाहरुले त्यही समय भने जो अघिकाहरुले भने तथा गरे ।

[1]यसकारण कि सदुपदेश लाभ तिनैलाई पुग्छ । अथवा अभिप्राय यो हो कि तपाईं शिक्षा दिंदैरहनुस्, यसबाट तिनले अवश्य लाभ प्राप्त गर्नेछन् जसका सम्बन्धमा अल्लाहका ज्ञानमा छ कि उनीहरुले ईमान स्वीकार गर्नेछन् ।

[2]यसमा अल्लाहका त्यस इरादा (मशीयत) लाई व्यक्त गरियो जो धर्म विधानका अनुसार त्यो भक्तहरुबाट चाहन्छ कि सम्पूर्ण मानव र जिन्नले मात्र एक अल्लाहको उपासना गरून् तथा आज्ञापालन पनि उसै एकको गरून् । यदि यसको सम्बन्ध उत्पत्तिका इरादाले भएको भए त सबै उसको बन्दना तथा आज्ञापालनका लागि विवश हुन्थे तथा कोही त्यसबाट विमुख हुनुको सामर्थ्य राख्दैनथ्यो । अर्थात् यसमा मानिस तथा जिन्नहरुलाई उनका जीवनको उद्देश्य स्मरण गराइएको छ, जसलाई यदि उनीहरुले बिर्सेर राखे त आख़िरतमा कडा जाँचबुझ हुनेछ तथा उनी त्यस परीक्षामा विफल मानिनेछन् जसमा अल्लाहले उनीहरुलाई इरादा तथा पसन्दको स्वाधीनता दिएको छ ।

[3]अर्थात मेरो इबादत तथा आज्ञापालनसित मेरो उद्देश्य यो होइन कि यिनीहरुले मलाई कमाएर खुवाउन्, जस्तो कि अरु असत्य स्वामीहरुको हुन्छ, बरु जीविकाका सबै कोष त मेरै पासमा छ, मेरो उपासना तथा आज्ञापालनबाट त स्वयं उनैको लाभ हुनेछ ।

أَصْحَٰبِهِمْ فَلَا يَسْتَعْجِلُونِ ﴿٥٩﴾

भाग प्राप्त हुनेछ।[1] अतः उनीहरु मसित शीघ्र नगरून्।[2]

فَوَيْلٌ لِّلَّذِينَ كَفَرُوا۟ مِن يَوْمِهِمُ ٱلَّذِى يُوعَدُونَ ﴿٦٠﴾

(६०) त खराबी छ नास्तिकहरुलाई उनका त्यस दिनको जसको उनी वचन दिइन्छन्।

سُورَةُ الطُّورِ

सूरतु त्तूर-५२

सूरः तूर मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्चास आयतहरु एवं दुई रूकूअ छन्।

بِسْمِ ٱللَّهِ ٱلرَّحْمَٰنِ ٱلرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

وَٱلطُّورِ ﴿١﴾

(१) सौगन्ध छ तूरको।[3]

وَكِتَٰبٍ مَّسْطُورٍ ﴿٢﴾

(२) तथा लेखिएको किताबको।[4]

فِى رَقٍّ مَّنشُورٍ ﴿٣﴾

(३) जो झिल्लीका खुल्ला पृष्ठहरुमा छ।[5]

وَٱلْبَيْتِ ٱلْمَعْمُورِ ﴿٤﴾

(४) तथा आबाद घरको।[6]

---

[1] ذَنُوب (ज़नूब) को अर्थ भरिएको डालो हो। इनारहरुबाट डालोमा पानी निकालेर बाँडिन्छ, यसैकारण यहाँ डालोलाई भागका अर्थमा प्रयुक्त गरिएको छ। अभिप्राय यो हो कि अत्याचारीहरुलाई यातनाले भाग प्राप्त हुनेछ, जस्तै यसबाट पहिला कुफ्र तथा शिर्क गर्नेवालाहरुलाई उनको यातनाको भाग पाइएको थियो।

[2] किन्तु यो यातनाको भाग उनीहरुले कहिले पुग्नेछ, यो अल्लाहको इच्छामा निर्भर छ। यसकारण प्रकोपको माँगमा शीघ्रता नगरून्।

[3] तूर त्यो पर्वत हो जसमाथि (मूसा अलैहिस्सलाम) सित अल्लाहले कुरा गर्नुभयो। त्यसलाई तूर सीना पनि भनिन्छ। अल्लाहले त्यसका यसै महत्वका कारण त्यसको शपथ लिएको छ।

[4] مَسْطُورًا (मस्तूर) को अर्थ हो लिखित वस्तु, यसका विभिन्न चरितार्थ वर्णन गरिएका छन्। कुरआन मजीद, लौहे महफूज़ (सुरक्षित पट्टिका) सबै अवतरित किताबहरु अर्थात् मानिसहरुका कर्म जो फरिश्ताहरु लेख्दछन्।

[5] यो مَسْطُور सित सम्बन्धित छ। رَقّ (रक्क़) यो पातलो छाला जसमा लेखिन्थ्यो। مَنْشُور (मंशूर) को अर्थ हो फैलिएको तथा खुला भएको।

[6] यो بيت معمور (बैते मअमूर) सातौं आकाशमा त्यो बन्दना गृह हो जसमा फरिश्ताहरु इबादत गर्दछन्। यो बन्दनागृह फरिश्ताहरुबाट यसप्रकार भरिएको रहन्छ कि प्रतिदिन सत्तरी

(५) तथा अग्ला छतको ।[1]	وَالسَّقْفِ الْمَرْفُوعِ ﴿٥﴾
(६) तथा भड्काइएका सागरको ।[2]	وَالْبَحْرِ الْمَسْجُورِ ﴿٦﴾
(७) नि:सन्देह तपाईंका प्रभुको प्रकोप भएर नै रहनेछ ।	إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ لَوَاقِعٌ ﴿٧﴾
(८) त्यसलाई रोक्ने कोही छैन ।[3]	مَّا لَهُ مِن دَافِعٍ ﴿٨﴾
(९) जुन दिन आकाश प्रकम्पित हुन थाल्नेछ ।[4]	يَوْمَ تَمُورُ السَّمَاءُ مَوْرًا ﴿٩﴾

हजार फरिश्ताहरु इबादतका लागि त्यसमा प्रवेश गर्छन्, जसको पुन: प्रलयसम्म दोस्रो पटक पालो आउने छैन, जस्तो कि मेराजका हदीसहरुमा वर्णन गरिएको छ । केही विद्वानहरुले बैते मअमूरसित ख़ानये काअबा अभिप्राय लिएका छन् जो उपासनाका लागि आउने मनुष्यहरुबाट प्रत्येक समय भरिएको रहन्छ । मअमूरको अर्थ हो आबाद तथा भरिएको ।

[1]यसबाट अभिप्राय आकाश हो जो धर्तीको लागि छतका समान छ । कुर्‌आनले त्यसलाई अर्को स्थानमा 'सुरक्षित छत' भनेको छ । ﴿وَجَعَلْنَا السَّمَاءَ سَقْفًا مَّحْفُوظًا ۖ وَهُمْ عَنْ آيَاتِهَا مُعْرِضُونَ﴾ अल अम्बिया-३२) केही ज्ञाताहरुले यसबाट अर्श तात्पर्य लिएका छन् जो सबै आपत्तिहरुका लागि छत हो ।

[2]مسجور (मस्जूर) को अर्थ हो भड्केको । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय त्यो पानी हो जो अर्शको मुनि छ जसबाट केयामत (प्रलय) को दिन वर्षा हुनेछ । त्यसबाट मृत शरीर जीवित हुनेछन् । केही विद्वान भन्छन् कि यसबाट अभिप्राय सागर हो, तिनमा क्यामतका दिन आगो भड्किनेछ, जस्तो कि भन्नुभयो:

﴿وَإِذَا الْبِحَارُ سُجِّرَتْ﴾

"तथा जब सागर भड्काउनेछन् ।" (अत्तकवीर-६)

इमाम शौकानीले यसै भावार्थलाई उत्तम मानेका छन् । केही धर्मविदहरुले मस्जूरको अर्थ भरिएको लिएका छन् । इमाम तबरीले यसै कथनलाई लिएका छन् । यसका अरु पनि कैयन् अर्थ वर्णन गरिएका छन् । (हेर्नुस् तफ़सीर इब्ने क़सीर)

[3]यो उपरोक्त सौगन्धहरुको उत्तर हो । अर्थात् यी सबै वस्तुहरु अल्लाहको महाशक्तिको प्रदर्शन हो, यस कुराको प्रमाण हो कि अल्लाहको त्यो प्रकोप पनि निश्चय भएर रहनेछ जसको उसले वाचा गरेको छ । त्यसलाई हटाउनुभन्दा कोही समर्थ हुनेछैन ।

[4]مور (मौर) को अर्थ हो गति तथा उथल-पुथल केयामतका दिन आकाशका प्रबन्धमा जो उथल-पुथल तथा ताराहरुका टूट-फूटका कारण जो बिखराव पैदा हुनेछ, त्यसलाई यी शब्दहरुमा व्यंजित गरिएको छ, तथा यो उपरोक्त यातनाका लागि समय छ । अर्थात् छोडेर कपासका भुवा समान तथा रेतका काँडाहरु जस्तै उडेर जानेछन् ।

وَّ تَسِيْرُ الْجِبَالُ سَيْرًا ۝١٠

(१०) तथा पर्वत हिंड्डुल गर्न थाल्नेछन् ।

فَوَيْلٌ يَّوْمَىِٕذٍ لِّلْمُكَذِّبِيْنَ ۝١١

(११) त्यस दिन झुठ्लाउनेहरुको (पूर्ण) खराबी छ ।

الَّذِيْنَ هُمْ فِيْ خَوْضٍ يَّلْعَبُوْنَ ۝١٢

(१२) जो आफ्ना अनायास कुराहरुमा उफ्रिराखेका छन् ।[1]

يَوْمَ يُدَعُّوْنَ اِلٰى نَارِ جَهَنَّمَ دَعًّا ۝١٣

(१३) जुन दिन उनीहरु धक्का दिइएर[2] नरकको आगोतिर ल्याइनेछन् ।

هٰذِهِ النَّارُ الَّتِيْ كُنْتُمْ بِهَا تُكَذِّبُوْنَ ۝١٤

(१४) यही (नरकको) त्यो अग्नि हो जसलाई तिमीले झूठ भन्दथ्यौ ।[3]

اَفَسِحْرٌ هٰذَآ اَمْ اَنْتُمْ لَا تُبْصِرُوْنَ ۝١٥

(१५) (अब भन) के यो जादू हो ?[4] अथवा तिमी देख्दै-देख्दनौ ।[5]

اِصْلَوْهَا فَاصْبِرُوْٓا اَوْ لَا تَصْبِرُوْا ۚ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ ۭ اِنَّمَا تُجْزَوْنَ مَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۝١٦

(१६) यसमा जाउ, (नरकमा) अब तिमीबाट धैर्य राख्नु तथा नराख्नु तिम्रा लागि समान छ । तिमीलाई केवल तिम्रा कर्महरुको प्रतिफल दिइनेछ ।

اِنَّ الْمُتَّقِيْنَ فِيْ جَنّٰتٍ وَّنَعِيْمٍ ۝١٧

(१७) निःसन्देह सदाचारी मानिस स्वर्गमा तथा सुखहरुमा छन् ।[6]

---

[1]अर्थात आफ्ना कुफ्र तथा असत्यमा लीन तथा सत्यलाई झुठ्लाउन र उपहासमा लागेका छन् ।

[2] الدَّعُّ (अद्दअ) को अर्थ हो बडो कडाईका साथ धकाल्नु ।

[3]यो नरकमा नियुक्त फरिश्ताहरु (ज़बानियः) उनीहरुलाई भन्नेछन् ।

[4]जस्तो तिमी संसारमा पैग़म्बरहरुलाई जादूगर भन्ने गर्थ्यौ, भन के यो पनि जादूको कुनै काम हो ?

[5]अथवा जुनप्रकार तिमी संसारमा सत्यका दर्शनबाट अन्धा थियौ, यो दण्ड पनि तिमीले बुझिराखेका छैनौ ? यो झपार्नका लागि उनीहरुलाई भनिएको छ, अन्यथा प्रत्येक वस्तु उनका दर्शनमा आइसकेको हुनेछ ।

[6]काफ़िर तथा हतभागाहरुका पश्चात ईमानवाला तथा भाग्यशालीहरुको चर्चा गरिदैछ ।

فَٰكِهِينَ بِمَآ ءَاتَىٰهُمۡ رَبُّهُمۡ وَوَقَىٰهُمۡ رَبُّهُمۡ عَذَابَ ٱلۡجَحِيمِ ١٨

(१८) उनीहरुलाई जे उनका प्रभुले प्रदान गरेको छ, त्यसमा प्रसन्न छन् ।[1] तथा उनलाई उनका प्रभुले नरकको यातनाबाट पनि बचाइहालेको छ ।

كُلُواْ وَٱشۡرَبُواْ هَنِيٓـَٔۢا بِمَا كُنتُمۡ تَعۡمَلُونَ ١٩

(१९) तिमी मजासँग खाने-पिउने गरिरह ती कर्महरुका प्रतिफल स्वस्थ जो तिमीले गर्दथ्यौ ।[2]

مُتَّكِـِٔينَ عَلَىٰ سُرُرٖ مَّصۡفُوفَةٖۖ وَزَوَّجۡنَٰهُم بِحُورٍ عِينٖ ٢٠

(२०) समतल ओछ्याइएका सुन्दर तख्तामाथि तकिया लगाइराखेको अवस्थामा ।[3] तथा हामीले उनका विवाह ठूला-ठूला आँखा भएका हूरहरुसित गरिदिएका छौं ।

وَٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ وَٱتَّبَعَتۡهُمۡ ذُرِّيَّتُهُم بِإِيمَٰنٍ أَلۡحَقۡنَا بِهِمۡ ذُرِّيَّتَهُمۡ وَمَآ أَلَتۡنَٰهُم مِّنۡ عَمَلِهِم مِّن شَيۡءٖۚ كُلُّ ٱمۡرِيِٕۭ

(२१) तथा जो मानिस ईमान स्वीकार गरे तथा उनको सन्तानले पनि ईमानमा उनको अनुगमन गरे हामी उनको सन्तानलाई उनीसम्म पुऱ्याइदिनेछौं तथा उनका कर्महरुबाट हामीले केही कम गर्ने छैनौं ।[4]

---

[1] अर्थात् स्वर्गका घर, खानाहरु, वस्त्र, सवारीहरु, सुन्दर पत्नी तथा अन्य सुखहरु ती सबैमा उनी आनन्दित हुनेछन् किनकि यो वरदान संसारका सुखहरुभन्दा अत्याधिक बढी हुनेछन् तथा مَالاَ عَينٌ رَأَت ولاَ أُذُنٌ سَمِعَت ولاَ خَطَرَ عَلَى قَلْب بَشَر को चरितार्थ ।

[2] अर्को स्थानमा भन्नुभयो: ﴿كُلُوا۟ وَٱشْرَبُوا۟ هَنِيٓـًٔۢا بِمَآ أَسْلَفْتُمْ فِى ٱلْأَيَّامِ ٱلْخَالِيَةِ﴾ (अल-हाक्क:-२४) यसबाट ज्ञात भयो कि अल्लाहको दया प्राप्त गर्नका लागि ईमानका साथ सत्कर्म अति आवश्यक छ ।

[3] مَصْفُوفَـةٍ (मस्फ़ूफ़:) एक-अर्कासित जोडिएको जस्तो कि उनी प्रतिबद्ध छन् अथवा केही ज्ञाताहरुले त्यसको वर्णन गरेका छन् कि उनी परस्पर सम्मुख हुनेछन्, जस्तै रणक्षेत्रमा सेनाहरु सम्मुख हुन्छन् । यस भावलाई कुरआनका अन्य स्थानमा यसप्रकार वर्णन गरिएको छ :

﴿عَلَىٰ سُرُرٖ مُّتَقَٰبِلِينَ﴾

"एक-अर्काका सम्मुख आसनहरुमा आसीन हुनेछन् ।" (अस्साफ़्फ़ात-४४)

[4] अर्थात जसका पिता आफ्नो स्वच्छता सदाचार तथा सत्कर्मका कारण स्वर्गका उच्च श्रेणीहरुमा पदासीन हुनेछन्, अल्लाह तआला उनको सन्तानका पनि पद उच्च गरेर उनलाई उनका पिताहरुका साथ भेट गराइदिनेछ । यो गर्ने छैन कि उनका पिताहरुका पद घटाएर उनको सन्तानको तल्लो श्रेणीहरुमा उनलाई ल्याओस् । अर्थात् ईमान भएकाहरुमाथि दोहोरो अनुग्रह गर्नेछ । एक त यो कि पिता तथा पुत्रहरुको परस्पर मिलन गराइदिनेछ ताकि

بِمَا كَسَبَ رَهِينٌ ﴿٢١﴾

प्रत्येक व्यक्ति आ-आफ्ना कर्महरुको गिरवी (जिम्मेवार) छ ।[1]

وَأَمْدَدْنَاهُم بِفَاكِهَةٍ وَلَحْمٍ مِّمَّا يَشْتَهُونَ ﴿٢٢﴾

(२२) हामीले उनका लागि फलहरु तथा रुचिकर मासुको प्राचुर्य गरिदिनेछौं ।[2]

يَتَنَازَعُونَ فِيهَا كَأْسًا لَّا لَغْوٌ فِيهَا

(२३) (प्रसन्नताका साथ) उनीहरु एक-अर्कासित (मदिराका) प्यालाको हारालुछ गर्नेछन्,[3] जुन शराब (मदिरा

उनका नयन शीतल होऊन्, दोस्रो यो कि तल पदहरु भएकालाई उठाएर उच्च पदहरुमा आसीन गरिदिनेछ । अन्यथा दुबैका मिलनको यो पनि तरीका हुनसक्छ कि प्रथम श्रेणी भएकाहरुलाई द्वितीय श्रेणी प्रदान गरिदेओस् । यो कुरा किनकि त्यसका कृपा तथा उपकारका विपरीत हुनेछन्, यसकारण त्यसले यस्तो गर्नेछैन, बरु द्वितीय श्रेणीवालाहरुलाई प्रथम श्रेणी प्रदान गर्नेछ । यो त अल्लाहको त्यो उपकार हो जुन सन्तानमाथि पिताहरुका सत्कर्महरुको बरकत (शुभ) बाट हुनेछ । हदीसमा वर्णित छ कि सन्तानको दुआ (प्रार्थना) तथा इस्तिग़फ़ार (प्रार्थना तथा क्षमा-याचना) बाट पिताहरुको दर्जा पनि बढ्छन् । जब एक व्यक्तिको पद स्वर्गमा उच्च हुन्छ त त्यो सोध्छ कि हे अल्लाह यसको कारण ? अल्लाह तआला भन्छ, "यसको कारण तिम्रो सन्तानको तिम्रा लागि क्षमा-याचनाको प्रार्थना हो ।" (मुसनद अहमद २/५०९) यसको समर्थन त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा चर्चा छ कि मानिस मर्दछ त उसका कर्मको कर्म पनि समाप्त भएर जान्छ, परन्तु तीनवटा कुराहरुको पुण्य मृत्युको पश्चात पनि जारी रहन्छ, एक सदक़ये जारिया (जारी रहने दान), दोस्रो त्यो ज्ञान जसबाट मानिस लाभान्वित हुन्छन्, तेस्रो नेक औलाद (सदाचारी सन्तान) जो त्यसका लागि प्रार्थना गर्दछ । (मुस्लिम, किताबुल वसीय:, बाबु मा यलहकुल इन्सान मिनस सवाबे बाद वफ़ातेही)

[1] رَهِينٌ (रहीन) مَرْهُون (मर्हून) (बंधक) का अर्थमा छ, प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्मको बन्धक हुनेछ । यो मोमिन तथा काफ़िर दुबैका लागि सामान्य छ तथा अर्थ यो हो कि जसले जस्तो गर्नेछ त्यस्तै भर्नेछ । अथवा यसबाट अभिप्राय केवल काफ़िर हुन् कि उनी आफ्ना दुष्कर्ममा फँस्नेछन् । जस्तो अर्को स्थानमा भन्यो :

﴿ كُلُّ نَفْسٍ بِمَا كَسَبَتْ رَهِينَةٌ * إِلَّا أَصْحَابَ الْيَمِينِ ﴾

"प्रत्येक व्यक्ति आफ्ना कर्महरुमा गिरफ्तार हुनेछ । दायाँ हातवालाहरुबाहेक (ईमान भएकाहरु) का ।" (अल-मुद्दस्सिर-३८,३९)

[2] أمددناهم यो زدناهم का अर्थमा छ, अथवा अत्याधिक दिनेछ ।

[3] يتنازعون - يتعاطون و يتناولون एक-अर्कासित लिनेछन् । अथवा त्यो अर्थ हो जो अनुवादमा छ । كأس (कास) त्यस प्याला तथा जामलाई भन्दछन् जो मदिरा अथवा अन्य कुनै पेय पदार्थमा भरिएको हुन्छ । खाली भाँडोलाई कास भन्दैनन् । (फ़तहुल क़दीर)

وَلَا تَأْثِيمٌ ﴿٢٣﴾

का आनन्दमा न अपशब्द निस्कनेछन् तथा न पाप हुनेछ ।[१]

وَيَطُوفُ عَلَيْهِمْ غِلْمَانٌ لَّهُمْ كَأَنَّهُمْ لُؤْلُؤٌ مَّكْنُونٌ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा उनका चारैतिर सेवाका लागि (सेवक) बालक हिंड्डुल गरिराखेका हुनेछन्, जस्तो कि उनी मोती थिए जो लुकाएर राखिएका थिए ।[२]

وَأَقْبَلَ بَعْضُهُمْ عَلَىٰ بَعْضٍ يَتَسَاءَلُونَ ﴿٢٥﴾

(२५) तथा आपसमा एक-अर्कातिर मुख गरेर प्रश्न गर्नेछन् ।[३]

قَالُوا إِنَّا كُنَّا قَبْلُ فِي أَهْلِنَا مُشْفِقِينَ ﴿٢٦﴾

(२६) भन्नेछन् कि यसभन्दा पूर्व हामी आफ्ना घरवालाहरुमा निकै तर्सने गर्दथ्यौं ।[४]

فَمَنَّ اللَّهُ عَلَيْنَا وَوَقَانَا عَذَابَ السَّمُومِ ﴿٢٧﴾

(२७) त अल्लाह (तआ़ला) ले हामीमाथि बडो उपकार गर्‍यो तथा हामीलाई तेज़ गरम हावाहरुका प्रकोपबाट बचाइहाल्यो ।[५]

إِنَّا كُنَّا مِن قَبْلُ نَدْعُوهُ ۖ إِنَّهُ هُوَ الْبَرُّ الرَّحِيمُ ﴿٢٨﴾

(२८) हामीले यसका पूर्व नै त्यसको इबादत गरिरहन्थ्यौं,[६] निःसन्देह त्यो अत्यन्त परोपकारी एवं अत्यन्त दयालु छ ।

---

[१]त्यस मदिरामा सांसारिक मदिराको प्रभाव हुनेछैन । त्यसलाई पिएर न कोही बहकिनेछ कि अपशब्द भनोस्, त यति बेसुध हुनेछ कि पाप गरोस् ।

[२]अर्थात् स्वर्गवासीहरुको सेवाको लागि त्यसलाई नव-युवक सेवक पनि दिइनेछन् जो उनको सेवाका लागि हिंडिराखेका हुनेछन् । सुन्दरता एवं शोभा तथा स्वच्छता एवं सफाईमा यस्ता हुनेछन् जस्ता मोती, जसलाई ढाकिएर राखिएको छ ताकि हात लाग्नाले त्यसको चमक कम नहोस् ।

[३]एक-अर्कासित सांसारिक समाचार सोध्नेछन् कि संसारमा कुन दशामा जीवनयापन गरिरहे तथा ईमान एवं कर्मको मागहरु कसरी पूरा गर्दैरहे ।

[४]अर्थात् अल्लाहको यातनाबाट । यसकारण अल्लाहका त्यस दण्डबाट बच्नुको प्रबन्ध पनि गरिरहे, यसकारण कि मानिसलाई जुन कुराको भय हुन्छ, त्यसबाट बच्नका लागि त्यो दौडधूप पनि गर्दछ ।

[५] سَمُوم (समूम) लू, झुल्साइने गरम हावालाई भन्दछन् । नरकका नामहरुमध्ये एउटा नाम पनि हो ।

[६]अर्थात् केवल त्यसै एकको बन्दना (इबादत) गर्दथ्यौ, त्यसका साथ कसैलाई साझी गर्दैनथ्यौ । अथवा यो अर्थ हो कि उसैसित नरकको यातनाबाट बच्नुको प्रार्थना गर्दथ्यौ ।

فَذَكِّرْ فَمَآ أَنتَ بِنِعْمَتِ رَبِّكَ بِكَاهِنٍ وَلَا مَجْنُونٍ ﴿٢٩﴾

(२९) तसर्थ तपाईं सम्झाउँदै रहनुस्, किनकि तपाईं आफ्ना प्रभुको कृपाले न त काहिन (ज्योतिषी) हुनुहुन्छ न दिवाना ।[1]

أَمْ يَقُولُونَ شَاعِرٌ نَّتَرَبَّصُ بِهِۦ رَيْبَ ٱلْمَنُونِ ﴿٣٠﴾

(३०) के (काफ़िर) यसप्रकार भन्दछन् कि यो कवि हो, हामी त्यसका लागि कालचक्र (अर्थात मृत्यु) को प्रतीक्षा गरिराखेका छौं ।[2]

قُلْ تَرَبَّصُوا۟ فَإِنِّى مَعَكُم مِّنَ ٱلْمُتَرَبِّصِينَ ﴿٣١﴾

(३१) (तपाईं) भनिदिनुस् कि तिमी प्रतिक्षा गर, म पनि तिम्रा साथ प्रतिक्षा गर्नेहरुमा छु ।[3]

أَمْ تَأْمُرُهُمْ أَحْلَٰمُهُم بِهَٰذَآ ۚ أَمْ هُمْ قَوْمٌ طَاغُونَ ﴿٣٢﴾

(३२) के उनका बुद्धिहरु उनलाई यही सिकाउँछन् ?[4] अथवा यी मानिस नै उद्दण्ड हुन् ।[5]

أَمْ يَقُولُونَ تَقَوَّلَهُۥ ۚ بَل لَّا يُؤْمِنُونَ ﴿٣٣﴾

(३३) के यिनीहरु भन्दछन् कि यस (नबी) ले (कुरआन) स्वयं रचेको छ, वास्तविकता यो हो कि उनी ईमान स्वीकार गर्दैनन् ।[6]

[1]यसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई सान्त्वना दिइँदैछ कि तपाईं शिक्षा-दीक्षा तथा उपदेशको काम गर्दैरहनुस् तथा यिनी तपाईंका विषयमा जे-जति भनिराख्छन्, त्यतातिर कान नथाप्नुस्, यसकारण कि तपाईं अल्लाहको कृपाले न काहिन हुनुहुन्छ न उन्मादी (जस्तो कि यिनीहरु भन्दछन्) अपितु तपाईंमाथि हाम्रोतिर बाट प्रकाशना आउँछ, जो काहिनमाथि आउँदैन, तपाईं जो कथन सुनाउनु हुन्छ त्यो बुद्धि एवं ज्ञानको दर्पण हुन्छ, एउटा उन्मादीबाट यस्ता कुरा कसरी सम्भव छ ?

[2] رَيْب (रैब) को अर्थ हो कालचक्र, مَنُون (मनून) मृत्युका नामहरुमध्ये एउटा नाम हो । अभिप्राय यो हो कि मक्काका क़ुरैश यस प्रतिक्षामा छन् कि कालचक्रबाट सम्भवतः यस (मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) लाई मृत्यु आइहालोस् तथा हामीलाई शान्ति प्राप्त होस्, जो यसको तौहीद (अद्वैत) को निमन्त्रणले हामीबाट खोसिहालेको छ ।

[3]अर्थात् हेर कि मृत्यु कसलाई पहिले आउँछ तथा विनाश कसको भाग्य बन्दछ ?

[4]अर्थात् तपाईंका विषयमा जो यिनीहरु यसप्रकार अनर्गल मिथ्या एवं अशुद्ध कुराहरु गर्दैरहन्छन्, के उनका बुद्धिहरुले उनलाई यही सम्झाउँछन् ?

[5]होइन अपितु यी उद्दण्ड तथा पथभ्रष्ट मानिसहरु हुन्, तथा यही उद्दण्डता एवं पथभ्रष्टताले उनीहरुलाई यस कुराहरुका लागि उक्साइराखेको छ ।

[6]अर्थात् कुरआन गढ्नुका आरोपमा उक्साउनेवाला पनि उनको कुफ्र नै हो ।

فَلْيَأْتُوا بِحَدِيثٍ مِّثْلِهِ إِن كَانُوا صَادِقِينَ ﴿٣٤﴾

(३४) तसर्थ यदि यिनी साँचो हुन् भने यस जस्तो एउटा (नै) कुरा यिनी (पनि) त ल्याऊन् ।[1]

أَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ أَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴿٣٥﴾

(३५) के यिनी बिना कुनै पैदा गर्नेवाला स्वयं नै पैदा भइहालेका छन् ?[2] अथवा यिनी स्वयं पैदा गर्नेवाला हुन् ?[3]

أَمْ خَلَقُوا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ بَل لَّا يُوقِنُونَ ﴿٣٦﴾

(३६) के उनीहरुले नै आकाशरु तथा धर्तीलाई पैदा गरेका छन् ? बरु यिनी विश्वास नगर्नेहरु हुन् ।[4]

أَمْ عِندَهُمْ خَزَائِنُ رَبِّكَ أَمْ هُمُ الْمُصَيْطِرُونَ ﴿٣٧﴾

(३७) अथवा के यिनका पासमा तिम्रा प्रभुका कोषागार छन् ?[5] अथवा (ती कोषागारहरुका) यिनी रक्षक हुन् ।[6]

[1]अर्थात् यदि आफ्ना दावीमा साँचा छन् कि यो कुर्आन मुहम्मद (सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम) ले स्वयं रच्नु भएको छ त यिनी पनि यस जस्तै किताब बनाएर प्रस्तुत गरिदेऊन्, जो वाक्यक्रम, चमत्कार एवं प्रभात, विचित्र भाषा-शैली, तथ्यहरुको नियति तथा समस्याहरुका समाधानमा यसको मुक़ाबिला गर्नसकोस् ।

[2]अर्थात् यदि वास्तवमा यस्तो छ भने कसैलाई यो अधिकार छैन कि उनीहरुलाई कुनै कुराको आदेश देओस् अथवा रोकोस् । किन्तु जब यस्तो छैन, अपितु उनलाई एउटा स्रष्टाले पैदा गरको छ, त स्पष्ट छ कि त्यसको उनलाई पैदा गर्नुको एउटा विशेष उद्देश्य छ, त्यसले उनीहरुलाई पैदा गरेर यसै कसरी छाडिदिनेछ ?

[3]अर्थात् यिनी स्वयं पनि आफ्ना रचयिता होइनन्, बरु यिनी अल्लाहलाई रचयिता हुने कुरोलाई स्वीकार गर्दछन् ।

[4]बरु अल्लाहका धम्की तथा वाचाहरुका बारेमा सन्देहमा छन् ।

[5]कि जसलाई यिनीहरु चाहन्छन् जीविका प्रदान गरून् तथा जसलाई चाहन्छन्, रोकिदिऊन्, अर्थात जसलाई चाहन्छन् नबूअत (ईशदूत्व) प्रदान गरून् ।

[6] مُصَيْطِر अथवा مُسَيْطِر (मुसैतिर), سَطْر (सतर) बाट बनेको छ, लेखक जो रक्षक तथा निरीक्षक होस् । त्यसले किनकि पूरा विवरण लेख्दछ, यसकारण यो संरक्षक एवं निरीक्षकका अर्थमा पनि प्रयुक्त हुन्छ । अर्थात् के अल्लाहका कोषहरु अथवा त्यसको कृपाहरुमा उनको अधिकार छ जसलाई चाहन्छन् देऊन् अथवा नदेऊन् ।

أَمْ لَهُمْ سُلَّمٌ يَسْتَمِعُونَ فِيهِ ۖ فَلْيَأْتِ مُسْتَمِعُهُم بِسُلْطَانٍ مُّبِينٍ ﴿٣٨﴾

(३८) अथवा के यिनका पासमा कुनै भऱ्याङ छ, जसमाथि चढेर सुन्छन् ?[१] (यदि यस्तो छ) त उनको सुन्नेवाला कुनै स्पष्ट प्रमाण प्रस्तुत गरून् ।

أَمْ لَهُ الْبَنَاتُ وَلَكُمُ الْبَنُونَ ﴿٣٩﴾

(३९) के अल्लाहका त सबै पुत्रीहरु छन् तथा तिम्रा लागि पुत्र छन् ?

أَمْ تَسْأَلُهُمْ أَجْرًا فَهُم مِّن مَّغْرَمٍ مُّثْقَلُونَ ﴿٤٠﴾

(४०) के तिमी यिनीबाट कुनै पारिश्रमिक माँगदछौ कि यिनी त्यसका बोझले घिचिंदै गइराखेका छन् ?[२]

أَمْ عِندَهُمُ الْغَيْبُ فَهُمْ يَكْتُبُونَ ﴿٤١﴾

(४१) के यिनीसित परोक्षको ज्ञान छ जसलाई यिनीहरु लेखिहाल्छन् ?[३]

أَمْ يُرِيدُونَ كَيْدًا ۖ فَالَّذِينَ كَفَرُوا هُمُ الْمَكِيدُونَ ﴿٤٢﴾

(४२) के यिनीहरु कुनै छल गर्न चाहन्छन् ?[४] त (विश्वास गरिहालून्) कि छल गर्ने गुट काफ़िरहरुको हो ।[५]

أَمْ لَهُمْ إِلَٰهٌ غَيْرُ اللَّهِ ۚ سُبْحَانَ اللَّهِ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) के अल्लाहका अतिरिक्त उनको कुनै अन्य उपास्य छ ? (कदापि छैन) अल्लाह (तआ़ला) उनका शिर्कबाट (शुद्ध) एवं पवित्र छ ।

---

[१]अर्थात के यो उनको दावी हो कि भऱ्याङद्वारा यिनी पनि मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समान आकाशहरुमा गएर फरिश्ताहरुका कुरा अथवा उनको तर्फबाट जुन प्रकाशना गरिन्छ, त्यो सुनेर आएका छन् ।

[२]अर्थात् त्यसलाई अदा गर्नु (तिर्नु) उनका लागि कठिन छ ।

[३]कि अवश्य उनीभन्दा पहिला मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम मरिहाल्नेछन् तथा उनको मृत्यु त्यसका पश्चात आउनेछ ।

[४]अर्थात् हाम्रो पैग़म्बरका साथ, जसबाट त्यसको विनाश हुनजाओस् ।

[५]अर्थात् चाल उनैमाथि फर्केर जान्छ तथा सबै हानि उनैको हुनेछ, जस्तै भन्यो:

﴿وَلَا يَحِيقُ الْمَكْرُ السَّيِّئُ إِلَّا بِأَهْلِهِ﴾

"तथा नराम्रा चालहरुको संकट ती चालवालाहरुमाथि नै पर्दछ ।" (फ़ातिर-४३) जस्तो कि बद्रका रणमा यी काफ़िर मारिए तथा अन्य कैयन् स्थानहरुमा अपमानित भए ।

وَإِن يَرَوْا كِسْفًا مِّنَ السَّمَاءِ سَاقِطًا يَقُولُوا سَحَابٌ مَّرْكُومٌ ﴿٤٤﴾

(४४) यदि यिनीहरु आकाशका कुनै टुक्रालाई खसिराखेको देख्छन्, तैपनि भन्दिन्छन् कि यो पत्रमाथि पत्र बादल हो ।[1]

فَذَرْهُمْ حَتَّىٰ يُلَاقُوا يَوْمَهُمُ الَّذِي فِيهِ يُصْعَقُونَ ﴿٤٥﴾

(४५) तसर्थ तपाई उनीहरुलाई छोडिदिनुस् यहाँसम्मकि उनीहरु आफ्ना त्यस दिनसित मिल्न जाऊन् जसमा यिनी अचेत गरिदिइनेछन् ।

يَوْمَ لَا يُغْنِي عَنْهُمْ كَيْدُهُمْ شَيْئًا وَلَا هُمْ يُنصَرُونَ ﴿٤٦﴾

(४६) जुन दिन उनीहरुलाई उनको चाल कुनै काम आउने छैन तथा न उनी सहायता गरिनेछन् ।

وَإِنَّ لِلَّذِينَ ظَلَمُوا عَذَابًا دُونَ ذَٰلِكَ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) निःसन्देह अत्याचारीहरुका लागि यसका अतिरिक्त अन्य यातनाहरु पनि छन्,[2] परन्तु उनीहरुमध्ये अधिकतर मानिस अन्जान छन् ।[3]

وَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ فَإِنَّكَ بِأَعْيُنِنَا وَسَبِّحْ بِحَمْدِ رَبِّكَ حِينَ تَقُومُ ﴿٤٨﴾

(४८) तिमी आफ्ना प्रभुका आदेशको प्रतीक्षामा धैर्यले काम लेउ, निःसन्देह तिमी हाम्रा आँखाका अगाडी छौ । प्रातःकाल जब तिमी उठ्छौ[4] आफ्ना प्रभुको

[1]अभिप्राय यो हो कि आफ्ना कुफ्र तथा उद्दण्डताबाट फर्कन पनि सक्ने छैनन्, बरु अट्टेरीपनाको प्रदर्शन गर्दै भन्नेछन् कि यो प्रकोप होइन बरु एकमाथि अर्को गरी बादल चढिराखेको छ । जस्तो कि केही अवसरहरुमा यस्तो हुन्छ ।

[2]अर्थात् संसारमा, जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُونَ﴾

"अवश्य हामीले उनीहरुलाई निकटको कुनै सानो यातना यस ठूलो यातनाका अतिरिक्त चखाउनेछौं ताकि उनीहरु फर्किआऊन् ।" (अलिफ.लाम.मीम.अस्सजदः-२१)

[3]यस कुराबाट कि यी सांसारिक प्रकोप तथा आपदा यसकारण छन् कि मानवले अल्लाहतिर ध्यान देओस् । यो कुरा उनी बुझ्दैनन्, यसकारण पापहरुबाट क्षमा माँग्दैनन् । बरु कैयन् पटक पहिलाभन्दा पनि अधिक पापहरुमा लीन हुनजान्छन् । जस्तो एक हदीसमा छ "मुनाफ़िक जब रोगी भई स्वस्थ हुनजान्छ त त्यसको उदाहरण ऊँटको जस्तो हुनजान्छ । त्यो जान्दैन कि उसलाई रस्सीहरुले किन बाँधियो तथा पछि किन खुला छाडियो ?" (सुनन अबू दाऊद, किताबुल जनायज न. ३०८९)

[4]यस उभिनुमध्ये कुनचाहिं उभिनु अभिप्राय हो ? केही जानकारहरु भन्छन् कि जब नमाज़का लागि उभिन्छन्, जस्तो कि नमाज़को आरम्भमा «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ وَتَبَارَكَ اسْمُكَ»

وَمِنَ الَّيْلِ فَسَبِّحْهُ وَإِدْبَارَ النُّجُومِ ﴿٤٩﴾

पवित्रता तथा प्रशंसाको वर्णन गर ।
(४९) तथा रात्रिमा पनि त्यसको जप[1] गर तथा ताराहरु अस्ताउने समयमा पनि ।[2]

سُوْرَةُ النَّجْمِ

सूरतुन नज्म-५३

सूर: नज्म* मक्कामा अवतरित भएको, यसमा बासठ्ठी आयतहरु एवं तीन रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

पढिन्छ । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि जब ब्यूँझेर उभिन्छन् । त्यस समय पनि अल्लाहको तस्बीह महिमागान तथा प्रशंसा मस्नून (उचित) छ । केही अन्य भन्दछन् कि जब कुनै बैठक (सभा) बाट उभिन्छन् जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ जुन व्यक्तिले कुनै बैठकबाट उठ्दाखेरि यो दुआ पढनेछ त उसका बैठकका पापहरु प्रायश्चित हुन जानेछ । «سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ! وَبِحَمْدِكَ أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ»

(तिर्मिजी बाबु मा यकूलु इज़ा क़ाम मिन मज्लिसिही)

[1]यसबाट अभिप्राय क्यामुल्लैल अर्थात तहज्जुदको नमाज़ हो, जो आजीवन नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको नियम रहयो ।

[2] أي: وقت إدبارها من آخر الليل (रात समाप्त हुने समय) । यसबाट अभिप्राय फज्रका दुई रकाअत सुन्नतहरु हुन् । ऐच्छिक नमाज़हरुमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यसको अत्याधिक ध्यान राख्नुहुन्थ्यो । तथा एक हदीसमा उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि फज्रको दुई (रकाअत) सुन्नतहरु संसार तथा त्यसका प्रत्येक कुरोभन्दा उत्तम छ (सहीह बुख़ारी, किताबुत तहज्जुद, बाबु तआहुदे रक्अतयिल् फज्र व मन सम्माहुमा ततौउअन् मुस्लिम किताबुस् सलाति, बाबु इस्तिहबाबे रकअतयिल फ़ज्र)

*यो प्रथम सूर: हो जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले पूरा काफ़िरहरुका जनसमूहमा सुनाउनु भयो । यसका पश्चात जति मानिस उहाँका पछाडी थिए सबैले सजदा गरे, उमैया बिन खलफका अतिरिक्त, उसले आफ्नो मुठ्ठीमा माटो लिएर त्यसमाथि सजदा गऱ्यो । अन्ततः त्यो कुफ्रकै दशामा मारियो । (सहीह बुख़ारी, व्याख्या सूर: नज्म) आदरणीय ज़ैद बिन साबित भन्नुहुन्छ कि मैले यस सूर:को पाठ उहाँका सामु गरे त उहाँले यसमा सजदा गर्नुभएन । (सहीह बुख़ारी, उपरोक्त बाब) यसको अभिप्राय यो भयो कि सजदा गर्नु मुस्तहब (राम्रो) छ, अनिवार्य छैन । कहिले छोडि पनि दिइयोस् त ज़ायज (उचित) छ ।

(१) सौगन्ध छ ताराको जब तल आओस्।[1]	وَالنَّجْمِ إِذَا هَوَىٰ ①
(२) कि तिम्रो साथीले न मार्ग गुमाएको छ न त्यो बक्र मार्गमा छ।[2]	مَا ضَلَّ صَاحِبُكُمْ وَمَا غَوَىٰ ②
(३) तथा न उनी आफ्नो इच्छाले कुनै कुरा भन्दछन्।	وَمَا يَنطِقُ عَنِ الْهَوَىٰ ③
(४) त्यो त केवल प्रकाशना (आकाशवाणी) हो जो अवतरित गरिन्छ।[3]	إِنْ هُوَ إِلَّا وَحْيٌ يُوحَىٰ ④
(५) त्यसलाई पूर्ण शक्ति भएको फरिश्ताले सिकाएको छ।	عَلَّمَهُ شَدِيدُ الْقُوَىٰ ⑤
(६) जो शक्तिशाली छ,[4] अनि त्यो सीधा उभिहाल्यो।	ذُو مِرَّةٍ فَاسْتَوَىٰ ⑥

[1]केही भाष्यकारहरुले तारासित सुरैया (कृतिका नक्षत्र) अभिप्राय लिएका छन् तथा केहीले जोहरा तारा लिएका छन्, तथा केही अन्य विद्वानहरुले साधारण तारा लिएका छन्। هَوَىٰ (हवा) माथिदेखि तल झर्नु अर्थात् जब रात्रिका अन्तमा फज्रको समय त्यो खस्छ, अथवा शैतानहरुलाई हान्नका लागि खस्दछ, अथवा केही ज्ञाताहरुका अनुसार प्रलयको दिन खस्नेछन्।

[2]यो सौगन्धको उत्तर हो। صَاحِبُكُمْ (तिम्रो साथी) भनेर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सत्यतालाई स्पष्ट गरिएको छ कि नबूअत (दूतत्व) भन्दा पहिला उसले चालीस वर्ष तिम्रा बीच गुजारेका छन्। त्यसका रात-दिनका सबै कर्म तिम्रा बीच गुजारेका छन्। त्यसका रात-दिनका सबै कर्म तिम्रा सामु छन्। त्यसको स्वभाव तथा कर्म तिमीले जानेबुझेको कुरा हो। सच्चाई तथा अमानतदारीका अतिरिक्त त्यसका आचरणमा तिमीले केही अरु पनि देखेका छौ ? अब चालीस वर्ष पश्चात जो त्यसै नबूअतको दावा गर्दछ त अलिकति सोच कि त्यो कसरी झूठो हुनसक्छ ? वास्तवमा न त्यो पथभ्रष्ट भएको छ न बहकेको छ। अल्लाहले दुबै प्रकारको गुमराहीहरुबाट आफ्ना पैगम्बरको वर्णन गरेको छ।

[3]त्यो कुमार्ग तथा बहकन कसरी सक्दछ ? त्यो त अल्लाहको प्रकाशना बिना मुख नै खोल्दैन यहाँसम्मकि हाँसो-ख्यालका समयमा पनि उहाँका मुखबाट सत्यबाहेक केही निस्कन्नथ्यो। (तिर्मिजी अबवाबुल बिर्र, बाबु माजाअ फ़िल मज़ाहे) यसैप्रकार क्रोधको स्थितिमा पनि उहाँलाई आफ्नो मनोभावनामाथि यति नियन्त्रण थियो कि उहाँका मुखबाट कुनै कुरा यथार्थका विपरीत निस्कँदैनथ्यो। (अबू दाऊद, किताबुल इलम, बाबुन फ़ि किताबिल इल्मे)

[4]यसबाट अभिप्राय जिब्रील फरिश्ता हो जो बलवान तथा अत्याधिक शक्तिशाली छ। पैग़म्बरमाथि प्रकाशना ल्याउने तथा उसलाई शिक्षा दिने यही फरिश्ता हो।

(७) तथा त्यो उनका आकाशका किनाराहरु (क्षितिज) मा थियो ।[१]	وَهُوَ بِالْأُفُقِ الْأَعْلَىٰ ۝٧
(८) अनि निकट भयो तथा उत्तर आयो ।[२]	ثُمَّ دَنَا فَتَدَلَّىٰ ۝٨
(९) त त्यो दुई कमानका बराबरका दूरीमा रहयो, बरु त्यसभन्दा पनि कम ।[३]	فَكَانَ قَابَ قَوْسَيْنِ أَوْ أَدْنَىٰ ۝٩
(१०) त उसले अल्लाहका भक्तलाई सन्देश पुऱ्यायो[४] जो पनि पुऱ्यायो ।	فَأَوْحَىٰ إِلَىٰ عَبْدِهِ مَا أَوْحَىٰ ۝١٠
(११) हृदयले झूठ भनेन जसलाई (सन्देष्टाले) देख्यो ।[५]	مَا كَذَبَ الْفُؤَادُ مَا رَأَىٰ ۝١١

[१]अर्थात् जिब्रील अलैहिस्सलाम, अर्थात प्रकाशना (वह्य) सिकाउनका पश्चात आकाशका किनाराहरुमा गई उभे ।

[२]अर्थात् फेरि धर्तीमा उत्रे तथा विस्तारै नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमका समीप पुगे ।

[३]केही विद्वानहरुले यो अनुवाद गरेका छन् दुई हातहरुका बराबर । यो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम तथा जिब्रील अलैहिस्सलामको परस्पर समीपताको वर्णन हो । अल्लाह तआला तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको निकटताको वर्णन होइन, जस्तो कि केही धर्मविज्ञहरुले विश्वास दिलाउँछन् । आयतका पूर्वक्रमबाट पूर्णरुपमा स्पष्ट छ कि यसमा मात्र जिब्रील तथा पैगम्बरको चर्चा छ । यसै निकटताका अवसरमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले जिब्रीललाई उनका मूल रुपमा देख्नु हो । तथा यो नबी हुनुका आरम्भिक युगको घटना हो जसको चर्चा यी आयतहरुमा गरियो । दोस्रो पटक मूल रुपमा मेराज (आकाश-भ्रमण) को रातिमा देख्नु हो ।

[४]अर्थात् जिब्रील अलैहिस्सलाम अल्लाहका भक्त मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका लागि जो प्रकाशना अथवा सन्देश लिएर आएका थिए, त्यो उहाँ (सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम) सम्म पुऱ्याए ।

[५]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले जिब्रीललाई वास्तविक रुपमा देखे कि उनका ६ सय पंख छन् । एउटा पंख पश्चिम तथा पूर्वका बीच दूरीका बराबर थियो । यसलाई उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका हृदयले झुठ्लाएन बरु अल्लाहको यस महान शक्तिलाई स्वीकार गऱ्यो ।

أَفَتُمَٰرُونَهُۥ عَلَىٰ مَا يَرَىٰ ⑫

(१२) के तिमी भगडा गर्दछौ त्यसमाथि जो (पैग़म्बर-सन्देष्टा) ले देख्नुहुन्छ ।

وَلَقَدْ رَءَاهُ نَزْلَةً أُخْرَىٰ ⑬

(१३) त्यसलाई त एक पटक अरु पनि देख्नु भएको थियो ।

عِندَ سِدْرَةِ ٱلْمُنتَهَىٰ ⑭

(१४) सिदरतुल मुन्तहाका निकट ।[1]

عِندَهَا جَنَّةُ ٱلْمَأْوَىٰٓ ⑮

(१५) त्यसैका निकट जन्नतुल मावा छ ।[2]

إِذْ يَغْشَى ٱلسِّدْرَةَ مَا يَغْشَىٰ ⑯

(१६) जबकि सिदरहलाई लुकाइराखेको थियो । त्यो वस्तु जो त्यसमाथि छाइराखेको थियो ।[3]

مَا زَاغَ ٱلْبَصَرُ وَمَا طَغَىٰ ⑰

(१७) न त दृष्टि बहक्यो, न सीमाभन्दा बढ्यो ।[4]

لَقَدْ رَأَىٰ مِنْ ءَايَٰتِ رَبِّهِ ٱلْكُبْرَىٰٓ ⑱

(१८) निश्चय उसले आफ्ना प्रभुका ठूला-ठूला निशानीहरुभन्दा केही निशानीहरु देखिहाल्यो ।[5]

---

[1]यो मेराजको रातमा जब जिब्रीललाई वास्तविक रुपमा देख्नुभयो, त्यसको वर्णन हो । यो सिद्रतुल मुन्तहा एउटा बयरको वृक्ष हो, जो छैठौं अथवा सातौं आकाशमा तथा यो अन्तिम सीमा हो । त्यसभन्दा माथि कोही फरिश्ता जान सक्दैन । फरिश्ताहरु अल्लाहका आदेश पनि यहींबाट प्राप्त गर्दछन् ।

[2]यसलाई "जन्नतुल मावा" यसकारण भन्दछन् कि आदम अलैहिस्सलामको आवास तथा निवास यहीं थियो । केही ज्ञाताहरु भन्दछन् कि आत्माहरु यहीं आएर एकत्र हुन्छन् ।

[3]यो सिद्रतुल मुन्तहाको त्यस स्थितिको वर्णन हो जब मेराजको राति उहाँले त्यसलाई देख्नुभयो । सुनका पतिङ्गा (भुसुनाहरु) त्यसका आसपास घुमिराखेका थिए । फरिश्ताहरुको प्रतिबिम्ब त्यसमाथि परिराखेको थियो, तथा प्रभुका प्रतापहरुको प्रदर्शन पनि त्यहीं थियो । (इब्ने कसीर आदि) यसै स्थानमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमलाई तीन वरदानहरुबाट सम्मानित गरियो । पाँच समयका नमाज़हरु, सूरः बक़रःका अन्तिम आयतहरु, तथा त्यस मुसलमानको क्षमाको बाचा जो शिर्कका दोषहरुबाट पवित्र हुनेछ । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु ज़िक्रे सिदरतिल मुन्तहा)

[4]अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका निगाहहरु दायाँ-बायाँ भएनन् न त्यस सीमाभन्दा उच्च तथा पारी गइन् जो उहाँका लागि निर्धारित गरिएको थियो । (ऐसरूत्तफ़ासीर)

[5]जसमा जिब्रील अलैहिस्सलाम तथा सिद्रतुल मुन्तहालाई देख्नु तथा अन्य प्राकृतिका प्रतीकहरुको दर्शन छ जसको केही विवरण मेराजका हदीसहरुमा वर्णित छ ।

أَفَرَءَيْتُمُ ٱللَّٰتَ وَٱلْعُزَّىٰ ۝١٩

(१९) के तिमीले लात तथा उज्ज़ालाई देख्यौ ।

وَمَنَوٰةَ ٱلثَّالِثَةَ ٱلْأُخْرَىٰٓ ۝٢٠

(२०) तथा तेस्रो अन्तिम मनाततलाई ।[1]

[1]यो मुश्रिकीन (बहुदेववादीहरुं) लाई झपार्नका लागि भनिंदैछ कि अल्लाह त त्यो हो जसले जिब्रील अलैहिस्सलाम जस्ता महान फरिश्ताहरुलाई पैदा गऱ्यो । मुहम्मद रसूलुल्लाह सल्लाहु अलैहि व सल्लम जस्ता त्यसका सन्देशवाहक (रसूल) हुनुहुन्छ, जसलाई उसले आकाशहरुमा बोलाएर आफ्ना ठूला-ठूला निशानीहरुको दर्शन पनि गरायो तथा उनीमाथि प्रकाशना पनि उतार्दछ । के तिमीले जुन पूज्यहरुको उपासना गर्दछौ उनमा पनि यो अथवा यसप्रकारका गुण छन् ? यस सन्दर्भमा अरबका तीन मुख्य देवताहरुका नाम लियो । 'लात' केही ज्ञाताहरुका निकट यो शब्द अल्लाहका नामबाट लिइएको छ । केही अन्यका विचारमा 'लात' 'यलीत' बाट छ, जसको अर्थ मोड्नु (बङ्ग्याउनु) हो । पूजारी उसतिर आफ्ना गर्दनहरु मोड्दथे तथा त्यसको परिक्रमा गर्दथे, यसकारण यो नाम पऱ्यो । केही अन्य भन्दछन् कि लातमा 'त' अक्षर संयुक्त छ । यो لَتَّ يَلُتُّ बाट कर्ता संज्ञा छ अर्थात् (सातु घोल्नेवाला) । यो एउटा सदाचारी व्यक्ति थियो, जसले हाजिहरुलाई घोलेर सातु पिलाउने गर्दथ्यो । जब यो मरिहाल्यो त मानिसहरुलाई त्यसको समाधिलाई पूजास्थल बनाइहाले, अनि त्यसको प्रतिमा तथा मूर्ति बन्यो । यो तायेफमा बनू सक़ीफको सबभन्दा ठूलो देवता थियो । عُزّىٰ (उज्ज़ा) भन्दछन् कि यो अल्लाहका सगुण नाम عَزِيز (अज़ीज़) बाट लिइएको छ, तथा यो أَعَزّ (अअज़्ज़) का स्त्रीलिङ्ग हो عَزِيزَة (अज़ीज़ह) का अर्थमा छ । केही विद्वानहरु भन्छन् कि यो गत्फानमा एउटा वृक्ष थियो, जसको पूजा गरिन्थ्यो । केही अन्य भन्दछन् कि यो श्वेत पत्थर थियो जसलाई पूज्दथे । यो कुरैश तथा बनू कनानाको विशेष देवता थियो । مَنَاة (मनात) मना, यमनीबाट छ जसको अर्थ 'बहाना' हो । यसको निकटता प्राप्त गर्नका लागि मानिस त्यसका पासमा पशुहरुको अत्याधिक बलि दिने गर्दथे तथा तिनका रगत बगाउँथे । यो मक्का तथा मदीनाका मध्ये एउटा बुत (देवता) थियो । (फ़तहुल क़दीर) यो कुदैदको अगाडी मुशल्ललको ठाउँमा थियो । बनू खुजाआको यो विशेष देवता थियो । अन्धकार (अज्ञान) युगमा औस तथा ख़ज़रजका मानिस यहींबाट एहराम बाँध्थे तथा यस देवताको परिक्रमा पनि गर्दथे । (ऐसरूत्तफ़ासीर) यसका अतिरिक्त विभिन्न क्षेत्रहरुमा मूर्तिहरु फैलिएका थिए । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले मक्का विजयका पश्चात तथा अन्य अवसरहरुमा ती बूतहरु तथा अन्य मूर्तिहरुलाई विध्वस्त गराइदिनु भयो । त्यसमाथि बनेका कलशहरु एवं भवनहरुलाई धराशायी गरिदिनु भयो । वृक्षहरुलाई काट्न लगाउनु हो जसको पूजा एवं सम्मान गरिन्थ्यो, तथा ती सबै अवशेष तथा स्मारकहरुलाई मेटाइदिनु भयो जो मूर्तिपूजाको यादगार थिए । यस कार्यका लागि उहाँले आदरणीय खालिद बिन वलीद, आदरणीय अली, आदरणीय अम्र बिन आस तथा जरीर पुत्र अब्दुल्लाह अलबजली आदि (अल्लाह यी सबैसित प्रसन्न होस्) लाई, जहाँ-जहाँ यी मूर्तिहरु थिए, पठाउनुभयो, तथा उनीहरुले गएर ती सबैलाई ध्वस्त पारी अबर द्वीपबाट शिर्कको नाम मेटाइदिए । (इब्ने कसीर) इस्लामका प्रथम युगका धेरै समय पश्चात एक पटक पुनः अरबमा यो शिर्कका प्रदर्शन सामान्य भएका थिए ।

أَلَكُمُ الذَّكَرُ وَلَهُ الْأُنثَىٰ ﴿٢١﴾

(२१) के तिम्रा लागि पुत्र तथा त्यस (अल्लाह) का लागि पुत्रीहरु छन् ?[1]

تِلْكَ إِذًا قِسْمَةٌ ضِيزَىٰ ﴿٢٢﴾

(२२) यो त अब अत्यन्त अन्यायको विभाजन हो ।

إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءٌ سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُم مَّا أَنزَلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ ۚ إِن يَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَمَا تَهْوَى الْأَنفُسُ ۖ وَلَقَدْ جَاءَهُم مِّن رَّبِّهِمُ الْهُدَىٰ ﴿٢٣﴾

(२३) वास्तवमा यी केवल नाम हुन् जो तिमीले तथा तिम्रा पूर्वजहरुले उनका राखिहालेका छन्, अल्लाहले उनको कुनै प्रमाण उतारेन । यी मानिस त केवल अड्कल तथा आफ्ना मनोकांक्षाहरुका पछाडी परेका छन्, तथा निःसन्देह उनका प्रभुको तर्फबाट उनका पास मार्गदर्शन आइसकेको छ ।

أَمْ لِلْإِنسَانِ مَا تَمَنَّىٰ ﴿٢٤﴾

(२४) के प्रत्येक व्यक्ति जो कामना गर्दछ त्यसलाई सुलभ छ ?[3]

فَلِلَّهِ الْآخِرَةُ وَالْأُولَىٰ ﴿٢٥﴾

(२५) अल्लाहकै लागि यो लोप तथा त्यो लोप ।[4]

जसका लागि अल्लाह तआलाले मुहम्मद बिन अब्दुल वहाबलाई यो प्रोत्साहन दिइयो कि उनले दरईयाको अधिकारीलाई मिलाएर यी शिर्कका प्रतीकहरुलाई निरस्त गरिदिए, तथा यसैको नवीकरण एकपटक फेरि नज्द तथा हिजाजका शासक सुल्तान अब्दुल अजीज़ (वर्तमान सऊदी शासकहरुका पिता तथा यस राज्यका निर्माता) ले गरे । सबै पक्का कबरहरु तथा कलशहरुलाई ध्वस्त गरी नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको सुन्नत (विधान) लाई प्रचलित गरे तथा यसप्रकार (अल्लाहका अनुग्रह) बाट अब पूरै सऊदी अरबमा इस्लामी विधान अनुसार न कुनै पक्का समाधि छ, न कब्र र न कुनै मज़ार ।

[1]मुश्रिकीन मक्का फरिश्ताहरुलाई अल्लाहका पुत्रीहरु भन्थे, जस्तो कि यो विषय अनेक स्थानमा गुज्रिसकेको छ ।

[2]ضِيزَىٰ (ज़ीज़ा) सत्य तथा तथ्यबाट हटेको ।

[3]अर्थात् यी जे चाहन्छन् कि उनका यी देवता उनलाई लाभ पुऱ्याउन तथा उनको सिफारिश (अभिस्तावना) गरून् यो सम्भव नै छैन ।

[4]अर्थात् त्यही हुनेछ जो त्यसले चाहनेछ, किनकि सबै अधिकार उसैको हातमा छ ।

وَكَمْ مِّنْ مَّلَكٍ فِي السَّمٰوٰتِ لَا تُغْنِيْ شَفَاعَتُهُمْ شَيْـًٔا اِلَّا مِنْۢ بَعْدِ اَنْ يَّاْذَنَ اللّٰهُ لِمَنْ يَّشَآءُ وَيَرْضٰى ﴿٢٦﴾

(२६) तथा धेरै फरिश्ताहरु आकाशहरुमा छन् जसका सिफारिश कुनै लाभ दिन सक्दैन, परन्तु यो अन्य कुरा हो कि अल्लाह (तआला) ले आफ्नो इच्छाबाट तथा आफ्नो प्रसन्नताले जसलाई चाहन्छ आज्ञा दिदेओस् ।[1]

اِنَّ الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِالْاٰخِرَةِ لَيُسَمُّوْنَ الْمَلٰٓئِكَةَ تَسْمِيَةَ الْاُنْثٰى ﴿٢٧﴾

(२७) निःसन्देह जो मानिस आख़िरत (परलोक) मा ईमान स्वीकार गर्दैनन्, उनीहरु फरिश्ताहरुलाई देवीहरुको संज्ञा दिन्छन् ।

وَمَا لَهُمْ بِهٖ مِنْ عِلْمٍ ۗ اِنْ يَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ ۚ وَاِنَّ الظَّنَّ لَا يُغْنِيْ مِنَ الْحَقِّ شَيْـًٔا ﴿٢٨﴾

(२८) यद्यपि उनीहरुलाई यसको कुनै ज्ञान छैन, उनी केवल आफ्ना अनुमानका पछाडी परेका छन् तथा निःसन्देह आभास (एवं अनुमान) सत्यका सापेक्ष कुन काम दिंदैन ।

فَاَعْرِضْ عَنْ مَّنْ تَوَلّٰى ۙ عَنْ ذِكْرِنَا وَلَمْ يُرِدْ اِلَّا الْحَيٰوةَ الدُّنْيَا ﴿٢٩﴾

(२९) त तपाईं त्यसबाट मुख फर्काइहाल्नुस् जो हाम्रो यादबाट मुख फर्काउँछ तथा जसको उद्देश्य केवल सांसारिक जीवनका अन्य केही नहोस् ।

ذٰلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِّنَ الْعِلْمِ ۗ اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ بِمَنْ ضَلَّ عَنْ سَبِيْلِهٖ ۙ وَهُوَ اَعْلَمُ بِمَنِ اهْتَدٰى ﴿٣٠﴾

(३०) यही उनका ज्ञानको सीमा हो । तपाईंको प्रभु त्यससित राम्ररी परिचित छ जो त्यसका मार्गबाट विचलित भइसकेको छ तथा त्यही राम्ररी परिचित छ, त्यससित पनि जो सन्मार्ग प्राप्त छ ।

وَلِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ ۙ لِيَجْزِيَ الَّذِيْنَ

(३१) तथा अल्लाहकै हो जे-जति आकाशहरुमा छ तथा जे-जति धर्तीमा छ।

[1]अर्थात् फरिश्ताहरु जो अल्लाहका निकटतम सृष्टि हुन्, उनलाई पनि सिफारिशको अधिकार केवल तिनै मानिसहरुका लागि प्राप्त हुनेछ जसका लागि अल्लाहले रुचाउनेछ । जब यो कुरा छ त त्यसपछि यो पत्थरका मूर्तिहरुले कसरी सिफारिश गर्नेछन्, जसबाट तिमीले आशा लगाएर बसेका छौ ? अनि अल्लाह मुशरिकहरु (मिश्रणवादीहरु) का लागि कसैलाई सिफारिश गर्नुको अधिकार नै कहाँ दिनेछ जबकि शिर्क त्यसकहाँ अक्षम्य छ, जसलाई त्यो कदापि क्षमा गर्नेछैन ?

أَسَاءُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى ﴿٣١﴾

ताकि त्यसले (अल्लाह तआ़लाले) कुकर्मीहरुलाई उनका कर्महरुको प्रतिकूल देओस् तथा सत्कर्मीहरुलाई राम्रो प्रतिफल प्रदान गरोस् ।[1]

الَّذِينَ يَجْتَنِبُونَ كَبَائِرَ الْإِثْمِ وَالْفَوَاحِشَ إِلَّا اللَّمَمَ إِنَّ رَبَّكَ

(३२) ती मानिसहरुलाई जो महापापहरुबाट बच्छन् तथा निर्लज्जताबाट पनि[2] कुनै साना पापहरुका अतिरिक्त ।[3] निःसन्देह तिम्रो प्रभु उदार क्षमाशील

[1]अर्थात् मार्गदर्शन तथा पथभ्रष्ट गर्नु उसैका हातमा छ । त्यसले जसलाई चाहन्छ मार्गदर्शन दिन्छ तथा जसलाई चाहन्छ विचलनका खाल्डमा हालिदिन्छ, ताकि सदाचारीहरुलाई उनका सत्कर्महरुको फल तथा दुराचारीहरुलाई उनका कुकर्महरुको प्रतिकार देओस् । ﴿وَلِلَّهِ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ﴾ यो मध्यवर्ती वाक्य हो, तथा لِيَجْزِيَ को सम्बन्ध विगत कथनसित छ । (फ़तहुल क़दीर)

[2]كَبَائِرُ (कबायेर) كَبِيرَةٌ (कबीरह) को बहुवचन हो । महापापको परिभाषामा मतभेद छ । अधिकतर धर्मज्ञानीहरुका निकट प्रत्येक त्यो पाप महापाप हो जसमाथि नरक़को चेतावनी छ अथवा जसलाई गर्नुमा कड़ा निन्दा क़ुर्आन तथा हदीसमा गरिएको छ, तथा धर्मज्ञानी यो पनि भन्दछन् कि साना पाप पनि पटक-पटक रित्त यसका अर्थ तथा गुणमा मतभेदका समान नै त्यसको संख्यामा पनि ठूलो मतभेद छ । केही विद्वानहरुले उनलाई पुस्तकहरुमा एकत्र गरिदिएका छन्, जस्तै इमाम ज़हबीको "किताबुल क़बायेर" तथा "अज्-ज़वाजिर" आदि । فَوَاحِشُ (फ़वाहिश) فَاحِشَةٌ को बहुवचन हो, निर्लज्जतामा आधारित कर्म, जस्तै व्यभिचार, बाल-मैथुन आदि । केही ज्ञानीहरु भन्छन् कि जुन पापहरुमा दण्ड निर्धारित छ ती सबै फ़वाहिश हुन् । आजकल निर्लज्जताका प्रदर्शन निकै सामान्य बनिहालेका छन् यसैकारण निर्लज्जतालाई सभ्यता ठानिएको छ, यहाँसम्मकि अब मुसलामानहरुले पनि यस लज्जाहीन सभ्यतालाई अपनाइहालेका छन् । जस्तो कि घरहरुमा टी.भी., भी.सी.आर. आदि व्याप्त छन् । नारीहरुले न केवल पर्दाहरुको त्याग गरिदिएका छन्, बरु सिंगार-पटार गरी तथा सौन्दर्य एवं शोभाको विज्ञापन बनेर बाहिर निस्कनलाई आफ्ना आचरण बनाइहालेका छन् । मिश्रित शिक्षा, मिश्रित संस्था एवं सभाहरु तथा अन्य धेरै अवसरमा नर-नारीहरुको बिना संकोच मिश्रण तथा वार्तालाप नित्य दिन बढ्दै गइराखेको छ, जबकि यी सबै फ़वाहिश (निर्लज्जता) का अन्तर्गतमा आउँछन् जसका विषयमा यहाँ भनिदैछ कि मानिसहरुलाई मोक्ष प्राप्त हुनु छ उनीहरु महापापहरु तथा फ़वाहिशबाट बच्दछन्, न कि उनमा लीन हुन्छन् ।

[3]لَمَمٌ (लमम) को शाब्दिक अर्थ हो कम तथा सानो हुनु । यसैबाट यसका प्रयोग छन् أَلَمَّ بِالْمَكَانِ(घरमा अलि बेर बसे), أَلَمَّ بِالطَّعَامِ(अलिकति खाएँ) यसैप्रकार कुनै कुरोलाई स्पष्ट गर्नु अथवा त्यसका समीप हुनु, अथवा कुनै काम एक पटक अथवा दुई पटक

छ, त्यो तिमीलाई राम्ररी जान्दछ, जबकि उसले तिमीलाई धर्तीबाट पैदा गऱ्यो तथा जबकि तिमी आफ्ना आमाहरुका गर्भमा भ्रूण थियौ,[1] त तिमी आफ्नो पवित्रता स्वयं वर्णन नगर ।[2] त्यही सदाचारीहरुलाई राम्ररी जान्दछ ।	وَاسِعُ الْمَغْفِرَةِ ۚ هُوَ أَعْلَمُ بِكُمْ إِذْ أَنْشَأَكُمْ مِنَ الْأَرْضِ وَإِذْ أَنْتُمْ أَجِنَّةٌ فِي بُطُونِ أُمَّهَاتِكُمْ ۖ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ ۖ هُوَ أَعْلَمُ بِمَنِ اتَّقَىٰ ﴿٣٢﴾
(३३) के तपाईंले त्यसलाई देख्नुभयो जसले मुख फर्कायो ।	أَفَرَأَيْتَ الَّذِي تَوَلَّىٰ ﴿٣٣﴾
(३४) तथा निकै कम दियो एवं हात रोकिहाल्यो ।[3]	وَأَعْطَىٰ قَلِيلًا وَأَكْدَىٰ ﴿٣٤﴾
(३५) के उसलाई परोक्षको ज्ञान छ कि त्यो (सबैथोक) देखिराखेको छ ?[4]	أَعِنْدَهُ عِلْمُ الْغَيْبِ فَهُوَ يَرَىٰ ﴿٣٥﴾

गर्नु, त्यसलाई नित्य तथा निरन्तर नगर्नु अथवा केवल मनोगत हुनु, यी सबै रुप لَمَمْ (लमम) कहलाउँछन् । (फ़तहुल क़दीर) यसका यस अर्थ तथा प्रयोगका आधारमा यसको अर्थ सानो पाप गरिन्छ, जसको अभिप्राय हो महापापका आरम्भिक कर्म गर्नु, किन्तु महापापबाट बच्नु अथवा कुनै पाप एक-दुईपटक गर्नु अनि सदाका लागि त्यसलाई त्यागदिनु अथवा कुनै पापलाई मनमा विचार गर्नु किन्तु व्यवहारिक रुपमा त्यसका समीप नजानु, यो सबै साना पाप हुनेछन्, जो अल्लाह तआला महापापहरुबाट बच्नका कारण क्षमा गरिदिनेछ ।

[1] أَجِنَّةٌ (अजिन्नह) جَنِين (जनीन) को बहुवचन हो जो भ्रूण गर्भका बच्चाहरुलाई भनिन्छ । यसकारण कि यो मानिसहरुका आँखाबाट ओझेल हुन्छ ।

[2]अर्थात् जब उसबाट तिम्रो कुनै स्थिति तथा गतिविधि गुप्त छैन, यहाँसम्मकि जब तिमी माताका गर्भमा थियौ जहाँ कोही तिमीलाई देख्नमा समर्थ थिएन त्यहाँपनि त्यो तिम्रा प्रत्येक अवस्थासित अवगत थियो, त स्वयं पवित्र बन्नुको के आवश्यकता छ ? अभिप्राय यो हो कि यस्ता काम नगर ताकि देखावाबाट तिमी बच ।

[3]अर्थात् अलिकति दिएर हात रोकिहाल्यो अथवा अलिकति आज्ञापालन गऱ्यो, अनि पछि हट्यो । أَكْدَىٰ को मूल अर्थ हो कि धर्ती खन्दा-खन्दा कडा पत्थर आइहालोस् तथा खुदाइ सम्भव नहोस्, अन्ततः त्यसले खन्न छाडिदेओस् । अतः जो कसैलाई केही दिन्छ । परन्तु पूरा नदेओस्, कुनै काम प्रारम्भ गर्दछ परन्तु त्यसलाई अन्त्यसम्म नपुऱ्याओस् ।

[4]अर्थात् के त्यो देखिराखेको छ कि उसले अल्लाहका मार्गमा व्यय गऱ्यो त त्यसको माल समाप्त भइहाल्नेछ ? होइन यो परोक्षको ज्ञान त्यससित छैन । अपितु त्यो खर्च

أَمْ لَمْ يُنَبَّأْ بِمَا فِي صُحُفِ مُوسَىٰ ﴿٣٦﴾

(३६) के उसलाई त्यस कुराको सूचना दिइएन जो मूसा (अलैहिस्सलाम) का ग्रन्थमा थियो ।

وَإِبْرَاهِيمَ الَّذِي وَفَّىٰ ﴿٣٧﴾

(३७) तथा बफादार इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) को ग्रन्थमा थियो ?

أَلَّا تَزِرُ وَازِرَةٌ وِزْرَ أُخْرَىٰ ﴿٣٨﴾

(३८) कि कुनै व्यक्तिले कुनै अर्को व्यक्तिको बोझ उठाउने छैन ।

وَأَن لَّيْسَ لِلْإِنسَانِ إِلَّا مَا سَعَىٰ ﴿٣٩﴾

(३९) तथा यो कि प्रत्येक व्यक्तिका लागि केवल त्यही छ जसको प्रयत्न स्वयं उसले गर्‍यो ।[1]

गर्नबाट केवल कन्जुसी, मायामोह तथा परलोकमा अविश्वासका कारण भागिराखेको छ तथा अल्लाहको आज्ञापालन नगर्नुका पनि यही कारण हो ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार कोही कुनै अन्यका पापको उत्तरदायी हुनेछैन, यसैप्रकार उसलाई आख़िरतमा फल पनि त्यसै कुराको प्राप्त हुनेछ, जसमा उसले आफ्नो परिश्रम गरेको हुनेछ । (यस प्रतिकारको सम्बन्ध आख़िरतसित छ, संसारसित होइन, जस्तो कि केही कम्युनिष्ट विद्वान यसको यो भावार्थ विश्वस्त गराएर तथा अनुपस्थित जिम्मेदारी तथा केरायादारीलाई अवैध बताउँछन्) । हो यस आयतबाट ती विद्वानहरुको तर्क दिनु सही हो जो भन्दछन् कि क़ुर्आनका पाठको पुण्य मृत व्यक्तिहरुलाई पुग्दैन, यसकारण कि यो त्यस मृतको कर्म होइन, न त्यसको परिश्रम । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आफ्ना अनुयायीहरुलाई मृतहरुका लागि क़ुर्आन पढ्नुको कुनै प्रोत्साहन कथनबाट अथवा संकेतबाट त्यसतिर मार्गदर्शन गर्नु भएन । यस्तै सहाबा किराम रज़िअल्लाहु अन्हुमबाट पनि यो काम सिद्ध छैन । यदि यो कर्म पुण्यको कर्म भए त सहाबा किरामले अवश्य त्यसलाई अपनाउँथे । तथा इबादत एवं पुण्य कर्म हुनका लागि स्पष्ट प्रमाण अनिवार्य छ, यसमा विचार तथा अनुमान चल्न सक्दैन । हाँ, दुआ-दानको पुण्य मुर्दाहरुलाई अवश्य पुग्दछ । यसमा सबै विद्वान सहमत छन् किनकि धर्म-विधानबाट यो प्रमाणित छ, तथा जो हदीस मरणोपरान्त ती कर्महरुको कम जारी रहनुका सन्दर्भमा आउँछ त त्यो वास्तवमा मुनष्यका आफ्ना कर्म हुन्, जो कुनै न कुनै प्रकारले शेष रहन्छ । सन्तानलाई स्वयं नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले मानिसको आफ्नो कमाई भन्नुभएको छ । (अन्नसाई, किताबुल बुयूअ, बाबुल हस्से अलल कसब) चालूदान, वक़्फ़ (स्थिरदान) का समान मानिसका आफ्नै कर्म छन् । ﴿وَنَكْتُبُ مَا قَدَّمُوا وَآثَارَهُمْ﴾

"तथा हामी लेख्दै जान्छौं ती कर्म पनि जसलाई मानिस अगाडी पठाउँछन् तथा उनका ती कर्म पनि जसलाई पछाडी छाडिजान्छन् ।" (यासीन-१२)

وَأَنَّ سَعْيَهُۥ سَوْفَ يُرَىٰ ﴿٤٠﴾	(४०) तथा यो कि निःसन्देह त्यसको प्रयत्न शीघ्र देखिनेछ ।[1]
ثُمَّ يُجْزَىٰهُ ٱلْجَزَآءَ ٱلْأَوْفَىٰ ﴿٤١﴾	(४१) अनि त्यसलाई पूरा-पूरा प्रतिफल दिइनेछ ।
وَأَنَّ إِلَىٰ رَبِّكَ ٱلْمُنتَهَىٰ ﴿٤٢﴾	(४२) तथा यो कि तपाईंका प्रभुतिरै पुग्नुछ ।
وَأَنَّهُۥ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَىٰ ﴿٤٣﴾	(४३) तथा यो कि त्यसैले हसाउँछ त्यसैले रुवाउँछ ।
وَأَنَّهُۥ هُوَ أَمَاتَ وَأَحْيَا ﴿٤٤﴾	(४४) तथा यो कि त्यसैले मार्दछ तथा त्यसलै जीवित गर्दछ ।
وَأَنَّهُۥ خَلَقَ ٱلزَّوْجَيْنِ ٱلذَّكَرَ وَٱلْأُنثَىٰ ﴿٤٥﴾	(४५) तथा यो कि उसैले जोडी अर्थात् भाले-पोथी पैदा गरेको छ ।
مِن نُّطْفَةٍ إِذَا تُمْنَىٰ ﴿٤٦﴾	(४६) वीर्यबाट जबकि त्यो चुहाइन्छ ।
وَأَنَّ عَلَيْهِ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْأُخْرَىٰ ﴿٤٧﴾	(४७) तथा यो कि पुनः जीवित गर्नु उसैको दायित्व हो ।
وَأَنَّهُۥ هُوَ أَغْنَىٰ وَأَقْنَىٰ ﴿٤٨﴾	(४८) तथा यो कि त्यसैले धनवान बनाउँछ तथा धन दिन्छ ।[2]

यसैप्रकार त्यो ज्ञान जसको उसले मानिसहरुमा प्रचार-प्रसार गऱ्यो तथा मानिसहरुले त्यसको अनुगमन गरे यो उसको प्रयास तथा कर्म हो तथा नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमको हदीस

«مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى، كَانَ لَهُ مِنَ الأَجْرِ مِثْلَ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ، مِن غيرِ أَنْ يُنْقِصَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيئًا»

"जसले कुनै राम्रो कुराको मार्गदर्शन गऱ्यो त त्यसका लागि त्यत्तिकै पारिश्रमिक छ जति कि गर्नेलाई बिना कुनै कमी नभईकन ।"(अबू दाऊद किताबुस्सुन्नह, बाबु लुजूमिस्सुन्नह) का अनुसार अनुगामीहरुको फल पनि त्यसलाई पुगिरहनेछ । अतः यो हदीस आयतका प्रतिकूल छैन । (इब्ने कसीर)

[1]अर्थात् उसले संसारमा राम्रो वा नराम्रो जे-जति पनि गऱ्यो, गुप्त वा प्रत्यक्षरुपले गऱ्यो, क़ेयामतका दिन अगाडी आउनेछ तथा त्यसमा उसलाई पूरा प्रतिफल दिइनेछ ।

[2]अर्थात् कसैलाई यति धन दिन्छ कि त्यसलाई कसैको आवश्यकता हुँदैन तथा त्यसका सबै आवश्यकताहरु पूरा हुन जान्छन् । कसैलाई यति धन दिइदिन्छ कि त्यसका पासमा आवश्यकताभन्दा अधिक बच्न जान्छ तथा त्यसलाई एकत्र गरेर राख्छ ।

(४९) तथा यो कि त्यही शेअ्रा (तारा) को प्रभु हो ।[1]	وَاَنَّهٗ هُوَ رَبُّ الشِّعْرٰىۙ⁴⁹
(५०) तथा यो कि उसैले प्रथम आदलाई नष्ट गरेको छ ।[2]	وَاَنَّهٗۤ اَهْلَكَ عَادَا ۨالْاُوْلٰىۙ⁵⁰
(५१) तथा समूदलाई पनि (जसमध्ये) एउटालाई पनि शेष राखेन ।	وَثَمُوْدَا۟ فَمَاۤ اَبْقٰىۙ⁵¹
(५२) तथा त्यसभन्दा पूर्व नूहका समुदायलाई, नि:सन्देह उनी अत्यन्त अत्याचारी एवं उद्दण्ड थिए ।	وَقَوْمَ نُوْحٍ مِّنْ قَبْلُ ؕ اِنَّهُمْ كَانُوْا هُمْ اَظْلَمَ وَاَطْغٰىؕ⁵²
(५३) तथा मूतफ़िका (नगर) अथवा उल्टिएका वस्तीहरुलाई) उसैले उल्टाइदियो ।[3]	وَالْمُؤْتَفِكَةَ اَهْوٰىۙ⁵³
(५४) अनि त्यसमाथि छाइदियो जे छाइदियो ।[4]	فَغَشّٰىهَا مَا غَشّٰىۚ⁵⁴
(५५) तसर्थ हे मनुष्य ! तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारमा झगड्नेछौ ?[5]	فَبِاَیِّ اٰلَآءِ رَبِّكَ تَتَمَارٰى⁵⁵
(५६) यो (नबी) तर्साउनेवाला हुन् पूर्वका तर्साउनेहरु मध्येबाट ।	هٰذَا نَذِیْرٌ مِّنَ النُّذُرِ الْاُوْلٰى⁵⁶

[1]पालनकर्ता त त्यो प्रत्येक वस्तुको हो । यहाँ यस ताराको नाम यसकारण लिएको छ कि अरबका केही क़बीलाहरु त्यसको उपासना गर्दथे ।

[2]आद जातिलाई أُولَى (प्रथम) यसकारण भनिएको छ कि यो समूद जातिभन्दा पहिला भयो । अथवा यसकारण कि नूहको जातिका पश्चात सर्वप्रथम यो जाति नष्ट गरियो । केही विद्वानहरु भन्छन् कि आद नाम गरेका दुई जातिहरु गुज्रेका छन्, यो प्रथम हो जसलाई प्रचण्ड वायुबाट ध्वस्त गरियो । जबकि दोस्रो कालचक्रहरुका साथ विभिन्न नामहरुबाट चल्यो तथा टूट्दै शेष रहयो ।

[3]यसबाट तात्पर्य आदरणीय लूत अलैहिस्सलामका वस्तीहरु हुन्, जसलाई उनीमाथि पल्टाइयो ।

[4]अर्थात् तत्पश्चात उनीमाथि पत्थरहरुको वर्षा भयो ।

[5]अथवा सन्देह गर्नेछ तथा उनलाई झुठ्लाउनेछ, जबकि उनी यति स्पष्ट तथा सामान्य छन् कि उनको इन्कार सम्भव छैन न उनको लुकाउने कुरो ।

(५७) आउने समय निकट आइसकेको छ। أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ ۝٥٧

(५८) अल्लाहका अतिरिक्त त्यसको (निर्धारित समयमा खोल) देखाउने अन्य कोही छैन। لَيْسَ لَهَا مِن دُونِ اللَّهِ كَاشِفَةٌ ۝٥٨

(५९) त के तिमी यस कुरामा आश्चर्य गर्दछौ ?[1] أَفَمِنْ هَٰذَا الْحَدِيثِ تَعْجَبُونَ ۝٥٩

(६०) तथा हाँसिराखेका छौ ? रोएका छैनौ ? وَتَضْحَكُونَ وَلَا تَبْكُونَ ۝٦٠

(६१) (अपितु) तिमी खेलिराखेका छौ। وَأَنتُمْ سَامِدُونَ ۝٦١

(६२) अब अल्लाहका समक्ष सजदा गर। (नतमस्तक होउ) तथा (उसैको) इबादत (उपासना) गर।[2] فَاسْجُدُوا لِلَّهِ وَاعْبُدُوا ۩ ۝٦٢

सुरतुल क़मर-५४

سُورَةُ الْقَمَرِ

सूरः क़मर* मक्कामा अवतरित भएको, यसमा पचपन्न आयतहरु एवं तीन रूकूअ छन्।

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ।

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

[1]कुरोसित तात्पर्य पवित्र कुरआन हो, अर्थात तिमी यसबाट आश्चर्य गर्छौ तथा यसको परिहास गर्दछौ, जबकि यसमा न आश्चर्यको कुरो छ न परिहास एवं झुठ्लाउनुको।

[2]यी मुशरिकहरु (बहुदेववादीहरु) तथा झुठ्लाउनेवालाहरुको फट्कार (झपार) का लागि आदेश दियो। अर्थात् जब उनको दशा यो छ कि उनी पवित्र कुरआनलाई मान्नुको साटो त्यसको अवहेलना तथा उपहास गर्दछन् तथा हाम्रा सन्देशवाहकको शिक्षा तथा सदुपदेशको उनीमाथि कुनै प्रभाव भइराखेको छैन त हे मुसलमानहरु ! तिमी अल्लाहका सदनमा झुकेर तथा त्यसको उपासना एवं अनुपालनको प्रदर्शन गरी पवित्र कुरआनका आदर-सम्मानको प्रयोजन गर। अतः यस आज्ञाका अनुपालनमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले तथा सहाबाले सजदा गर्नुभयो यहाँसम्मकि सभामा उपस्थित काफिरहरुले पनि सजदा गरे, जस्तो कि हदीसमा छ।

*यो पनि ती सूरतहरुमध्ये छ जसलाई रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम ईदको नमाज़मा पढ्ने गर्नुहुन्थ्यो जस्तो कि पहिला वर्णन भइसक्यो।

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ①

(१) केयामत निकट आइहाल्यो[1] तथा चन्द्रमा फाट्यो ।[2]

وَاِنْ يَّرَوْا اٰيَةً يُّعْرِضُوْا وَيَقُوْلُوْا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ ②

(२) यिनी यदि कुनै चमत्कार देख्दछन् भने मुख फर्काइहाल्छन् तथा भनिदिन्छन् कि यो पहिलादेखि चलिआएका जादू हुन् ।[3]

وَكَذَّبُوْا وَاتَّبَعُوْٓا اَهْوَآءَهُمْ وَكُلُّ اَمْرٍ مُّسْتَقِرٌّ ③

(३) उनीहरुले झुठ्लाए तथा आफ्ना इच्छाहरुको अनुसरण गरे तथा प्रत्येक कार्य निश्चित समयमा नै निर्धारित छ ।[4]

وَلَقَدْ جَآءَهُمْ مِّنَ الْاَنْۢبَآءِ

(४) नि:सन्देह उनका पासमा ती सूचनाहरु आइसकेका

---

[1]एक त त्यस समयका अनुसार जो व्यतीत भइहाल्यो, किनकि जो शेष छ त्यो थोरै छ । दोस्रो, प्रत्येक आगामी वस्तु समीप नै छ । जस्तो कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले पनि आफ्ना बारेमा भन्नुभयो कि मेरो अस्तित्व केयामतसित संलग्न छ, अर्थात् मेरो तथा प्रलयको बीच कुनै ईशदूत आउने छैन ।

[2]यो त्यो चमत्कार हो जुन मक्कावासीहरुको माँग पश्चात देखाइयो । चन्द्रमाका दुई टुक्रा भइहाले यहाँसम्मकि मानिसहरुले हिरा पर्वतलाई त्यसका मध्ये देखे, अर्थात् त्यसको एक भाग पर्वतका त्यसतिर तथा एक भाग यसतर्फ भयो । (सहीह बुख़ारी, मनाकिबुल अंसार, बाबु इनशिकाकिल क़मर, मुस्लिम किताबु सिफतिल क़ेयामते, बाबु इन्शिकाकिल क़मर) सबै पहिला तथा पछिका विद्वानहरुको यही मत छ । (फ़तहुल क़दीर) इमाम इब्ने कसीर लेख्नुहुन्छ । "विद्वानहरुका निकट यस कुरामा सहमति छ कि चन्द्रमा दुई भाग नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका युगमा भए तथा यो उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका स्पष्ट चमत्कारहरुमध्ये छ, सही वर्णनक्रमबाट प्रमाणित निरन्तर हदीस यसलाई स्पष्ट गर्दछ ।"

[3]अर्थात् कुरैश ईमान स्वीकार गर्नुका साटो यसलाई जादू भनेर आफ्ना इन्कारका बाटामा अडिग रहे ।

[4]यो मक्काका काफ़िरहरुबाट झुठ्लाउनु तथा मनोकांक्षाका अनुसरणको खण्डन गर्नका लागि भन्नुभयो कि प्रत्येक कामको एउटा सीमा तथा अन्त्य छ, त्यो राम्रो होस् अथवा नराम्रो । अर्थात अन्तत: त्यसको परिणाम निस्कने छ, राम्रोको राम्रो तथा नराम्रोको नराम्रो । यो परिणाम लोकमा पनि प्रकट हुनसक्छ यदि अल्लाहको इच्छा हुन्छ, अन्यथा परलोकमा त निश्चित छ ।

مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ④

छन्[१] जसमा डाँट-फपार (भएको शिक्षा) छ ।[२]

حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ⑤

(५) तथा पूर्ण हिक्मतको कुरो छ,[३] परन्तु यी तर्साउने कुराहरुले पनि कुनै लाभ दिएन ।[४]

فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعِ إِلَىٰ شَيْءٍ نُّكُرٍ ⑥

(६) (तसर्थ हे नबी !) तिमी उनीहरुबाट मुख फर्काइहाल जुन दिन एउटा पुकार्नेले अप्रिय वस्तुतिर पुकार्नेछ ।[५]

خُشَّعًا أَبْصَارُهُمْ يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُّنتَشِرٌ ⑦

(७) यी फुकेका आँखाहरुसित चिहानहरुबाट यसप्रकार उभिनेछन् कि जस्तै उनी विस्तृत टिड्डी (सलह) दल हुन् ।[६]

مُّهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ ۖ يَقُولُ الْكَافِرُونَ هَٰذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ⑧

(८) पुकार्नेवालातिर दगुरिराखेका हुनेछन्[७] तथा काफिरले भन्नेछन् कि यो दिन त अत्यन्त कठिन छ ।

[१]अर्थात् विगत जातिहरुको विनाश गर्‍यो जब उनले फुठ्लाए ।

[२]अर्थात् यिनमा शिक्षा-दीक्षाका पक्ष छन् । कोही यिनीबाट शिक्षा ग्रहण गरी शिर्क तथा पापबाट बच्न चाहन्छ त बच्न सक्छ । مُزْدَجَرٌ मुज्दजर) वास्तवमा मुज्तजर हो زَجْرٌ जज्र सित यो मीमका साथ उद्‌गम (धातु) हो ।

[३]अर्थात् यस्तो कुरा जो विनाशबाट फर्काइदेओस् । अथवा यो कुर्‌आन पूर्ण हिक्मतवाला छ जसमा कुनै दोष एवं त्रुटि छैन अथवा अल्लाह तआ़ला जसलाई मार्गदर्शन दिन्छ तथा जसलाई विपथ गर्दछ, त्यसमा बडो हिक्मत छ जसलाई त्यही जान्दछ ।

[४]अर्थात् अल्लाहले जसका लागि दुर्भाग्य लेखिदिएको छ तथा त्यसका हृदयमा मुद्रा लगाइदिएको छ, त्यसलाई पैग़म्बरहरुको चेतावनीले के लाभ दिनसक्छ ? यसलाई त तर्साउनु, नतर्साउनु बराबर भएको कुरो छ । लगभग यसै अर्थमा यो आयत छ ।

﴿قُلْ فَلِلَّهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ فَلَوْ شَاءَ لَهَدَاكُمْ أَجْمَعِينَ﴾ (अल-अनआम-१४९)

[५] يَوْمَ (यौम) बाट पहिला اُذْكُرْ (उज्कुर) लोप छ, अर्थात् त्यस दिनलाई याद गर । نُكُرٌ (नोकुर) अति भयावह तथा तर्साउने, अभिप्राय महशरको मैदान तथा हिसाबका स्थानको भयानकता तथा परीक्षाहरु हुन् ।

[६]अर्थात् कब्रहरुबाट निस्केर उनीहरु यसरी फैलनेछन् तथा हिसाब स्थलतिर यति तीव्र गतिले जानेछन् कि जस्तै टिड्डी दल हो जो तत्क्षण अन्तरिक्षमा फैलेर जान्छ ।

[७] مُهْطِعِينَ، مُسْرِعِينَ दौड्नेछन्, पछि रहने छैनन् ।

كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمُ نُوحٍ فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازْدُجِرَ ۝٩

(९) उनीभन्दा पूर्व नूहका समुदायले पनि तिम्रा भक्तलाई झुठ्लाएको थियो । तथा पागल बताएर झिडक (हकार) दिएको थियो ।[1]

فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ ۝١٠

(१०) त उसले आफ्ना प्रभुसित प्रार्थना गऱ्यो कि म असहाय छु तिमी मेरो सहायता गर ।

فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ ۝١١

(११) त हामीले आकाशको द्वारहरुलाई मुसलधारे वर्षाका लागि खोलिदियौं ।[2]

وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ۝١٢

(१२) तथा धर्तीबाट स्रोतहरुलाई प्रवाहित गरिदियौं त त्यस कार्यका लागि जो भाग्यमा लेखिदिइएको थियो (दुबै) पानी एकत्रित भयो ।[3]

وَحَمَلْنَاهُ عَلَىٰ ذَاتِ أَلْوَاحٍ وَدُسُرٍ ۝١٣

(१३) तथा हामीले उसलाई तख्ता एवं कील्लाहरु भएको डुङ्गामा सवार गरिहाल्यौं ।[4]

تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءً لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ۝١٤

(१४) जो हाम्रा आँखाका समक्ष चलिरहेको थियो । बदला त्यसको तर्फबाट जसको कुफ्र गरिएको थियो ।

---

[1]अर्थात् नूहको जातिले नूह अलैहिस्सलामलाई मात्र झुठ्लाएनन्, बरु झपारे तथा तर्साये तथा धम्काये पनि । जस्तो अर्को स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ قَالُوا لَئِن لَّمْ تَنتَهِ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ ﴾

"उनले भने, हे नूह यदि तिमी रोकिएनौ भने तिमीलाई पथराव (ढुङ्गाले हान्नु) गरिदिइनेछ ।" (अश्शुअरा-११६)

[2] مُنْهَمِرٍ अर्थात् निकै अधिक तथा जोडदार هَمَرَ बग्नुका अर्थमा आउँछ । भनिन्छ कि चालीस दिनसम्म निरन्तर घोर वर्षा भइरहयो ।

[3]अर्थात् आकाश तथा धर्तीका पानीले मिलेर त्यो काम पूरा गरिदिए जो भाग्यमा लेखिदिएको थियो, अर्थात तूफान बनेर सबैलाई जलमग्न गरिदियो ।

[4] دُسُرٍ (दुसुर) دِسَار (दिसार) को बहुवचन हो, ती डोरीहरु जससित नौकाका तख्ताहरु बाँधिए अथवा ती किल्लाहरु जसबाट नौकालाई जोडियो ।

وَلَقَد تَّرَكْنَٰهَآ ءَايَةً فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٥﴾

(१५) तथा निःसन्देह हामीले यस घटनालाई निशानी बनाएर[1] शेष राख्यौं, त छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ।[2]

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿١٦﴾

(१६) (बताउ) मेरो प्रकोप तथा मेरा तर्साउने कुराहरु कस्तो रहयो ?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿١٧﴾

(१७) तथा निःसन्देह हामीले कुर्आनलाई सम्झाउनका लागि सरल गरिदिएका छौं ।[3] त के कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला छ ?

كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِى وَنُذُرِ ﴿١٨﴾

(१८) आदका समुदायले पनि झुठ्लायो त कस्तो भयो मेरो प्रकोप तथा मेरा तर्साउने कुरा ।

إِنَّآ أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِى يَوْمِ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ ﴿١٩﴾

(१९) हामीले उनीमाथि तीव्र निरन्तर चल्ने हावा एउटा निरन्तर अशुभ दिनमा पठाइदियौं ।[4]

[1] تَرَكْنَاهَا मा सर्वनाम سَفِينَة सफ़ीना (जवका) हो, अथवा فِعْلَة फेलह (कार्य) तिर फर्कन्छ । अर्थात تركنا هذه الفعلة التي فعلناها هم عبرة و عظة "यो कार्य जो उनका साथ हामीले गऱ्यौं, त्यसलाई मानिसहरुका लागि शिक्षा एवं सदुपदेश बनाएर छाडिदियौं ।" (फ़तहुल क़दीर)

[2] مُدَّكِر (मुद्दकिर) मूलतः مُذْتَكِر मुज़्तकिर हो । त लाई द सित बदलिदियो तथा ज़ाललाई दाल (द) बनाएर दालको दालमा सन्धि गरिदिइयो । अर्थ हो शिक्षा तथा सदुपदेश गर्नेवाला । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अर्थात् त्यसका अर्थ तथा भावार्थलाई सम्झनु, त्यसबाट शिक्षा ग्रहण गर्नु । त्यसलाई याद गर्न हामीले सरल बनाइदिएका छौं । वास्तविकता यो हो कि पवित्र कुर्आन आफ्ना चमत्कार तथा प्रभाव एवं भाषाशैलीका आधारमा अति उच्चशास्त्र हुनुका उपरान्त कोही व्यक्तिले अलिकति पनि ध्यान दिन्छ भने त्यसले अरबी व्याकरण तथा भाषाशैलीका किताबहरु नपढिकन त्यसलाई सरलताले बुझ्दछ । यसैप्रकार यो संसारको एकमात्र किताब हो जो एक-एक शब्द याद गरिन्छ, अन्यथा सानोभन्दा सानो किताबलाई पनि यसप्रकार याद गर्नु तथा त्यसलाई याद राख्नु अत्यन्त कठिन छ । यदि मानिसले आफ्ना मन तथा मस्तिष्कका द्वार खोलेर त्यसलाई शिक्षाको आँखाले पढ्छ, सदुपदेशका कानहरुले सुन्छ तथा बुझ्ने हृदयले त्यसमाथि विचार गर्दछ भने लोक-परलोकका सौभाग्यका द्वार उसका लागि खुल्दछन् तथा यो त्यसका हृदयका गहिराईमा उत्रेर कुफ्र तथा पापका सबै मलिनताहरुलाई सफा गरिदिन्छ ।

[4]भन्दछन् कि यो बुधवारको सन्ध्या थियो । जब त्यस प्रचण्ड, बरफले ढाकेको तथा सूईं-सूईं गर्दै हावाको आरम्भ भयो,

تَنْزِعُ النَّاسَ كَأَنَّهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ ﴿٢٠﴾

(२०) त जो मानिसहरुलाई उठाई-उठाई पछार्थ्यो, जस्तै कि उनी जसबाट काटिएका खजूरका रुख हुन् ।[1]

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٢١﴾

(२१) त कस्तो रहयो मेरो दण्ड एवं मेरो तर्साउनु ?

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा निःसन्देह हामीले कुरआनलाई शिक्षाका लागि सरल गरिदिएका छौं, त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٣﴾

(२३) समूदका समुदायले (पनि) तर्साउनेवालालाई झुठ्लाए ।

فَقَالُوا أَبَشَرًا مِنَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذًا لَفِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٢٤﴾

(२४) तथा भन्नलागे कि के हामीमध्येबाट एक व्यक्तिको हामीले अनुगमन गर्न लागौं ? तब त हामी अवश्य दोष एवं पागलपनमा परेका हुनेछौं ।[2]

أَأُلْقِيَ الذِّكْرُ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌ ﴿٢٥﴾

(२५) के हामी सबैकामध्ये मात्र उसैमाथि प्रकाशना अवतरित गरियो ? होइन, बरु त्यो झूठा गर्व गर्ने मानिस हो ।[3]

अनि निरन्तर सात राति र आठ दिन चलिरहयो । यस हावाले घर तथा दुर्गहरुमा वन्द मानिसहरुलाई पनि माथिवाट जान्थ्यो तथा यसप्रकार जोडले उनीहरुलाई धर्तीमा बजार्थ्यो कि उनका शिर उनका शरीरबाट अलग्ग भएर जान्थे । यो दिन उनका लागि यातनाको कारण अशुभ सिद्ध भयो । यसको अभिप्राय यो होइन कि वुधवारको दिन अशुभ हो अथवा कुनै अन्य दिनमा अशुभ छ, जस्तो कि केही मानिस ठान्दछन् । مُسْتَمِرٌ (मुस्तमिर) को अभिप्राय यो हो कि यो प्रकोप त्यस दिनसम्म चालु रहयो जबसम्म सबै नष्ट भएनन् ।

[1]यो लामो आकारका साथ उनको विवशता तथा दूर्बलतालाई पनि देखाउनु छ कि अल्लाहको यातनाको अगाडी उनी केही गर्न सकेनन्, जबकि आफ्नो शक्ति तथा वलमाथि उनीहरुलाई वडो घमण्ड थियो । أعْجاز (आजाज़) عَجز (अजज़) को वहुवचन हो, जो कुनै वस्तुका पछिल्ला भागलाई भन्छन् । مُنقَعِر (मुनक़िअर) आफ्ना मूलवाट उखेल्नु तथा कटेर जानेवाला अर्थात खजूरका ती बोटको जस्तो जो आफ्नो मूलवाट उखेलिए एवं काटिएका होऊन्, उनका शव धर्तीमा परेका थिए ।

[2]अर्थात एउटा मानव-पुरुषलाई रसूल (ईशदूत) मानिलिनु उनका निकट मार्ग विचलन तथा दिवानगी थियो ।سُعُر (सुअुर) سَعِير (सअीर) को बहुवचन हो, यहाँ यसलाई उन्माद तथा कडा यातनाका अर्थमा प्रयोग गरिएको छ ।

[3] أَشِر (अशिर) को अर्थ अभिमानी तथा सीमा उल्लंघन गर्ने, अर्थात् उसले झूठ पनि बोलेका

سَيَعْلَمُونَ غَدًا مَّنِ الْكَذَّابُ الْأَشِرُ ﴿٢٦﴾

(२६) अब सबैले भोली जानिहाल्नेछन् कि को झूठो तथा अहंकारी थियो ?[१]

إِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةِ فِتْنَةً لَّهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٧﴾

(२७) नि:सन्देह हामी उनका परीक्षाका लागि ऊँटनी पठाउनेछौं[२] त (हे स्वालेह !) तिमी उनको प्रतीक्षा गर तथा धैर्य राख ।[३]

وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُّحْتَضَرٌ ﴿٢٨﴾

(२८) तथा उनलाई सूचित गरिदेउ कि पानी उनमा विभाजित छ,[४] प्रत्येक आफ्नो पालोमा उपस्थित हुनेछ ।[५]

فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ فَتَعَاطَىٰ فَعَقَرَ ﴿٢٩﴾

(२९) त उनीहरुले आफ्ना साथीलाई पुकारे[६] जसले (ऊटनीमाथि) आक्रमण गऱ्यो[७] तथा (त्यसको) घूँडाहरु काटिदियो ।

छ त निकै ठूलो कि ममाथि प्रकाशना आउँछ, के हामीमध्ये केवल उसैमाथि प्रकाशना आउनु थियो ? अथवा उसकाद्वारा हामीमाथि आफ्नो बडाई जताउनु त्यसको उद्देश्य हो ।

[१]यो स्वयं, पैग़म्बरमाथि आरोप लगाउनेहरु अथवा ईशदूत सालेह अलैहिस्सलाम, जसलाई अल्लाहले प्रकाशना (वह्य) एवं नबूअतबाट सम्मानित गऱ्यो । "भोली" सित अभिप्राय क़ेयामतको दिन हो । अथवा संसारमा उनको यातनाका लागि निर्धारित दिन ।

[२]कि यिनी ईमान स्वीकार गर्छन् वा गर्दैनन् ? यो त्यही ऊटनी हो जो अल्लाहले स्वयं उनका भनाईमा पत्थरको एक चट्टानबाट निकालेको थियो ।

[३]अर्थात् हेर कि यिनी ईमानको मार्ग अपनाउँछन् अथवा होइन ? तथा उनका कपटहरुमा धैर्य गर ।

[४]अर्थात् एकदिन उँटनीले पानी पिउनका लागि तथा एक दिन समुदायले पानी पिउनका लागि ।

[५]तात्पर्य हो कि प्रत्येकको भाग त्यसका साथ नै विशेष छ जो आ-आफ्ना पालोमा उपस्थित भएर प्राप्त गरोस्, दोस्रो त्यस दिन नआओस् । شِرْبٌ (शिर्ब) पानीको भाग ।

[६]अर्थात् जसलाई उनीहरुले ऊटनीलाई वध गर्नका लागि तयार गरेका थिए, जसको नाम कुदार पुत्र सालिफ भनिन्छ, त्यसलाई पुकारे कि आफ्नो काम गरोस् ।

[७]अथवा तलवार वा ऊटनीलाई समात्यो तथा त्यसका खुट्टाहरु काटिदियो, अनि त्यसलाई वध गरिदियो । केही विद्वानहरुले تَعَاطَى को अर्थ فَجَسَرَ गरेका छन् अनि उसले दुस्साहस गऱ्यो ।

فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِ ﴿٣٠﴾

(३०) कस्तो भयो मेरो प्रकोप तथा मेरो तर्साइ ।

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣١﴾

(३१) हामीले उनीमाथि एउटा चित्कार (तीव्र ध्वनि) पठायौं त उनी यस्ता भइहाले जस्तो बाँड बनाउनेवालाको कुल्चिएको घाँस ।[1]

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा हामीले शिक्षा ग्रहण गर्नका लागि कुर्‌आनलाई सरल गरिदिएका छौं, त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ ﴿٣٣﴾

(३३) लूतका समुदायले पनि तर्साउनेहरुलाई झुठ्लायो ।

إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ نَّجَّيْنَاهُم بِسَحَرٍ ﴿٣٤﴾

(३४) नि:सन्देह हामीले उनीमाथि पत्थरको वर्षा गर्ने हावा पठायौं[2] लूत (अलैहिस्सलाम) का परिवारवालाका अतिरिक्त, उनलाई प्रात: कालका समय[3] हामीले सुरक्षा (मुक्ति) प्रदान गरिदियौं ।[4]

[1] حَظِيرَة (हज़ीरह) مَحْظُورَة (महजूरह) को अर्थमा छ अर्थात बाड जो सुकेका दाउरा तथा झाडीहरुबाट जनावरहरुका लागि बनाइन्छ । مُحْتَظِر कर्ता संज्ञा हो, صاحِبُ الحَظِيرَة ، هَشِيم (हशीम) सुकेको घाँस अथवा काटिएको सुखी खेती । अर्थात् जस्तै एउटा बाड बनाउनेका सुकेका दाउरा तथा झाडीहरु निरन्तर कुल्चनाले स-साना टुक्रा भएर जान्छ यस्तै उनीहरु हाम्रा प्रकोपबाट टुक्रा-टुक्रा भइहाले ।

[2] अर्थात् यस्तो हावा पठायौं जसले उनलाई कंकरीहरु (ढुङ्गाको टुक्रा) हान्दथ्यो । अर्थात उनका वस्तीहरुलाई उनीमाथि यस्ता उलट-पलट गरिदियो कि उनको माथिको भाग तल तलको भाग माथि भइहाल्यो, अनि उनीमाथि कंकर, पत्थरको वर्षा भयो, जस्तो कि सूर: हूदमा आदिमा आइसकेको छ ।

[3] आले लूतसित अभिप्राय स्वयं ईशदूत लूत अलैहिस्सलाम तथा उनीमाथि ईमान स्वीकार गर्ने मानिस हुन्, जसमा लुतकि पत्नी सम्मिलित छैन, किनकि त्यसले ईमान स्वीकार गरेकी थिइन । हो लूतका दुई छोरीहरु उनका साथ थिए, जसलाई मुक्ति दियो । سحر (सहर) सित अभिप्राय रातको अन्तिम भाग हो ।

[4] अर्थात् उनलाई प्रकोपबाट बचाउनु हाम्रो दया तथा अनुग्रह थियो जो उनीमाथि भयो ।

نِّعۡمَةٗ مِّنۡ عِندِنَاۚ كَذَٰلِكَ نَجۡزِي مَن شَكَرَ ۝٣٥

(३५) आफ्नो कृपाले ! प्रत्येक कृतज्ञलाई हामीले यसैप्रकार प्रतिफल प्रदान गर्दछौं ।

وَلَقَدۡ أَنذَرَهُم بَطۡشَتَنَا فَتَمَارَوۡاْ بِٱلنُّذُرِ ۝٣٦

(३६) नि:सन्देह त्यस (लूत) ले उनलाई हाम्रो पकडसित दर्शाएको थियो,[1] परन्तु उनीहरुले तर्साउनेहरुका विषयमा सन्देह एवं शंका तथा झगडा गरे ।[2]

وَلَقَدۡ رَٰوَدُوهُ عَن ضَيۡفِهِۦ فَطَمَسۡنَآ أَعۡيُنَهُمۡ فَذُوقُواْ عَذَابِي وَنُذُرِ ۝٣٧

(३७) तथा (लूत) (अलैहिस्सलाम) लाई उनका अतिथिहरुका विषयमा बहलाउन चाहे[3] त हामीले उनका आँखा अन्धा गरिदियौं,[4] (तथा भनिदियौं) मेरो प्रकोप तथा मेरो तर्साइ चाख ।

وَلَقَدۡ صَبَّحَهُم بُكۡرَةً عَذَابٞ مُّسۡتَقِرّٞ ۝٣٨

(३८) तथा निश्चित कुरो छ कि उनलाई प्रातः काल नै एउटा स्थानमा समात्ने निर्धारित प्रकोपले नष्ट गरिदियो ।[5]

---

[1]अर्थात् प्रकोप आउनुभन्दा पहिला हाम्रो कडा पकडसित तर्साएको थियो ।

[2]परन्तु उनले त्यसको चिन्ता गरेनन् बरु सन्देह गरे तथा चेतावनी दिनेहरुसित झगड्दै रहे ।

[3]अथवा बहलाए अथवा माँगे लूतबाट उनका अतिथिहरुलाई । अभिप्राय यो हो कि जब लूतको जातिलाई थाहा भयो कि केही सुन्दर युवक लूतकहाँ आएका छन् (जो वास्तवमा फरिश्ताहरु थिए, जो उनलाई दण्ड दिन आएका थिए) त उनीहरुले लूतसित भने कि यी अतिथिहरुलाई हाम्रा सुपुर्द गरिदेउ ताकि हामी उनीसित आफ्नो बिग्रेको अभिरूचिको तृप्ति गरुन् ।

[4]भन्दछन् कि यी फरिश्ता जिब्रील, मिकाईल, इस्राफिल अलैहिमुस्सलाम थिए । जब उनीहरुले व्यभिचारका लागि अतिथिहरुलाई लिनमा अधिक दूराग्रह गरे त जिब्रीलले आफ्ना पखेटाको एउटा भाग उनलाई हाने, जसबाट उनका आँखाको त गुच्चा नै बाहिर निस्किहाले । केही विद्वान भन्छन् कि मात्र आँखाको दृष्टि समाप्त भयो । जे होस्, साधारण प्रकोपभन्दा पहिला यो विशेष यातना उनीहरुलाई पुग्यो जो ईशदूत लूतका पास कुविचारले आएका थिए, तथा उनी आँखा तथा आँखाको दृष्टिबाट बञ्चित भई घर पुगे तथा त्यसपछि प्रातः त्यस सार्वजनिक प्रकोपमा नाश भए जो पूरा समुदायका लागि आयो । (तफ़सीर इब्ने कसीर)

[5]अर्थात् बिहानै उनका पास निर्धारित प्रकोप आइपुग्यो । مُسْتَقِرٌّ को अर्थ उनीमाथि घटित हुनेवाला, जो उनलाई नाश नगरीकन नछाडोस् ।

فَذُوْقُوْا عَذَابِيْ وَ نُذُرِ ﴿٣٩﴾

(३९) तसर्थ मेरा प्रकोप मेरा तर्साइ (चेतावनी) को स्वाद चाख ।

وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْاٰنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُّدَّكِرٍ ﴿٤٠﴾

(४०) तथा निःसन्देह हामीले कुर्आनलाई शिक्षा एवं सदुपदेशका लागि सरल गरिदिएका छौं,[१] त के छ कोही शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ?

وَلَقَدْ جَآءَ اٰلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤١﴾

(४१) तथा फिरऔंनीहरुका पासमा पनि तर्साउनेहरु आए ।[२]

كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا كُلِّهَا فَاَخَذْنٰهُمْ اَخْذَ عَزِيْزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٢﴾

(४२) उनीहरुले हाम्रा समस्त निशानीहरुले झुठ्लाए,[३] त हामीले उनलाई अत्यन्त प्रभावी एवं शक्तिशाली पकड्नेवालाहरुको जस्तै पकडिहाल्यौं ।[४]

اَكُفَّارُكُمْ خَيْرٌ مِّنْ اُولٰٓئِكُمْ اَمْ لَكُمْ بَرَآءَةٌ فِى الزُّبُرِ ﴿٤٣﴾

(४३) (हे मक्कावालाहरु !) के तिम्रा काफिर ती काफिरहरुभन्दा केही श्रेष्ठ छन् ?[५] अथवा तिम्रा लागि पूर्वका किताबहरुमा छुटकारा लेखिएको छ ?[६]

[१]यस सूरःमा पवित्र कुर्आनलाई सरल बनाउनुको चर्चा पटक-पटक गर्नाले उद्देश्य यो हो कि कुर्आनलाई याद गर्नु तथा सम्झनुलाई सहज गरिदिनु अल्लाहको ठूलो अनुग्रह हो । त्यसको कृतज्ञतावाट मानिसलाई कहिल्यै विमुख हुनुहुँदैन ।

[२] نُذُر (नुजुर) نَذِيْر नजीर (तर्साउनेवाला) को बहुवचन हो, अथवा إنذار (इन्जार) को अर्थमा छ । (फ़तहुल क़दीर)

[३]ती निशानीहरु जसद्वारा ईशदूत मूसा अलैहिस्सलामले फिरऔन तथा फिरऔनीहरुलाई तर्साए । यी नौं निशानीहरु थिए जसको चर्चा पहिले गुज्रिसकेको छ ।

[४]अर्थात् उनीहरुलाई नष्ट गरिदियो, किनकि त्यो यातना यस्तो प्रभुत्वशालीको पकड थियो जो प्रतिकार गर्नुमा समर्थ छ, त्यसको पकडका पश्चात बाँच्न सक्दैन ।

[५]यो प्रश्न इन्कारका लागि छ अर्थात् हे अवसरवादीहरु ! तिम्रा काफिर विगतका काफिरहरुभन्दा उत्तम छैनन् । जब उनीहरु आफ्ना कुफ्रका कारण नाश गरिदिइए त तिमी, जबकि तिमी उनीभन्दा अधिक नराम्रा छौ, प्रकोपबाट सुरक्षाको आशा किन राख्दछौ ?

[६] زُبُر (जुबुर) सित अभिप्राय विगत अम्बिया (ईशदूतहरु) माथि अवतरित किताबहरु (धर्मशास्त्र) हुन् । अर्थात के तिम्रा विषयमा पहिलाका अवतरित किताबहरुमा स्पष्ट गरिदिइएको छ कि यी अरब अथवा कुरैश जो इच्छा होस् गरिरहून्, उनीमाथि कोही प्रभावशाली हुनेछैन ।

أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُّنتَصِرٌ ﴿٤٤﴾

(४४) अथवा यो भन्छन् कि हामी प्रभावशाली हुने समूह हौं ।[1]

سَيُهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٥﴾

(४५) निकटमै यो समूह पराजित गरिनेछ तथा पिठ्यूँ देखाइ भाग्नेछ ।[2]

بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَىٰ وَأَمَرُّ ﴿٤٦﴾

(४६) बरु केयामत (प्रलय) को क्षण उनका वचनको समय हो तथा केयामत अत्यन्त कठिन एवं अत्यन्त कटु वस्तु हो ।[3]

إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٧﴾

(४७) नि:सन्देह पापीहरु पथ-विचलन तथा यातनामा छन् ।

يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ ﴿٤٨﴾

(४८) जुन दिन उनीहरु घोप्टिएर आगोमा लतारिनेछन् (तथा उनीसित भनिनेछ) नरकको आगो लाग्नुको स्वाद चाख ।[4]

إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٤٩﴾

(४९) नि:सन्देह हामीले प्रत्येक वस्तुलाई एक

[1]संख्याको अधिकता तथा शक्ति साधनहरुका कारण कुनै अरु अनुमति प्रभुत्वशाली हुनुको सम्भावना छैन । अथवा अभिप्राय यो हो कि हाम्रो मामिला एकत्र छ, हामी शत्रुसित प्रतिशोध लिन समर्थ छौं ।

[2]अल्लाहले उनका भ्रमको खण्डन गऱ्यो । समूहसित अभिप्राय मक्काका काफ़िर हुन् । जस्तै उनीहरुलाई बद्रमा पराजय भयो तथा उनी पिठ्यूँ फर्काएर भागे तथा शिर्कका प्रमुख एवं कुफ्रका प्रधान नष्ट गरिए । बद्रका रणका अवसरमा जब नबी सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम अति विनम्रताले रोइ-रोइ आफ्ना शिरमा प्रार्थनामा लीन हुनुहुन्थ्यो त आदरणीय अबूबक्र रजोयल्लाहु अन्हुले भन्नुभयो कि حسبك يا رسول الله! أَلْحَحْتَ على ربك अब भयो अल्लाहका रसूल ! तपाईंले आफ्ना प्रभुका अगाडी निकै रुनु भयो । फेरि उहाँ खेमाभन्दा बाहिर आउनुभयो त उहाँका मुखमा यही आयत थियो । (अल-बुख़ारी, तफ़सीर सूर: इक़तरबतिस साअ:)

[3]أدهى (अदहा) دَهَاءٌ (दहाअ) बाट बनेको हो, घोर अपमानकारी । أَمَرُّ (अमर्र) مَرارَةٌ (मरारह) बाट हो, अति तितो, अर्थात् यो संसारमा जो हत गरिए, बन्दी बनाइए आदि उनको अन्तिम यातना होइन, बरु अझ पनि कडा यातनाहरु उनलाई क़ेयामतका दिन दिइनेछ, जसको उनीसित वादा गरिन्छ ।

[4]سَقَرٌ (सक़र) पनि नरकको नाम हो अर्थात् त्यसको ताप तथा यातनाको कडाईको स्वाद चाख ।

(निर्धारित) अनुमान पैदा गरेका छौं ।[1]

وَمَآ أَمْرُنَآ إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍۢ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾

(५०) तथा हाम्रो आदेश केवल एक पटक (को वाक्य) नै हुन्छ, जस्तै आँखाको परेलीको झिम्काइ ।

وَلَقَدْ أَهْلَكْنَآ أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ ﴿٥١﴾

(५१) तथा हामीले तिमीजस्ता धेरैलाई नष्ट गरिदिएका छौं,[2] त कोही छ शिक्षा ग्रहण गर्नेवाला ।

وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٢﴾

(५२) तथा जे-जति उनीहरुले (कर्म) गरेका छन् सबै कर्मपत्रमा लेखिएका छन् ।[3]

وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُّسْتَطَرٌ ﴿٥٣﴾

(५३) (यसैप्रकार) प्रत्येक सानो-ठूलो कुरा लेखिएको छ ।[4]

إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٤﴾

(५४) निःसन्देह सदाचारीहरु स्वर्ग एवं सरिताहरुमा हुनेछन् ।[5]

فِي مَقْعَدِ صِدْقٍ عِندَ مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٥٥﴾

(५५) सत्य एवं सम्मानको बैठकमा[6] सामर्थ्य भएको स्वामीको पास ।[7]

[1]अइम्मये सुन्नत (इस्लामी धर्मका विशेषज्ञहरु) ले यस आयत तथा यसप्रकारका अन्य आयतहरुबाट अल्लाहको भाग्यलेखलाई प्रमाणित गरेका छन्, जसको अभिप्राय यो छ कि अल्लाह तआलालाई सृष्टि पैदा गर्नुभन्दा पहिला नै सबैको ज्ञान थियो तथा उसले सबको भाग्य लेखिदिएको छ र यसबाट क़्द्रिया सम्प्रदायको खण्डन गरेका छन् जो सहाबाका युगका अन्तमा प्रकट भयो ।

[2]अर्थात् विगत समुदायहरुका काफ़िरहरुलाई जो कुफ़्र (इन्कार) मा तिमीजस्तै थिए । (फ़तहुल क़दीर)

[3]अथवा दोस्रो अर्थ हो, लौहे महफ़ूज (सुरक्षित पट्टिका) मा अंकित छ ।

[4]अर्थात् सृष्टिका सबै कथन तथा कर्म लेखिएका छन्, साना हुन् अथवा ठूला, तुच्छ हुन् अथवा महान् । हतभागाहरुका चर्चाका पश्चात अब सौभागीहरुको चर्चा गरिदैछ ।

[5]अर्थात् विभिन्न तथा अनेक प्रकारका बगैंचा हुनेछन् نَهَر यो जातिवाचकका रुपमा छ जसमा स्वर्गका सबै नहरहरु सम्मिलित छन् ।

[6]مَقْعَدِ صِدْقٍ (मकअदे सिद्क़) सत्य अथवा प्रतिष्ठाको आसन जसमा न पापको कुरा हुनेछ न बकवास । अभिप्राय स्वर्ग हो ।

[7]مَلِيكٍ مُّقْتَدِرٍ सामर्थ्यवान अधिपति अर्थात् त्यो प्रत्येक प्रकारका सामर्थ्यसित युक्त छ, जा

सूरतुर्रहमान-५५

سُوۡرَةُ الرَّحۡمٰنِ

सूरः रहमान* मदीनामा अवतरित भएको, यसमा अठहत्तर आयतहरु एवं ती रूकूअ छन् ।

بِسۡمِ اللّٰهِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِيۡمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त दयालु एवं अत्यन्त कृपालु छ ।

اَلرَّحۡمٰنُ ۙ﴿۱﴾

(१) दयालुले ।

عَلَّمَ الۡقُرۡاٰنَ ؕ﴿۲﴾

(२) कुर्आन सिकायो ।[1]

خَلَقَ الۡاِنۡسَانَ ۙ﴿۳﴾

(३) उसैले मनुष्यलाई पैदा गऱ्यो ।[2]

عَلَّمَهُ الۡبَيَانَ ﴿۴﴾

(४) उसैले बोल्न सिकायो ।[3]

चाहन्छ गर्न सक्छ, कसैले उसलाई विवश गर्न सक्दैन । عِنۡدَ (पास) यो त्यस प्रतिष्ठित तथा सम्मानतिर संकेत हो जो ईमान भएकाहरुलाई अल्लाहका पास प्राप्त हुनेछ ।

*यस सूरःलाई मानिसहरुले मदनी (मदीनामा अवतरित) मानेका छन्, तर सही यही हो कि यो मक्की (मक्कामा अवतरित) हो । (फ़तहुल क़दीर) यसको पुष्टि त्यस हदीसबाट पनि हुन्छ जसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि के कुरो छ कि तिमी चूप रहन्छौ ? तिमीभन्दा त राम्रा जिन्न छन् कि जब जिन्नवाली रातमा मैले यो सूरः उनका लागि पढे त जहिले पनि म ﴿فَبِاَيِّ اٰلَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبٰنِ﴾ पढ्थें त उनीहरु त्यसका उत्तरमा भन्थे «لَا بِشَيۡءٍ مِنۡ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الۡحَمۡدُ» (तफ़सीर सूरतुर्रहमान, यसको चर्चा अल्बानीले सहीह तिर्मिज़ीमा गर्नुभएको छ)

[1]भन्दछन् कि यो मक्कावासीहरुको उत्तरमा छ, जो भन्थे कि यो कुर्आन मुहम्मद सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमलाई कुनै मानवले सिकाउँछ । केही अन्य भन्दछन् कि उनका यस प्रश्नका उत्तरमा छ कि 'रहमान' के हो ? कुर्आन सिकाउनुको अभिप्राय हो त्यसलाई सहज गरिदियो अथवा अल्लाहले आफ्ना पैग़म्बरलाई सिकायो तथा पैग़म्वरले उम्मत (मानिसहरु) लाई सिकाउनु भयो । यस सूरःमा अल्लाहले आफ्ना धेरै वरदानहरुलाई गणना गरेको छ । किनकि कुर्आनको शिक्षा यिनमा प्रतिष्ठा, सम्मान तथा महत्व एवं सम्मानको दृष्टिले सबभन्दा उत्तम एवं प्रत्यक्ष छ, अतः सर्वप्रथम यस उपकारको वर्णन गऱ्यो । (फ़तहुल क़दीर)

[2]अर्थात् यिनी बाँदर आदि जन्तुवाट उन्नति गर्दा-गर्दा मानिस बनेका होइनन्, जस्तो कि डार्बिनको जीव विकास सिद्धान्त छ, बरु मानिसलाई त्यसै रुपमा अल्लाहले पैदा गरेको हो जो जनावरहरुभन्दा अलग एउटा सृष्टि हो । इंसान (मानिस) शब्द जातिवाचक स्वरुप हो ।

[3]यस वर्णनसित अभिप्राय प्रत्येक व्यक्तिको आफ्नो मातृभाषा (बोली) हो जो बिना सिके

اَلشَّمۡسُ وَ الۡقَمَرُ بِحُسۡبَانٍ ۪﴿۵﴾

(५) सूर्य तथा चन्द्रमा (निर्धारित) हिसाबमा छन् ।[१]

وَّالنَّجۡمُ وَالشَّجَرُ یَسۡجُدٰنِ ﴿۶﴾

(६) तथा तारा एवं वृक्ष दुबै सज्दा गर्दछन् ।[२]

وَالسَّمَآءَ رَفَعَهَا وَوَضَعَ الۡمِیۡزَانَ ۙ﴿۷﴾

(७) उसैले आकाशलाई उच्च गऱ्यो तथा उसैले तुला राख्यो ।[३]

اَلَّا تَطۡغَوۡا فِی الۡمِیۡزَانِ ﴿۸﴾

(८) ताकि तिमी तौलनु (जोख्नु) मा सीमा उल्लंघन नगर ।[४]

وَاَقِیۡمُوا الۡوَزۡنَ بِالۡقِسۡطِ وَلَا تُخۡسِرُوا الۡمِیۡزَانَ ﴿۹﴾

(९) तथा न्यायका साथ तौल सही राख तथा तौलमा कम नदेउ ।

وَالۡاَرۡضَ وَضَعَهَا لِلۡاَنَامِ ۙ﴿۱۰﴾

(१०) तथा उसैले सृष्टिका लागि धर्ती ओछ्यायो ।

فِیۡهَا فَاکِهَۃٌ ۪ۙ وَّالنَّخۡلُ ذَاتُ الۡاَکۡمَامِ ۖ﴿۱۱﴾

(११) जसमा फलहरु छन् तथा गुच्छा भएका खजूरका वृक्ष छन् ।[५]

स्वयं बोल्दछ तथा यसमा आफ्ना मनका कुरा व्यक्त गर्दछ, यहाँसम्मकि त्यो सानो बच्चा पनि जसलाई कुनै कुराको ज्ञान तथा बोध हुँदैन । यो त्यस ईश्वरीय शिक्षा-दीक्षाको परिणाम हो जसको चर्चा यस आयतमा छ ।

[१]अर्थात् अल्लाहद्वारा निर्धारित गरिएका हिसाबले आफ्ना स्थानहरुमा गतिशील छ, उनको उल्लंघन गर्दैन ।

[२]जस्तै अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿ اَلَمۡ تَرَ اَنَّ اللّٰهَ یَسۡجُدُ لَهٗ مَنۡ فِی السَّمٰوٰتِ وَمَنۡ فِی الۡاَرۡضِ وَالشَّمۡسُ وَالۡقَمَرُ وَالنُّجُوۡمُ وَالۡجِبَالُ وَالشَّجَرُ وَالدَّوَآبُّ ﴾

"के तिमीले देखेनौ कि अल्लाहका समक्ष नतमस्तक छन् सबै आकाशवालाहरु, सबै धर्तीमा भएकाहरु, सूर्य, चन्द्रमा, तारा, पर्वत, वृक्ष तथा पशु ।" (अल-हज्ज-१८)

[३]अर्थात् धर्तीमा न्याय राख, जसको उसलाई मानिसहरुलाई आदेश दियो जस्तै भन्नुभयो:

﴿ لَقَدۡ اَرۡسَلۡنَا رُسُلَنَا بِالۡبَیِّنٰتِ وَاَنۡزَلۡنَا مَعَهُمُ الۡکِتٰبَ وَالۡمِیۡزَانَ لِیَقُوۡمَ النَّاسُ بِالۡقِسۡطِ ﴾

"निःसन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई स्पष्ट निशानीहरु दिएर पठायौं तथा उनका साथ पुस्तक एवं मीज़ान (तुला) अवतरित गऱ्यौं ताकि मानिस न्यायमा स्थापित रहून ।" (अल-हदीद-२५)

[४]अर्थात् न्यायको उल्लंघन नगर ।

[५] أَكْمَام (अकमाम) كُمّ (किम्म) को बहुवचन हो, खज़ूरमा चढेको आवरण ।

(१२) तथा भूस भएको अनाज़ हो[1] तथा सुगन्धित फूल हुन् ।	وَالْحَبُّ ذُو الْعَصْفِ وَالرَّيْحَانُ ﴿١٢﴾
(१३) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।[2]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٣﴾
(१४) उसले मनुष्यलाई सुकेको माटोबाट पैदा गर्‍यो जो ठिकरी (सुकेको लेसिलो माटो) को जस्तो थियो ।[3]	خَلَقَ الْإِنسَانَ مِن صَلْصَالٍ كَالْفَخَّارِ ﴿١٤﴾
(१५) तथा जिन्नातलाई अग्निको ज्वालाबाट पैदा गर्‍यो ।[4]	وَخَلَقَ الْجَانَّ مِن مَّارِجٍ مِّن نَّارٍ ﴿١٥﴾
(१६) तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[5]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٦﴾
(१७) त्यो प्रभु हो दुबै पूर्वहरु एवं दुबै पश्चिमहरुको ।[6]	رَبُّ الْمَشْرِقَيْنِ وَرَبُّ الْمَغْرِبَيْنِ ﴿١٧﴾

[1] حَبٌّ हब्ब (दाना) सित अभिप्राय प्रत्येक त्यो खाद्य पदार्थ हो जो मानिस तथा जन्तु खान्छन्, सुकेर त्यसको बोट भूस बन्नजान्छ जो जनावरहरुका काम आउँछ ।

[2] यो मानव तथा दानव (जिन्न) दुबैसित सम्बोधन छ । अल्लाह आफ्ना वरदानहरुलाई गणना गरेर उनीसित प्रश्न गरिराखेको छ । यो पुनरावृत्ति त्यस व्यक्तिका समान छ जो कसैमाथि निरन्तर उपकार गर्दछ, किन्तु त्यो त्यसका उपकारको इन्कार गर्दछ, जस्तै भनोस् कि मैले तिम्रो अमूक-अमूक काम गरें, के तिमी इन्कार गर्दछौ ? अमुक-अमुक वस्तु तिमीलाई दियो, के तिमीलाई याद छैन ? तिमीमाथि अमुक उपकार गरे, के तिमीलाई हाम्रो अलिकति पनि ज्ञान छैन ? (फ़तहुल क़दीर)

[3] صَلْصَال (सल्साल) सुकेको माटो जसमा ध्वनि हुन्छ । فَخَّار (फख़्खार) आगोमा पाकेको माटो जसलाई ठिकरी भन्दछन् । त्यस इंसानसित अभिप्राय आदरणीय आदम हुन् जसको पहिला माटोबाट पुतला बनाइयो तथा पछि अल्लाहले त्यसमा आत्मा फुक्यो, अनि पछि उनको बायाँ पसली (करङ्ग) बाट 'हव्वा' लाई पैदा गर्‍यो, अनि यी दुबैबाट मानवीय वंश चल्यो ।

[4] यसबाट अभिप्राय सबभन्दा पहिला जिन्न हुन्, जो जिन्नहरुको पितामह हो अथवा जिन्न जातिवाचक स्वरुप हो जस्तो कि अनुवाद जातिवाचकका आधारमा गरिएको छ । مَارِج (मारिज)आगोबाट उच्च हुने ज्वालालाई भन्छन् ।

[5] अर्थात् तिम्रो यो जन्म तथा पछि तिमीबाट अधिक वंशहरुको जन्म तथा अधिकता पनि अल्लाहका वरदानहरुमध्ये छ । के तिमी यस उपकारको इन्कार गर्नेछौ ?

[6] एउटा गर्मीको पूर्व तथा एउटा जाडोको पूर्व, यसैप्रकार पश्चिम छ । यसैले दुबैलाई

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿١٨﴾

(१८) त (हे जिन्न एवं मनुष्यहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुको कुन-कुन कृपाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

مَرَجَ الْبَحْرَيْنِ يَلْتَقِيَانِ ﴿١٩﴾

(१९) उसले दुई समुद्रलाई प्रवाहित गरिदियो जो एक-अर्कासँग मिल्छन् ।

بَيْنَهُمَا بَرْزَخٌ لَّا يَبْغِيَانِ ﴿٢٠﴾

(२०) ती दुबैका मध्ये एउटा रोक (छेक) छ कि त्यसभन्दा अगाडी बढ्न सक्दैनन् ।[1]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢١﴾

(२१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन चाहिं उपकारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

يَخْرُجُ مِنْهُمَا اللُّؤْلُؤُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٢٢﴾

(२२) ती दुबैबाट मोती तथा मूँगा निस्कन्छन् ।[2]

दुई वचन वर्णित गरिएको छ। ऋतुहरुका अनुसार पूर्व तथा पश्चिम भिन्न हुनुमा पनि यसमा जिन्न तथा मानिसहरुका धेरै हित छन्, यसकारण यसलाई पनि उपकार भनिएको छ।

[1] مَرَجَ، أَرْسَلَ का अर्थमा छ, अर्थात् प्रवाहित गरिदिए। यसको सारांश यो हो कि दुई नदीहरुबाट अभिप्राय केही धर्मविदका विचारले उनका अलग-अलग अस्तित्व छ, जस्तै मिठो पानीका नदीहरु छन् जसबाट खेतीहरु सिंचिन्छन् तथा मानिस उनको पानी अन्य आवश्यकताहरुमा पनि प्रयोग गर्दछ। दोस्रो प्रकार सागरहरुको जल हो जो नूनिलो छ, जसका केही अन्य लाभ छन्। यी दुबै आपसमा मिल्दैनन्। केही अरु विद्वानले यसको भावार्थ यो लिएका छन् कि नूनिला सागरहरुमा मिठो पानीका लहरहरु चल्छन् तथा यी दुबै लहरहरु आपसमा मिल्दैनन्, बरु एक-अर्काबाट अलग रहन्छन्। त्यसको एक रुप यो पनि हो कि अल्लाह तआलाले नूनिला सागरहरुको तल्लो तहमा नै कैयन् स्थानहरुमा मिठो पानीका लहरहरु पनि प्रवाहित गरिदिएको छ तथा त्यो नूनिलो पानीमा अलग्गै रहन्छ। दोस्रो रुप यो पनि हो कि माथि नूनिलो पानी होस् तथा त्यसको तल्लो भागमा मिठो जलको स्रोत, जस्तो कि वास्तवमा केही स्थानहरुमा यस्तो छ। तेस्रो दशा यो हो कि जुन स्थानहरुमा मिठो पानीका नदीहरुको पानी सागरमा गएर खस्छ त्यहाँ कैयन् मानिसहरुले देखेका छन् कि दुबैको पानी कैयन् कोषहरुसम्म यसैप्रकार साथ-साथ चल्छ कि एकातिर मिठो नदीको पानी तथा दोस्रोतिर विस्तृत समुद्रको नूनिलो पानी, उनका मध्ये यद्यपि कुनै छेक छैन, परन्तु यी परस्पर मिल्दैनन्। दुबैका बीच यो त्यो बर्ज़ख़ (छेक) छ जो अल्लाहले राखिदिएको छ, दुबै त्यसबाट अगाडी बढ्दैनन्।

[2] مَرْجَان सित सानो मोती अथवा मूँगा अभिप्राय छन्। भन्दछन् कि आकाशबाट वर्षा हुन्छ तथा सीपिहरु आफ्ना मुख खोलिदिन्छन्, जुन थोपा त्यसका भितर पर्दछन् त्यो मोती बन्न जान्छ। प्रसिद्ध यही छ कि मोती आदि मिठा पानीका नदीहरुबाट होइन बरु नूनिला पानीका समुद्रबाटै निस्कन्छन्, परन्तु पवित्र कुरआनले दुई वचन सर्वनाम प्रयोग गरेको छ जसबाट विदित हुन्छ कि दुबैबाट मोती निस्कन्छन्।

(२३) त त्यसपछि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[1]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٣﴾
(२४) तथा अल्लाहकै (स्वामित्वमा) छन् ती (जहाज) जो समुद्रहरुमा पर्वत जस्तै उच्च (उभिएर) चलिराखेका छन् ।[2]	وَلَهُ الْجَوَارِ الْمُنْشَآتُ فِي الْبَحْرِ كَالْأَعْلَامِ ﴿٢٤﴾
(२५) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन कृपाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?[3]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٥﴾
(२६) धर्तीमा जे-जति पनि छ सबै नश्वर छ ।	كُلُّ مَنْ عَلَيْهَا فَانٍ ﴿٢٦﴾
(२७) केवल तिम्रा प्रभुको मुख (अस्तित्व) जो महान एवं सम्मानित छ, शेष रहनेछ ।	وَيَبْقَىٰ وَجْهُ رَبِّكَ ذُو الْجَلَالِ وَالْإِكْرَامِ ﴿٢٧﴾
(२८) त त्यसो भए तिमी दुबैका कुन	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٢٨﴾

किनकि मोती अधिकांश त समुद्रबाट निस्कन्छ, यसकारण त्यसको प्रख्याति भएको छ । तैपनि मिठा नदीहरुबाट त्यसको इन्कार संभव छैन, वरु वर्तमान युगका प्रयोगहरुबाट सिद्ध भएको छ कि मिठा नदीहरुमा पनि मोती निकाल्नु कठिन कुरो हो । केही विद्वानहरुले भने कि अभिप्राय योग हो । यिनीमध्ये कुनै एकबाट पनि मोती निस्कन्छ भने त तिनीमाथि दुई वचन बोल्नु सही छ । केही अन्यले भनेका छन् कि मिठा नदीहरु पनि साधारणत: समुद्रमा नै खस्दछन्, तथा त्यहींबाट मोती निकालिन्छ, यसकारण यद्यपि उद्‌गम विन्दु समुद्रनै भयो परन्तु अन्य नदीहरुको अंश पनि यसमा सम्मिलित छ । किन्तु वर्तमान युगका प्रयोगहरुका पश्चात यी कल्पनाहरुको आवश्यकता छैन ।

[1]यो रत्न तथा मोती सुन्दरता तथा श्रृङ्गारको साधन हो, तथा धनी मानिस उनलाई आफ्नो सुन्दरताको रुचिको तृप्तिका लागि तथा शोभा बढाउनका लागि प्रयोग गर्दछन् । अत: यिनी अनुकम्पा हुनु पनि स्पष्ट छ ।

[2] الجوار (अलजवार) جَارِيَةٌ (जारीयह) चल्नेवालीको वहुवचन हो तथा लुप्त विशेष्य السُّفُن (नौकाहरु) का विशेषण हुन् । مُنْشَآت को अर्थ مرفوعات हो, उच्च गरिएको । अभिप्राय पाल हो, जो वायु पोतहरुमा झन्डाका समान माथि तथा उच्च बनाइन्छन् । केही विद्वानले यसको अर्थ निर्मित गरेका छन्, अर्थात् अल्लाहद्वारा बनाइएका जो समुद्रमा चल्छन् ।

[3]यिनीद्वारा पनि यातायात तथा भारवाहनको जो सुविधाहरु छन् त्यसलाई बताउनुको आवश्यकता छैन । अत: यो पनि अल्लाहको महान अनुकम्पा हो ।

कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।[1]

يَسْـَٔلُهُۥ مَن فِى ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ ۚ كُلَّ يَوْمٍ هُوَ فِى شَأْنٍ ﴿٢٩﴾

(२९) सबै आकाश एवं धर्तीवाला उसैसित माँग्दछन् ।[2] प्रत्येक दिन त्यो एउटा कार्यमा छ ।[3]

فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٠﴾

(३०) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपकारहरुलाई झुठ्लाउन सक्नेछौ ?[4]

سَنَفْرُغُ لَكُمْ أَيُّهَ ٱلثَّقَلَانِ ﴿٣١﴾

(३१) (हे जिन्न तथा मानिसहरुका समूह !) शीघ्र नै हामी तिमीतिर पूर्णतः आकर्षित हुनेछौं ।[5]

فَبِأَىِّ ءَالَآءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٣٢﴾

(३२) अनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।

يَـٰمَعْشَرَ ٱلْجِنِّ وَٱلْإِنسِ إِنِ ٱسْتَطَعْتُمْ أَن تَنفُذُوا۟ مِنْ أَقْطَارِ ٱلسَّمَـٰوَٰتِ وَٱلْأَرْضِ فَٱنفُذُوا۟ ۚ لَا تَنفُذُونَ

(३३) (हे जिन्न एवं मनुष्यहरुका गिरोह !) यदि तिमीमा आकाशहरु एवं धर्तीका किनारहरुबाट निस्कनुको शक्ति छ भने निस्कि भाग ।[6] बिना प्रभुत्व

---

[1]संसारको समाप्तिका पश्चात प्रतिफल तथा दण्ड अर्थात् न्यायको प्रबन्ध हुनेछ, अतः यो पनि महान उपकार हो जसमाथि अल्लाहको कृतज्ञता व्यक्त गर्नु अनिवार्य छ ।

[2]अर्थात् सबै उसमाथि आश्रित तथा त्यसका द्वारका भिखारी छन् ।

[3]प्रत्येक दिनको अर्थ प्रत्येक क्षण । شَأْن (शान) को अर्थ कार्य तथा विषय, अर्थात् प्रत्येक समय त्यो केही न केही गर्दैरहन्छ, कसैलाई रोगी बनाइराखेको छ त कसैलाई स्वस्थ, कसैलाई धनी बनाइराखेको छ त कुनै धनीलाई निर्धन, कसैलाई रङ्कबाट राजा त कसैलाई राजाबाट रङ्क, कसैलाई पदासीन गरिराखेको छ त कसैलाई तल गिराइराखेको छ तथा कसैलाई नास्तिक एवं नास्तिकलाई आस्तिक गरिराखेको छ आदि । संक्षेपमा संसारमा यो सब परिवर्तन उसैका आदेश तथा इच्छाले भइराखेको छ तथा रात-दिनको कुनै यस्तो क्षण छैन जो त्यसको क्रियाशीलताबाट शून्य छ ।

[4]तथा यति महान शक्ति प्रत्येक समय भक्तहरुका काममा लागिरहनु अति ठूलो कृपा हो ।

[5]यसको अर्थ यो होइन कि अल्लाहलाई अवकाश छैन, बरु यो महावराको रुपमा भनिएको छ, जसको उद्देश्य धम्की दिनु तथा गाली गर्नु हो । ثَقَلَان सकलान (जिन्न तथा इन्सानलाई) यसकारण भनिएको छ कि उनलाई पालनाको लागि बाध्य गरिएको छ । यस प्रतिबन्ध तथा बोझबाट अन्य सृष्टि अलग छन् ।

[6]यो धम्की पनि उपकार हो कि यसबाट दुराचरी दुराचारहरुबाट रोकियून् तथा सदाचारीहरु अधिक पुण्य कमाऊन् ।

إِلَّا بِسُلْطَٰنٍ ٣٣

(एवं शक्ति) के तिमी निस्कन सक्दैनौ ।[1]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٣٤

(३४) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन कुराहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

يُرْسَلُ عَلَيْكُمَا شُوَاظٌ مِّن نَّارٍ وَنُحَاسٌ فَلَا تَنتَصِرَانِ ٣٥

(३५) तिमीमाथि अग्निको ज्वाला तथा धूँवा छोडिनेछ[2] अनि तिमी मुकाबिला गर्नसक्ने छैनौ ।[3]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٣٦

(३६) त तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ।

فَإِذَا انشَقَّتِ السَّمَاءُ فَكَانَتْ وَرْدَةً كَالدِّهَانِ ٣٧

(३७) अनि जबकि आकाश फाटेर रातो भइहाल्नेछ, जस्तो कि रातो (नरम) छाला होस् ।[4]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٣٨

(३८) त त्यसपछि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فَيَوْمَئِذٍ لَّا يُسْأَلُ عَن ذَنبِهِ إِنسٌ وَلَا جَانٌّ ٣٩

(३९) त्यसदिन कुनै मनुष्य तथा जिन्नसित त्यसका पापहरुको सोधपूछ गरिनेछैन ।[5]

---

[1]अल्लाहद्वारा लेखिएको भाग्य तथा निर्णयबाट बाँचेर तिमी कहीं भाग्न सक्दछौ भने गइहाल, किन्तु यो शक्ति कसमा छ ? तथा भागेर जान्छ कहाँ ? कुनै स्थान यस्तो छैन जो अल्लाहका अधिकारभन्दा बाहिर छ ? यो पनि धम्की हो जो उपरोक्त धम्कीका समान उपकार हुन् । केही विद्वानहरुले भने कि यो महशरका मैदानमा भनिनेछ जब फरिश्ताहरु हरेक तर्फबाट मानिसहरुलाई घेरेर राखेका हुनेछन् । दुबै भावार्थ आफ्ना ठाउँमा सही छन् ।

[2]अभिप्राय यो हो कि यदि तिमी क़ेयामतका दिन कहीं भागेर गए पनि त फरिश्ताहरुले तिमीलाई अग्नि-ज्वाला तथा धूँवा छाडेर अथवा पग्लेको ताँबा तिम्रा टाउकाहरुमा हालेर फिर्ता ल्याउनेछन् । नुहासको अर्को अर्थ पग्लेको ताँबा गरिएको छ ।

[3]अर्थात् अल्लाहका प्रकोपलाई ल्याउन तिमी सामर्थ्य राख्ने छैनौ ।

[4]केयामत (प्रलय) का दिन आकाश फाटिहाल्नेछ । धर्तीमा फरिश्ताहरु उत्तर्नेछन् त्यसदिन यो धर्ती नरकको अग्निका कडा तापले पग्लेर रातो चमडा (छाला) का समान हुनेछ । دهان रातो छाला ।

[5]अर्थात् जुन समय उनीहरु कब्रहरुबाट निस्कनेछन्, अन्यथा तत्पश्चात हिसाब स्थलमा उनीसित सोधपूछ गरिनेछ । केही ज्ञाताहरुले यसको भावार्थ यो गरेका छन् कि पापहरुका सन्दर्भमा सोधिने छैन, किनकि उनको त पूरा रेकर्ड नै फरिश्ताहरुको पासमा हुनेछ तथा अल्लाहका ज्ञानमा पनि । हो, यो सोधिनेछ कि तिमीले यो

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٠﴾

(४०) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

يُعْرَفُ الْمُجْرِمُونَ بِسِيمَاهُمْ فَيُؤْخَذُ بِالنَّوَاصِي وَالْأَقْدَامِ ﴿٤١﴾

(४१) पापी केवल आफ्ना हुलियाबाट नै चिनिहालिनेछन्[1] तथा उनका मायाहरुका कपाल तथा खुट्टा पकडिनेछन् ।[2]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٢﴾

(४२) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

هَٰذِهِ جَهَنَّمُ الَّتِي يُكَذِّبُ بِهَا الْمُجْرِمُونَ ﴿٤٣﴾

(४३) यो हो त्यो नरक जसलाई अपराधी असत्य मान्थे ।

يَطُوفُونَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ حَمِيمٍ آنٍ ﴿٤٤﴾

(४४) त्यसका तथा गरम उम्लिराखेका पानीका मध्ये चक्कर खानेछन् ।[3]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٤٥﴾

(४५) त त्यसपछि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

وَلِمَنْ خَافَ مَقَامَ رَبِّهِ جَنَّتَانِ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा त्यस व्यक्तिका लागि जो आफ्ना प्रभुका समक्ष उभिने कुरोबाट तर्स्यो, दुई स्वर्ग छन् ।[4]

किन गर्‍यौ ? अथवा अभिप्राय यो हो कि उनीसित सोधिने छैन बरु मानव-अङ्ग स्वयं नै बोलेर सबै कुरा भन्नेछन् ।

[1]अर्थात् जुनप्रकार ईमान भएकाहरुको चिन्ह हुनेछ कि उनका वजूका अङ्ग टल्किराखेका हुनेछन्, त्यसैप्रकार पापीहरुका मुख काला हुनेछन्, आँखाहरु नीलो तथा उनी भयभीत हुनेछन् ।

[2]फरिश्ताहरु उनका मस्तक तथा उनका खुट्टाहरुलाई साथ मिलाएर समात्नेछन् तथा नरकमा हुर्‍याइदिनेछन्, अथवा कहिले मस्तकहरुबाट तथा कहिले खुट्टाहरुबाट उनलाई समात्नेछन् ।

[3]अर्थात् कहिले उनलाई नरकको यातना दिइनेछ, कहिलेउम्लिराखेको पानीको । آن (आन) गरम अर्थात् कडा उम्लिराखेको गरम पानी, जसले उनका आन्द्राहरुलाई काटिदिनेछ ।

[4]हदीसमा वर्णित छ कि दुई बगैंचा चाँदीका छन् जसका बर्तन (भाँडा) तथा सबैकुरा चाँदीका हुनेछन् तथा दुई बगैंचाहरु सुनका छन् तथा त्यसका वर्तन एवं वस्तुहरु सुनका हुनेछन् । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूर: अर्रहमान) केही कथनहरु (हदीसहरु) मा छ कि सुनका बगैंचा विशेष ईमानवालाहरु (समीपवर्तीहरु) का लागि हुनेछन् तथा चाँदीका बगैंचा साधारण ईमानवालाहरुका लागि हुनेछन् । (इब्ने क़सीर)

फ़बिअय्यि आलाइ रब्बिकुमा तुकज़्ज़िबान ﴿فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٤٧﴾	(४७) त त्यसपछि आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई तिमीले झुठ्लाउनेछौ ?
ذَوَاتَا أَفْنَانٍ ٤٨	(४८) दुबै स्वर्ग अत्याधिक डालाहरु (एवं) शाखाहरु (भएका) छन् ।[1]
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٤٩	(४९) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?
فِيهِمَا عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ ٥٠	(५०) ती दुबै (स्वर्गहरु) मा दुई प्रवाहित जलस्रोत छन् ।[2]
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥١	(५१) त तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन चाहिं उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?
فِيهِمَا مِن كُلِّ فَاكِهَةٍ زَوْجَانِ ٥٢	(५२) यी दुबै (स्वर्गहरु) मा हरेक प्रकारका फलहरुका जोडा (दुई प्रकार) हुनेछन् ।[3]
فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ٥٣	(५३) अनि तिमी आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?
مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ فُرُشٍ بَطَائِنُهَا مِنْ إِسْتَبْرَقٍ ۚ وَجَنَى الْجَنَّتَيْنِ دَانٍ ٥٤	(५४) स्वर्गमा रहनेहरु यस्ता फर्शहरुमा तकिया लगाएका हुनेछन् जसका स्तर सुन्दर आकर्षक रेशमका हुनेछन्,[4] तथा ती दुबै स्वर्गका फलहरु अति निकट हुनेछन् ।[5]

[1]यो संकेत हो कि त्यसमा छायाँ बाक्लो तथा गहन हुनेछ साथै फलहरुको अधिकता हुनेछ, किनकि भन्दछन् कि प्रत्येक हाँगा तथा शाखा फलहरुबाट भरिएको हुनेछ । (इब्ने कसीर)

[2]एकको नाम 'तस्नीम' दोस्रोको नाम 'सल्सबील' छ ।

[3]अर्थात् स्वादमा प्रत्येक फल दुई प्रकारको हुनेछ, यो विशेष कृपाको एक रुप हो । केही विद्वानहरुले भने कि एक प्रकार शुष्क फलको तथा दोस्रो ताज़ा फलको हुनेछ ।

[4]अर्थात् माथिको कपडा स्तरभन्दा सधैं उत्तम तथा सुन्दर हुन्छ । यहाँ केवल स्तरको वर्णन छ जसको अभिप्राय यो हो कि माथिको कपडा त्यसभन्दा कैयन् अधिक उत्तम हुनेछ ।

[5]यति समीप हुनेछन् कि बस्दा-सुत्दा पनि भाँच्न सक्नेछन् ﴿قُطُوفُهَا دَانِيَةٌ﴾ (अल-हाक्क:-२३)

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٥﴾

(५५) अनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِنَّ قَاصِرَاتُ الطَّرْفِ لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٥٦﴾

(५६) त्यहाँ (लजालु) तलतिर दृष्टि भएका हूरहरु (सुन्दरी) छन्,[1] जसलाई उनीभन्दा पूर्व कुनै जिन्न तथा मनुष्यले हात लगाएको हुनेछैन ।[2]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٧﴾

(५७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

كَأَنَّهُنَّ الْيَاقُوتُ وَالْمَرْجَانُ ﴿٥٨﴾

(५८) ती (हूरहरु) मणि एवं मूँगाका समान हुनेछन् ।[3]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٥٩﴾

(५९) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

هَلْ جَزَاءُ الْإِحْسَانِ إِلَّا الْإِحْسَانُ ﴿٦٠﴾

(६०) उपकारको बदला उपकार (प्रतिफल) का अतिरिक्त के छ ।[4]

---

[1]अर्थात् जसका दृष्टिहरु आफ्ना पतिहरुका अतिरिक्त कसैमाथि पर्ने छैनन् तथा उनीहरुलाई आफ्ना पति नै सबभन्दा सुन्दर तथा राम्रा लाग्नेछन् ।

[2]अर्थात् कुमारी हुनेछन् । यसभन्दा पहिला उनी कसैका विवाहमा गएकी हुनेछैन । यो आयत तथा यसभन्दा पहिलाका केही आयतहरुमा स्पष्ट रुपमा विदित हुन्छ कि जो जिन्न ईमान भएका हुनेछन् उनी पनि ईमान भएका मनुष्यहरुको जस्तै स्वर्गमा जानेछन्, तथा उनका लागि पनि त्यही हुनेछ जो अन्य ईमान भएकाहरुका लागि हुनेछ ।

[3]अर्थात् सफाईमा उत्कृष्ट तथा सफेदी लालीमा मोती अथवा मूँगाका सदृश्य हुनेछन् । जस्तै सहीह हदीसहरुमा पनि उनको सुन्दरता तथा शोभालाई यी शब्दहरुमा वर्णन गरिएको छ । «يُرَىٰ مُخُّ سُوقِهِنَّ مِن وَرَاءِ الْعَظْمِ وَاللَّحْمِ» "उनको शोभा तथा सौन्दर्यका कारण उनको पिडुलीको गुदा, मासु तथा हड्डीका बाहिरबाट झल्केको हुनेछ ।" (सहीह बुख़ारी, किताबु बदइल ख़ल्के, बाबु माजाअ फी सिफ़तिल जन्नते, मुस्लिम, किताबुल जन्नते व सिफ़ते नईमिहा, बाबु अव्वले ज़ुमरतिन तदखुलुल जन्न:....) एक अर्को हदीसमा भनिएको छ कि स्वर्गवासीहरुका पत्नी यति सुन्दर हुनेछन् कि यदि उनीहरुमध्ये एउटा नारी जगत्वासीहरुतिर हेर्छ भने आकाश तथा धर्तीका मध्येको सबै भाग प्रकाशित हुनजान्छ तथा सुगन्धले भरिन्छ तथा त्यसका टाउकाका दुपट्टा यति मुल्यवान हुनेछ कि त्यो जगत् तथा त्यसमा जे-जति छ, त्यसभन्दा उत्तम छ । (सहीह बुख़ारी, किताबुल जिहाद, बाबुल हुरिल ईन)

[4]पहिला एहसानबाट अभिप्राय पुण्य कर्म तथा अल्लाहको आज्ञाको पालना हो तथा दोस्रो एहसानसित त्यसको प्रतिफल अर्थात् स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरु हुन् ।

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦١﴾
(६१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?

وَمِن دُونِهِمَا جَنَّتَانِ ﴿٦٢﴾
(६२) तथा उनका अतिरिक्त दुई स्वर्ग अरु छन् ?[१]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٣﴾
(६३) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

مُدْهَامَّتَانِ ﴿٦٤﴾
(६४) जो दुबै बाक्ला हरिया रङ्गका कालिमाले परिपूर्ण छन् ।[२]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٥﴾
(६५) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِمَا عَيْنَانِ نَضَّاخَتَانِ ﴿٦٦﴾
(६६) तिनीहरुमा दुई (तीव्र गतिले) उफ्रदै बग्नेवाला जलस्रोत छन् ।[३]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٧﴾
(६७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِمَا فَاكِهَةٌ وَنَخْلٌ وَرُمَّانٌ ﴿٦٨﴾
(६८) ती दुबैमा फलहरु तथा खजूर एवं अनार हुनेछन् ।[४]

فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٦٩﴾
(६९) त के अहिले पनि तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुनै उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?

فِيهِنَّ خَيْرَاتٌ حِسَانٌ ﴿٧٠﴾
(७०) तिनीहरुमा सच्चरित्र सुन्दर स्त्रीहरु छन् ।[५]

---

[१] دُونِهِمَا सित यो अर्थ पनि निकालिएको छ कि यी दुई बाग़ श्रेष्ठता तथा प्रधानतामा पहिलो दुई बाग़हरुभन्दा, जसको चर्चा आयत नं.-४६ मा गुज्रयो, कम हुनेछ ।

[२] सिंचाईको अधिकता तथा हरियालीका कारण कार्यमा युक्त हुनेछन् ।

[३] यो विशेषण تَجْرِيَانِ भन्दा हल्का छ । الْجَرْيُ أَقْوَى مِنَ النَّضْخِ "प्रवाह सिंचाइभन्दा अधिक राम्रो हुन्छ ।" (इब्ने कसीर)

[४] जबकि पहिला दुई स्वर्गहरु (बाग़हरु) को विशेषताको वर्णन गरिएको छ कि हरेक फल दुई प्रकारको हुनेछ । स्पष्ट छ कि यसमा श्रेष्ठता एवं कृपाको अधिकता छ, त्यो दोस्रो कुरोमा छैन।

[५] خَيْرَاتٌ सित तात्पर्य आचरण तथा स्वभावका राम्रा कुराहरु हुन् तथा حِسَانٌ को अर्थ सुन्दरता तथा शोभामा अद्वितीय ।

(७१) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧١﴾
(७२) (गोरो रङ्गका) हूरहरु (अप्सराहरु) स्वर्गका खेमाहरु (पालहरु) मा रहनेहरु हुन् ।[1]	حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ ﴿٧٢﴾
(७३) त (हे मनुष्य एवं जिन्नहरु !) तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारहरुलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٣﴾
(७४) ती (हूरहरु) लाई कुनै मनुष्य अथवा जिन्नले यसभन्दा पहिला हात लगाएन (उनीसँग भेटेन)	لَمْ يَطْمِثْهُنَّ إِنسٌ قَبْلَهُمْ وَلَا جَانٌّ ﴿٧٤﴾
(७५) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٥﴾
(७६) हरिया डसनाहरु तथा सुन्दर ओछ्यानहरुमा तकिया लगाएका हुनेछन् ।[2]	مُتَّكِئِينَ عَلَىٰ رَفْرَفٍ خُضْرٍ وَعَبْقَرِيٍّ حِسَانٍ ﴿٧٦﴾
(७७) त तिमी दुबै आफ्ना प्रभुका कुन-कुन उपहारलाई झुठ्लाउनेछौ ?[3]	فَبِأَيِّ آلَاءِ رَبِّكُمَا تُكَذِّبَانِ ﴿٧٧﴾

[1]हदीसमा नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो : "स्वर्गमा मोतीहरुका खेमा (पालहरु) हुनेछन् । उनको चौडाइ साठी मील हुनेछ । त्यसका प्रत्येक कुनामा जन्नतिका परिवार हुनेछन्, जसलाई दोस्रो कुनामा भएकाले देख्न सक्ने छैनन् । ईमानवाला त्यसमा घुम्ने, डुल्ने छ ।" (सहीह बुखारी, तफ़सीर सूर: रहमान तथा किताबु बदइल ख़ल्क, बाबु माजाअ फी सिफ़तिल जन्नते, सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्नते, बाबुन फी सिफ़ते ख़ेयामिल जन्नते)

[2]رَفْـرَف (रफ़रफ़) गद्दा, गलैंचा अथवा यसप्रकारका उत्तम ओछ्यान, عَبْقَرِي (अबकरी) प्रत्येक उत्तम तथा मूल्यवान वस्तुलाई भनिन्छ । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यो शब्द आदरणीय उमराका लागि प्रयोग गर्नुभयो । «فَلَمْ أَرَ عَبْقَرِيًّا يَفْرِي فَرِيَّهُ» "मैले कोही अबकरी (श्रेष्ठ) यस्तो देखिन जो जसले उमरको जस्तो काम गर्दछ ।" (सहीह अल-बुखारी, किताबुल मनाक़िब, बाबु फ़ज़ले उमर तथा मुस्लिम, फ़ज़ायेलुस सहाबा, बाबुन मिन फ़ज़ाएले उमर) अभिप्राय यो हो कि जन्नति यस्ता तख्ताहरुमा आसीन हुनेछन् जसमा हरिया रङ्गका डसना, कालीनहरु तथा उच्च प्रकारका सुन्दर, कढाई भएका ओछ्यानहरु लगाइएका हुनेछन् ।

[3]यो आयत यस सूर: मा ३१ पटक आएको छ । अल्लाहले यस आयतमा आफ्ना विभिन्न प्रकारका उपहारहरुको चर्चा गर्नुभएको छ तथा प्रत्येक अथवा केही

تَبٰرَكَ اسْمُ رَبِّكَ ذِى الْجَلٰلِ وَالْاِكْرَامِ ﴿٧٨﴾

(७८) बडो शुभ छ तिम्रा प्रतापवान[1] तथा उदार प्रभुको नाम ।

سُوْرَةُ الْوَاقِعَةِ

सूरतुल वाकिअ:-५६

सूर: वाकिअ:* मक्कामा अवतरित भएको तथा यसमा छयानब्बे आयतहरु एवं तीन रूकूअ छन् ।

उपकारहरुको पश्चात यो प्रश्न गर्नुभएको छ, यहाँसम्मकि महशरका मैदानको भयानकता तथा नरकको यातनाको पश्चात पनि यो प्रश्न गर्नुभएको छ, जसका अर्थ हो कि परलोकका कुराहरुको याद दिलाउनु पनि एउटा ठूलो दया हो ताकि बच्नेवालाहरु त्यसबाट बाँच्नुको प्रयास गरून् । दोस्रो कुरो यो ज्ञात भयो कि जिन्न पनि मानिसहरुको जस्तै एउटा सृष्टि हो बरु मानिसहरुका पश्चात यो दोस्रो सृष्टि हो जसलाई बुद्धि तथा बोध प्रदान गरिएको छ तथा त्यसको साटो उनीबाट केवल यही माग गरिएको छ कि उनीमात्र एक अल्लाहको उपासना गरून् त्यसका साथ कसैलाई साझी नबनाऊन् । सृष्टिमा यही दुईटा छन् जो धार्मिक आदेश तथा कर्तव्यहरुका उत्तरदायी हुन् । यसकारण उनीहरुलाई इरादा तथा इच्छाको स्वाधीनता दिइयो ताकि उनको परीक्षा हुनसकोस् । तेस्रो, उपहारहरुका वर्णनबाट यो पनि सिद्ध भयो कि अल्लाहका उपहारहरुबाट लाभ प्राप्त गर्नु उचित तथा राम्रो छ । यो संयम तथा सदाचारका प्रतिकूल छ न अल्लाहका साथ लगावमा बाधक, जस्तो कि केही सुफीहरु (साधु) विश्वास दिलाउँछन् । चौथो, पटक-पटक यो प्रश्न कि तिमी अल्लाहका कुन-कुन चाहिं अनुकम्पाहरुलाई झुठ्लाउनेछौ, यो धम्की तथा चेतावनीस्वरुप छ, जसको उद्देश्य त्यस अल्लाहको अवज्ञाबाट रोक्नु हो जसले यो सबै कुराहरु पैदा गऱ्यो तथा सुलभ गरायो । यसैकारण नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले यसका उत्तरमा यो पढ्नु पसन्द गर्नुभएको छ, «لاَ بِشَيْءٍ مِنْ نِعَمِكَ رَبَّنَا نُكَذِّبُ فَلَكَ الْحَمْدُ» "हे हाम्रा प्रभु ! हामी तिम्रा कुनै पनि उपहारलाई झुठ्लाउँदैनौं, तसर्थ सबै प्रशंसाहरु तिम्रै लागि छन् ।"

[1] تَبَارَكَ (तबारक) बरकतबाट छ, जसको अर्थ नित्यता तथा स्थिरता हो । अभिप्राय यो हो कि त्यसको नाम सधैं रहनेछ अथवा त्यसका पास सधैं भलाईका कोष छन् केही धर्मविदहरुले यसको उँचाई तथा समानता गरेका छन्, तथा जब उसको नाम यति मङ्गलमय अर्थात् भलाई तथा उचाईवाला छ त त्यो स्वयं कति शुभ, बडाई तथा ऊचाईवाला होला ?

*यस सूर:का विषयमा प्रख्यात छ कि यो सूरतुल ग़िना (सम्पन्नताको सूर:) हो तथा जो व्यक्ति यसलाई प्रत्येक रात्रि पढ्नेछ त्यसलाई कहिल्यै भोकमरी आउने छैन । किन्तु वास्तवमा यस सूर:को महत्वमा कुनै प्रमाणित हदीस छैन । प्रत्येक राति पढ्नु तथा बच्चाहरुलाई सिकाउनुको हदीसहरु पनि अप्रमाणित बरु बनावटी छन् । हेर्नुस (अल-अहादीसुज़ ज़ईफ़ा लिल अलबानी हदीस नं. २८९, २९० भाग १/४५७)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

अल्लाहका नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

إِذَا وَقَعَتِ الْوَاقِعَةُ ①

(१) जब केयामत (प्रलय) स्थापित भइहाल्नेछ ।[1]

لَيْسَ لِوَقْعَتِهَا كَاذِبَةٌ ②

(२) जसको घटित हुने कुरोमा कुनै झुठ छैन ।

خَافِضَةٌ رَّافِعَةٌ ③

(३) त्यो ऊँच-नीच गर्नेवाली हुनेछ ।[2]

إِذَا رُجَّتِ الْأَرْضُ رَجًّا ④

(४) जबकि धर्ती भूकम्पका साथ हल्लाइदिनेछ ।

وَبُسَّتِ الْجِبَالُ بَسًّا ⑤

(५) तथा पर्वत पूर्णरुपमा कण-कण गरिदिइनेछन् ।[3]

فَكَانَتْ هَبَاءً مُّنبَثًّا ⑥

(६) अनि त्यो छरिएको धूलको जस्तो हुनेछ ।

وَكُنتُمْ أَزْوَاجًا ثَلَاثَةً ⑦

(७) तथा तिमी तीन गुटहरुमा बाँडिनेछौ ।[4]

فَأَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَيْمَنَةِ ⑧

(८) दाहिना हातवालाहरु, अनि तिनीहरु (दाहिना हातवालाहरु) कति राम्रा छन्, ।[5]

وَأَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ مَا أَصْحَابُ الْمَشْأَمَةِ ⑨

(९) तथा बायाँ हातवाला, के हाल छ बायाँ हातवालाहरुको ।[6]

---

[1] वाकेआ पनि क़यामतका नामहरुमध्ये हो । किनकि यसलाई व्याप्त हुनु नै आवश्यक छ यसकारण यसको यो नाम पनि हो ।

[2] ऊँच-नीच सित अभिप्राय आदर तथा अपमान हो । अर्थात् अल्लाहका आज्ञाकारी भक्तहरुलाई यसले उच्च तथा अवज्ञाकारीहरुलाई नीचा गर्नेछ, चाहे संसारमा मामिला यसका विपरीत होऊन् । ईमान भएकाहरु त्यहाँ सम्मानित हुनेछन् तथा काफ़िर एवं अवज्ञाकारी हीन तथा अपमानित ।

[3] رَجًّا (रज्जा) को अर्थ गति तथा हलचल (भूकम्प) हो, तथा بَسًّا (बस्सा) को अर्थ कण-कणमा भइहाल्नु हो ।

[4] أَزْوَاجًا (अज़्वाजा) أَصْنَافًا (असनाफ़ा) का अर्थमा छ ।

[5] यसबाट साधारण ईमानवाला तात्पर्य छन् जसलाई उनका कर्मपत्र दायाँ हातमा दिइनेछन्, जो उनका सौभाग्यको परिचारक हुनेछ ।

[6] यसबाट अभिप्राय काफ़िर हुन्, जसलाई उनका कर्मपत्र बायाँ हातमा दिइनेछन् ।

وَالسّٰبِقُوْنَ السّٰبِقُوْنَ ۝١٠

(१०) तथा जो अग्रिम छन् उनी त अग्रिम नै छन् ।[1]

اُولٰٓئِكَ الْمُقَرَّبُوْنَ ۝١١

(११) उनी पूर्ण निकटता प्राप्त गरेका छन् ।

فِيْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ ۝١٢

(१२) सुख-सुविधाहरु भएका स्वर्गहरुमा छन् ।

ثُلَّةٌ مِّنَ الْاَوَّلِيْنَ ۝١٣

(१३) (निकै ठूलो) गुट त पहिला मानिसहरुमध्ये हुनेछ ।

وَقَلِيْلٌ مِّنَ الْاٰخِرِيْنَ ۝١٤

(१४) तथा थोरै पछिल्ला मानिसहरुमध्ये ।[2]

عَلٰى سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ ۝١٥

(१५) यी मानिसहरु स्वर्गका ताराहरुले बुनिएका तख्ताहरुमा ।

[1]यिनीबाट अभिप्राय विशेष ईमानवालाहरु हुन् । यो तेस्रो प्रकार हो, जो ईमान स्वीकार गर्नमा अग्रिम तथा पुण्यका कार्यहरुमा बढी-चढी भाग लिनेवाला हुन्, अल्लाहले उनीहरुलाई विशेष समीपता प्रदान गर्नेछ । यो वाक्य यस्तो नै छ जस्तै बोल्दछन् कि तिमी तिमी हौ तथा ज़ैद ज़ैद, यसमा जस्तो कि ज़ैदको महत्व तथा त्यसको प्रधानताको वर्णन छ ।

[2]ثُلَّةٌ(सुल्लः) त्यस ठूलो गिरोहलाई भनिन्छ जसको गणना असम्भव होस् । भनिन्छ कि पहिला मानिसहरुसित अभिप्राय आदरणीय आदमसित लिएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम सम्मका समुदायका मानिस हुन् तथा पछिल्लासित उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमका समुदायका मानिसहरु । अभिप्राय यो हो कि पहिलाका समुदायहरुमा अग्रिम मानिसहरुको एउटा ठूलो गिरोह छ, किनकि उनको युग निकै लामो छ जसमा पहिलाका हजारौं अम्बिया सम्मिलित छन् । उनका मुक़ाबिलामा उम्मते मुहम्मदिया (मुहम्मदी समुदाय) को युग (क़्यामतसम्म) थोरै छ, अतः उनमा उग्रगामी पनि विगत समुदायहरुका सापेक्ष थोरै हुनेछन् । तथा एक हदीसमा जो आउँछ कि नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो कि मलाई आशा छ कि तिमी जन्नतिहरुका आधा हुनेछौ । (सहीह मुस्लिम नं.२००) त यो उपरोक्त आयतका अर्थका प्रतिकूल छैन, किनकि उम्मते मुहम्मदियाका अग्रगामीहरु तथा साधारण मोमिनहरुलाई मिलाएर शेष सबै समुदायहरुबाट स्वर्गमा जानेहरुको आधा भइहाल्नेछ । अतः केवल विगत समुदायहरुका अग्रगामीहरुको अधिकताले हदीसमा वर्णित संख्याको इन्कार हुनेछैन । किन्तु यो कुरा विचारणीय छ तथा केही ज्ञाताहरुले पहिला तथा पछिल्लाहसित यसै मुहम्मदी समुदायका मानिसहरु तात्पर्य लिएका छन् । अर्थात् यसका पहिला मानिसहरुमा अगाडीवालाहरुका संख्या अधिक तथा पछिल्लोमा कम हुनेछ ।इमाम इब्ने कसीरले यसै दोस्रो कथनलाई प्राथमिकता दिनुभएको छ । यो मध्यवर्ती वाक्य हो, على سُرُرٍ مَّوْضُوْنَةٍ तथा فِي جَنّٰتِ النَّعِيْمِ का मध्य ।

مُّتَّكِـِٕيْنَ عَلَيْهَا مُتَقٰبِلِيْنَ ﴿١٦﴾

(१६) एक-अर्काका सामु तकिया लगाई बसेका हुनेछन् ।[1]

يَطُوْفُ عَلَيْهِمْ وِلْدَانٌ مُّخَلَّدُوْنَ ﴿١٧﴾

(१७) उनका निकट यस्ता केटाहरु जो सधैं (केटा नै) रहनेछन्,[2] आवागमन गर्नेछन् ।

بِاَكْوَابٍ وَّاَبَارِيْقَ ۙ وَكَاْسٍ مِّنْ مَّعِيْنٍ ﴿١٨﴾

(१८) प्याला तथा सुराही लिएर तथा मदिराको प्याला लिएर जो प्रवाहित मदिराले भरिएको हुन्छ ।

لَّا يُصَدَّعُوْنَ عَنْهَا وَلَا يُنْزِفُوْنَ ﴿١٩﴾

(१९) जसबाट न टाउकोमा चक्कर हुन्छ तथा न बुद्धि भ्रष्ट हुन्छ ।[3]

وَفَاكِهَةٍ مِّمَّا يَتَخَيَّرُوْنَ ﴿٢٠﴾

(२०) तथा यस्ता फलहरु लिएका हुनेछन् जसलाई उनीहरुले मन पराउँछन् ।

وَلَحْمِ طَيْرٍ مِّمَّا يَشْتَهُوْنَ ﴿٢١﴾

(२१) तथा पंक्षीहरुका मासु जो उनीहरुलाई (अत्यन्त) रुचिकर हुन्छ ।

وَحُوْرٌ عِيْنٌ ﴿٢٢﴾

(२२) तथा ठूला-ठूला आँखा भएका हूरहरु ।

كَاَمْثَالِ اللُّؤْلُؤِ الْمَكْنُوْنِ ﴿٢٣﴾

(२३) जो लुकेका मोतीहरुका जस्तै छन् ।[4]

جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ﴿٢٤﴾

(२४) यो प्रतिफल हो उनका कर्महरुको ।

لَا يَسْمَعُوْنَ فِيْهَا لَغْوًا وَّلَا تَاْثِيْمًا ﴿٢٥﴾

(२५) न (उनीहरु) त्यहाँ व्यर्थका कुरा सुन्नेछन् तथा न पापको कुरा ।

---

[1] مَوْضُونَةٍ बुनिएका तथा जडिएका, अर्थात् उक्त जन्नति सुनका ताराहरुले बुनेका तथा जवाहिरहरुले जडिएका तख्ताहरुमा एक-अर्काका सामु तकियाहरुमा आसीन हुनेछन् ।

[2] अर्थात उनी ठूला हुने छैनन् कि बुढा हुन जाउन्, न उनका रुपरेखा तथा आकारमा कुनै परिवर्तन हुनेछ, बरु एउटै आयु तथा अवस्थामा रहनेछन्, जस्तै नव आयु वालक हुन्छन् ।

[3] صُدَاعٌ (सुदाअ) टाउकोको यस्तो पिडालाई भन्दछन् जो मदिराका नशाका कारण हुन्छ । إِنْزَافٌ (इनज़ाफ़) को अर्थ त्यो बुद्धिको बिगाड हो जो नशाको कारण हुन्छ । संसारको मदिरामा यी दुबै कुरा हुन्छन् । परलोकको मदिरामा आनन्द तथा स्वाद त अवश्य हुनेछ किन्तु यी ख़राबीहरु हुनेछैन । مَعِيْن (मईन) प्रवाहित स्रोत जो सुक्दैनन् ।

[4] مَكْنُوْن (मक्नून) जसलाई लुकाएर राखिएको होस्, उसलाई कसैको हातमा लागेको होस्, न धूल-कण पुगेको होस् । यस्तो वस्तु पूर्णत: स्वच्छ तथा मूल स्थितिमा रहन्छ ।

إِلَّا قِيلًا سَلَٰمًا سَلَٰمًا ﴿٢٦﴾

(२६) केवल सलाम नै सलाम (शान्ति नै शान्ति) को ध्वनि हुनेछ ।[1]

وَأَصْحَٰبُ ٱلْيَمِينِ مَآ أَصْحَٰبُ ٱلْيَمِينِ ﴿٢٧﴾

(२७) तथा दाहिने हातवाला, कति राम्रा छन् दाहिने हातवाला ।[2]

فِى سِدْرٍ مَّخْضُودٍ ﴿٢٨﴾

(२८) उनीहरु काँडाहरु नभएका बैर,

وَطَلْحٍ مَّنضُودٍ ﴿٢٩﴾

(२९) तथा गुच्छादार किल्लाहरु,

وَظِلٍّ مَّمْدُودٍ ﴿٣٠﴾

(३०) तथा लामा-लामा छायाँहरु,[3]

وَمَآءٍ مَّسْكُوبٍ ﴿٣١﴾

(३१) तथा प्रवाहित जल,

وَفَٰكِهَةٍ كَثِيرَةٍ ﴿٣٢﴾

(३२) तथा अत्याधिक फलहरुमा,

لَّا مَقْطُوعَةٍ وَلَا مَمْنُوعَةٍ ﴿٣٣﴾

(३३) जो न समाप्त हुन्छन्, न रोकिन्छन्,[4]

وَفُرُشٍ مَّرْفُوعَةٍ ﴿٣٤﴾

(३४) तथा अग्ला-अग्ला फर्शहरुमा हुनेछन् ।[5]

---

[1]अर्थात् संसारमा त आपसमा लडाईं-झगडा हुन्छन् । यहाँसम्मकि बहिनी-भाइ पनि यसबाट सुरक्षित छैनन् । यस मतभेद तथा झगडाले हृदयहरुमा मयल तथा कटुता उत्पन्न हुन्छ, जो एक-अर्काका विरुद्ध अपशब्द, गाली तथा चुग्ली आदिमा मानिसलाई उक्साउँछ । स्वर्ग ती तमाम नैतिक फोहोर एवं अशिष्टताले न केवल पवित्र हुनेछ परन्तु त्यहाँ सलाम नै सलामका ध्वनिहरु सुन्नमा आउनेछन्, फरिश्ताहरुको तर्फबाट पनि तथा परस्पर जन्नतिहरुबाट पनि । यसको अर्थ यो हो कि त्यहाँ सलाम तथा अभिवादन त हुनेछ किन्तु मन तथा कथनको ती खराबीहरु हुनेछैनन्, जो संसारमा सामान्य छन् यहाँसम्मकि ठूला-ठूला धार्मिक पुरुष पनि यिनीबाट सुरक्षित छैनन् ।

[2]अहिलेसम्म अग्रगामीहरुको वर्णन थियो । अब 'अस्हाबुल यमीन' देखि साधारण ईमान भएकाहरुको वर्णन भइराखेको छ ।

[3]जस्तो एक हदीसमा छ कि स्वर्गका एक रुखका छायाँमुनि एउटा घोडसवार सय सालसम्म चलिरहनेछ तैपनि त्यो छायाँ समाप्त हुनेछैन । (सहीह बुख़ारी, तफ़सीर सूरतिल वाक़िअः, सहीह मुस्लिम, किताबुल जन्नह, बाबुन इन्न फ़िल जन्नते शजरतुन्)

[4]अर्थात् यी फल सामयिक हुने छैनन् कि ऋतु गुज्रे पश्चात यी फल पनि आग़ामी ऋतुसम्म समाप्त हुन जानेछन् । यी फल यसप्रकार ऋतुसित आबद्ध हुने छैनन् बरु प्रत्येक ऋतुमा उपलब्ध हुनेछन् । यसप्रकार उनको प्राप्तिमा कुनै रुकावट हुने छैन ।

[5]केही विद्वानहरुले "फुरूश"सित पत्नीहरु तथा 'मर्फ़ूआ' सित उच्च पदको भाव तात्पर्य लिएका छन् ।

إِنَّآ أَنشَأۡنَٰهُنَّ إِنشَآءٗ ٣٥

(३५) हामीले उन (का पत्नीहरु) लाई विशेषरुपले बनाएका छौं ।

فَجَعَلۡنَٰهُنَّ أَبۡكَارًا ٣٦

(३६) तथा हामीले उनीहरुलाई कुमारीहरु बनाएका छौं ।[1]

عُرُبًا أَتۡرَابٗا ٣٧

(३७) प्रेम गर्नेहरु समान आयुका छन् ।[2]

لِّأَصۡحَٰبِ ٱلۡيَمِينِ ٣٨

(३८) दाहिने हातवालाहरुका लागि छन् ।

ثُلَّةٞ مِّنَ ٱلۡأَوَّلِينَ ٣٩

(३९) (निकै) ठूला समूह छ अग्रणि मानिसहरु मध्येबाट ।[3]

وَثُلَّةٞ مِّنَ ٱلۡأٓخِرِينَ ٤٠

(४०) तथा (निकै) ठूलो समूह छ पछिल्लाहरु मध्येबाट ।[4]

وَأَصۡحَٰبُ ٱلشِّمَالِ مَآ أَصۡحَٰبُ ٱلشِّمَالِ ٤١

(४१) तथा बायाँ हातवाला के हुन्; बायाँ हातवालाहरु ।[5]

[1] أَنشَأۡنَٰهُنَّ मा सर्वनामका फर्कने ठाउँ यद्यपि समीप छैन किन्तु वाक्यक्रम त्यसलाई बताइसकेको छ कि यसबाट अभिप्राय जन्नतीहरुलाई प्राप्त हुने पत्नी तथा हूरहरु (अप्सराहरु) छन् । हूरहरु जन्मका सामान्य विधिले पैदा हुने छैनन् बरु अल्लाह तआलाले उनीहरुलाई स्वर्गमा आफ्ना विशेष सामर्थ्यले पैदा गर्नेछ तथा जो सांसारिक नारीहरु हुनेछन् तिनी पनि हूरहरुका अतिरिक्त जन्नतीहरुलाई पत्नीका रुपमा उपलब्ध हुनेछन् । यिनीहरुमा बूढी, काली, कुरुप जो पनि हुनेछन्, अल्लाहले उनलाई स्वर्गमा यौवन तथा सौन्दर्य एवं शोभाले अलंकृत गरिदिनेछ, न कोही बुढी हुनेछ न कुरुप, बरु सबै युवती एवं कुमारीका रुपमा हुनेछन् ।

[2] عُرُبٌ, या عَرُوبَة को बहुवचन हो, अर्थात् यस्ता नारी जो आफ्नो सुन्दरता, शोभा एवं अन्य गुणहरुका कारण आफ्ना पतिको अत्यन्त प्रिय हुन्छन् । أَتْرَابٌ यो تِرْبٌ को बहुवचन हो, समान आयु । अर्थात् जन्नतीहरुका पत्नी सबै एक आयुका हुनेछन्, जस्तो कि हदीसमा वर्णन गरिएको छ कि सबै जन्नती ३३ वर्षको आयुका हुनेछन् (तिर्मिजी बाब् माजाअ फी सिन्ने अहलिल जन्नते) यो पनि अभिप्राय हुनसक्छ कि आफ्ना पतिहरुका समान आयु हुनेछन् । दुबैको अभिप्राय एउटै छ ।

[3] अर्थात् आदम अलैहिस्सलामसित लिएर नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लम सम्मका मानिसहरुमध्ये अथवा स्वयं उहाँकि उम्मतका अघिल्लाहरु मध्येबाट ।

[4] अर्थात् नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमको उम्मत मध्येबाट अथवा उहाँकी उम्मतका पछिल्लाहरु मध्येबाट ।

[5] यसबाट अभिप्राय नरकवासी हुन् जसलाई उनका कर्मपत्र बायाँ हातमा दिइनेछन्, जो उनका लेख दुर्भाग्यको लक्षण हुनेछ ।

فِي سَمُومٍ وَحَمِيمٍ ﴿٤٢﴾

(४२) गरम वायु तथा गरम जलमा (हुनेछन्) ।

وَظِلٍّ مِّن يَحْمُومٍ ﴿٤٣﴾

(४३) तथा काला धूवाँहरुको छायाँमा ।[1]

لَّا بَارِدٍ وَلَا كَرِيمٍ ﴿٤٤﴾

(४४) जो न शीतल छ, न सुखद ।[2]

إِنَّهُمْ كَانُوا قَبْلَ ذَٰلِكَ مُتْرَفِينَ ﴿٤٥﴾

(४५) निःसन्देह यी मानिस यसभन्दा पूर्व अत्यन्त सम्पन्नतामा पलेका थिए ।[3]

وَكَانُوا يُصِرُّونَ عَلَى الْحِنثِ الْعَظِيمِ ﴿٤٦﴾

(४६) तथा महापापहरुमा दूराग्रह गर्दथे ।

وَكَانُوا يَقُولُونَ أَئِذَا مِتْنَا وَكُنَّا تُرَابًا وَعِظَامًا أَإِنَّا لَمَبْعُوثُونَ ﴿٤٧﴾

(४७) तथा भन्दथे कि जब हामी मरिहाल्नेछौं तथा माटो एवं हड्डी भइहाल्नेछौं, त के हामी पुनः जीवित गरी उभ्याइनेछौं ।

أَوَآبَاؤُنَا الْأَوَّلُونَ ﴿٤٨﴾

(४८) तथा के हाम्रा पूर्वज पनि ?[4]

قُلْ إِنَّ الْأَوَّلِينَ وَالْآخِرِينَ ﴿٤٩﴾

(४९) (तपाईं) भनिदिनुस् कि निःसन्देह सबै अघिल्ला तथा पछिल्लाहरु ।

---

[1] سَمُوم आगोको तपन (राफ) अथवा लूहको तपन जो शरीरका छिद्रहरुमा पसिहालोस् । حميم (हमीम) उम्लिराखेको पानी, يَحْمُوم (यहमूम) حِمَمَة (हिमम:) बाट छ । अर्थात काला । अत्याधिक काला हो त أحَمّ भनिन्छ । अभिप्राय यो हो कि नरकको यातनाबाट व्याकूल भएर उनी एउटा छायाँतिर दगुर्नेछन्, किन्तु जब त्यहाँ पुग्नेछन् त थाहा हुनेछ कि यो أحَمّ छायाँ होइन, यो नरकको अग्निको कालो धूवाँ हो । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि यो حُمَم (हम्म) बाट छ जो कोइलाको अर्थमा छ । यसैकारण इमाम ज़हहाक़ भन्नुहुन्छ : आगो पनि कालो छ तथा जहन्नमीहरु पनि काला मुख भएका हुनेछन् तथा नरक़मा जे-जति हुनेछ, कालो नै हुनेछ ।

[2] अर्थात् छायाँ शीतल हुन्छ, परन्तु यी जसका छायाँ समूह रहेका हुन्छन्, त्यो छायाँ हुनेछैन जो शीतल होस्, त्यो त नरकको धूवाँ हुनेछ । وَلا كَرِيم जसमा कुनै सदृश्य अथवा भलाई छैन ।

[3] अर्थात् संसारमा आख़िरत (परलोक) बाट विमुख भई आनन्दमा डुबेका थिए ।

[4] यसबाट विदित भयो कि परलोकका प्रति विश्वासका इन्कार नै कुफ्र, शिर्क तथा पापहरुमा लीन रहनुको मूल कारण हो । यही कुरो हो कि जब आख़िरतको कल्पना त्यसका मान्नेवालाहरुका विचारमा धमिलो हुनजान्छ त उनमा दूराचार एवं कुकर्म व्याप्त हुनजान्छ, जस्तो आजकल साधारणतः मुसलमानहरुको दशा छ ।

(५०) अवश्य एकत्रित गरिनेछन् एउटा निर्धारित दिनका समय ।	لَمَجْمُوعُونَ إِلَىٰ مِيقَاتِ يَوْمٍ مَّعْلُومٍ ٥٠
(५१) अनि तिमी हे मार्ग विचलितहरु, भुठ्लाउनेहरु !	ثُمَّ إِنَّكُمْ أَيُّهَا الضَّالُّونَ الْمُكَذِّبُونَ ٥١
(५२) अवश्य खानेवाला छौ ज़क़्क़ूम (कैक्टस्) का वृक्ष ।	لَآكِلُونَ مِن شَجَرٍ مِّن زَقُّومٍ ٥٢
(५३) तथा त्यसैबाट पेट भर्नेवाला छौ ।[1]	فَمَالِئُونَ مِنْهَا الْبُطُونَ ٥٣
(५४) अनि त्यसमाथि गरम उम्लिराखेको पानी पिउनेवाला छौ ।	فَشَارِبُونَ عَلَيْهِ مِنَ الْحَمِيمِ ٥٤
(५५) अनि पिउनेवाला पनि तिर्खाएका ऊटहरुको जस्तो ।[2]	فَشَارِبُونَ شُرْبَ الْهِيمِ ٥٥
(५६) केयामतका दिन उनको अतिथि-सत्कार यही हो ।[3]	هَٰذَا نُزُلُهُمْ يَوْمَ الدِّينِ ٥٦
(५७) हामीले नै तिमी सबैलाई पैदा गरेका छौं, अनि तिमी किन मान्दैनौ ?[4]	نَحْنُ خَلَقْنَاكُمْ فَلَوْلَا تُصَدِّقُونَ ٥٧

[1]अर्थात् त्यस कुदृश्य तथा अत्यन्त कुस्वाद एवं तितो वृक्षको खाना तिमीलाई यद्यपि अति अप्रिय हुनेछ, परन्तु अति भूखका कारण तिमीलाई त्यसैबाट आफ्नो पेट भर्नुपर्नेछ ।

[2] هِيمٌ (हीम) أَهْيَم को बहुवचन हो, ती तिर्खाएका ऊटहरुलाई भनिन्छ जो एक विशेष रोगका कारण पानी लगातार पिउँदै जान्छन् किन्तु उनको तिर्खा मेंटिदैंन । अभिप्राय यो हो कि ज़क़्क़ूम खाएर पानी पनि त्यस्तै नै पिउने छैनौ जो साधारण ढङ्गले हुन्छ, वरु एक त यातनाका रुपमा तिमीलाई पिउनका लागि उम्लिराखेको पानी दिइनेछ, अर्कोतिर तिमी त्यसलाई तिर्खाएको ऊटका समान पिउँदै जानेछौ किन्तु तिम्रो तिर्खा मेटिन्न ।

[3]यो उपहास स्वरुप भन्नुभयो : अन्यथा अतिथि सत्कार त त्यो हुन्छ, जो अतिथिका आदर-भावका लागि गरिन्छ । जस्तै केही स्थानहरुमा भन्नुभयो :

﴿فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ﴾

"उनलाई दुखदायी यातनाको शुभ-सूचना सुनाइदेउ ।" (आले-इमरान-२१)

[4]अर्थात् तिमी जान्दछौ कि तिम्रो स्रष्टा अल्लाह नै हो, अनि तिमी त्यसलाई किन मान्दैनौ अथवा पुनः जीवन प्रदान गर्ने कुरामा विश्वास किन गर्दैनौ ?

أَفَرَءَيْتُم مَّا تُمْنُونَ ﴿٥٨﴾

(५८) त्यसो भए यो भन कि जुन वीर्य तिमी चुहाउँछौ ।

ءَأَنتُمْ تَخْلُقُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلْخَٰلِقُونَ ﴿٥٩﴾

(५९) के त्यसबाट (मनुष्य) तिमी बनाउँछौ अथवा स्रष्टा हामी नै हौं ?[१]

نَحْنُ قَدَّرْنَا بَيْنَكُمُ ٱلْمَوْتَ وَمَا نَحْنُ بِمَسْبُوقِينَ ﴿٦٠﴾

(६०) हामीले नै तिमीमा मृत्युलाई निर्धारित गरिदिएका छौं ।[२] तथा हामी त्यसबाट हारेका छैनौं ।[३]

عَلَىٰٓ أَن نُّبَدِّلَ أَمْثَٰلَكُمْ وَنُنشِئَكُمْ فِى مَا لَا تَعْلَمُونَ ﴿٦١﴾

(६१) कि तिम्रो स्थानमा तिमीजस्तै अन्य पैदा गरिदियौं तथा तिमीलाई नयाँ रुपबाट (त्यस संसारमा) पैदा गरिदिऊ जसबाट तिमी (सर्वथा) अन्जान छौ ।[४]

وَلَقَدْ عَلِمْتُمُ ٱلنَّشْأَةَ ٱلْأُولَىٰ فَلَوْلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٦٢﴾

(६२) तथा तिमीलाई निश्चित रुपमा प्रथम जन्मको ज्ञान पनि छ, अनि शिक्षा किन ग्रहण गर्दैनौ ?[५]

أَفَرَءَيْتُم مَّا تَحْرُثُونَ ﴿٦٣﴾

(६३) त्यस पश्चात अनि यो पनि भन कि तिमी जे-जति छर्छौ ।

ءَأَنتُمْ تَزْرَعُونَهُۥٓ أَمْ نَحْنُ ٱلزَّٰرِعُونَ ﴿٦٤﴾

(६४) त्यसलाई तिमीले नै उमार्दछौ अथवा हामी उमार्नेवाला हौं ?[६]

---

[१]अर्थात् तिम्रा पत्नीहरुसित सम्भोगका परिणामस्वरुप तिम्रा वीर्यका जो थोपा स्त्रीहरुका गर्भाशयमा जान्छ, त्यसबाट मानवीय रुपरेखा बनाउनेवाला हामी हौं वा तिमी ?

[२]अर्थात् प्रत्येक व्यक्तिको मृत्युको समय निश्चित गरिदिएका छौं जसबाट कोही अगाडी बढ्न सक्दैन जस्तै कोही बाल्यकालमा कोही युवावस्थामा तथा कोही बुढेसमा मर्दछ ।

[३]अथवा विवश होइन, बरु सामर्थ्यवान छौं ।

[४]अर्थात् तिम्रो रुप बदलेर तिमीलाई बाँदर अथवा सुंगुर बनाइदिऊ तथा तिम्रो ठाउँमा तिम्रो रुपरेखाको कुनै सृष्टि पैदा गरिदेऊन्

[५]अर्थात् किन बुझ्दैनौ कि उसले जुनप्रकार पहिलो पटक पैदा गऱ्यो (जसलाई तिमी जान्दछौ, त्यसले पुनः पनि पैदा गर्न सक्छ ।

[६]अर्थात् भूमिमा तिमी जुन बीउ छर्दछौ त्यो एउटा बिरुवा बनेर उम्रन्छ । एउटा निर्जीव दानालाई च्यातेर तथा धर्तीको छातिलाई चिरेर यसप्रकार वृक्ष उमार्ने को हो ? यो पनि वीर्यको थोपाबाट मानिस बनाइदिनु जस्तो हाम्रै सामर्थ्यको कलाकारी हो अथवा तिम्रो कुनै शिल्पकारी अथवा छुमन्तरको परिणाम हो ?

لَوْ نَشَاۤءُ لَجَعَلْنٰهُ حُطَامًا فَظَلْتُمْ تَفَكَّهُوْنَ ﴿٦٥﴾

(६५) यदि हामी चाहन्छौं भने उसलाई कण-कण गरिदिन्छौं अनि तिमी आश्चर्यका साथ कुरा बनाउँदै नै रहनेछौ ।[1]

اِنَّا لَمُغْرَمُوْنَ ﴿٦٦﴾

(६६) कि हामीमाथि त दण्ड नै परिहाल्यो ।[2]

بَلْ نَحْنُ مَحْرُوْمُوْنَ ﴿٦٧﴾

(६७) बरु हामी त पूर्णरुपमा बञ्चित नै रहयौं ।

اَفَرَءَيْتُمُ الْمَاۤءَ الَّذِيْ تَشْرَبُوْنَ ﴿٦٨﴾

(६८) त यो भन कि जुन पानीलाई तिमी पिउँछौ ।

ءَاَنْتُمْ اَنْزَلْتُمُوْهُ مِنَ الْمُزْنِ اَمْ نَحْنُ الْمُنْزِلُوْنَ ﴿٦٩﴾

(६९) त्यसलाई बादलहरुबाट पनि तिमीले नै उतारेका छौ अथवा हामी वर्षा गर्दछौं ।

لَوْ نَشَاۤءُ جَعَلْنٰهُ اُجَاجًا فَلَوْلَا تَشْكُرُوْنَ ﴿٧٠﴾

(७०) यदि हाम्रो इच्छा छ भने हामीले त्यसलाई विष गरिदिन्छौं । अनि तिमी हाम्रो कृतज्ञता किन व्यक्त गर्दैनौ ?[3]

[1]अर्थात् खेतीलाई हराभरा गर्नुका पश्चात जब त्यो पाक्नुका करीब हुनजान्छ त यदि हामी चाहन्छौं भने त्यसलाई सुकाएर साना-साना टुक्रा गरिदिन्छौं तथा तिमी आश्चर्यले मुख हेर्दै रहनेछौ । تَفَكَّهُ का दुईटा अर्थ छन्, सुख-आनन्द पनि एवं दुख एवं निराशा पनि । यहाँ दोस्रो अर्थ लिएको छ । यसका अनेक अर्थ गरिएका छन् । कुरा बनाउँदै रहनेछौ, शोक गर्नेछौ, लज्जित हुनेछौ, आश्चर्य गर्नेछौ, एक-अर्कालाई दोष दिनेछौ तथा दुखी हुनेछौ आदि । ظَلْتُم (वास्तवमा) صِرْتُم (भइहाल्नेछौ) का अर्थमा छ ।

[2]अर्थात् पहिला हामीले भूमिमा हलो चलाएर त्यसलाई बराबर गऱ्यौं, अनि बीउ छऱ्यौं, त्यसपछि त्यसलाई पानी दिँदैगऱ्यौं । किन्तु जब फसल पाक्नुको समय आयो त त्यो सुकिहाल्यो तथा हामीलाई केही पनि प्राप्त भएन । अर्थात यो सबै व्यय तथा श्रम एउटा दण्ड नै भयो जुन हामीले सहन गर्नुपऱ्यो । दण्डको अर्थ यही हुन्छ कि मनुष्यलाई त्यसका माल अथवा परिश्रमको लाभ नमिलोस्, बरु त्यो यस्तै व्यर्थ होस्, अथवा त्यसबाट बलपूर्वक केही लिइयोस् तथा त्यसका साटो त्यसलाई केही नदिइयोस् ।

[3]अर्थात् यस अनुग्रहमाथि हाम्रो आज्ञाको पालना गरी हाम्रो व्यवहारिक कृतज्ञता किन व्यक्त गर्दैनौ ?

أَفَرَءَيْتُمُ النَّارَ الَّتِي تُورُونَ ﴿٧١﴾

(७१) त यो पनि बताउ कि जुन आगो तिमी सल्काउँछौ ।

ءَأَنتُمْ أَنشَأْتُمْ شَجَرَتَهَا أَمْ نَحْنُ الْمُنشِئُونَ ﴿٧٢﴾

(७२) त्यसका वृक्षलाई तिमीले पैदा गरेका छौ अथवा हामी त्यसका पैदा गर्नेवाला हौं ?[1]

نَحْنُ جَعَلْنَاهَا تَذْكِرَةً وَمَتَاعًا لِّلْمُقْوِينَ ﴿٧٣﴾

(७३) हामीले त्यसलाई शिक्षा प्राप्त गर्नुको साधन[2] तथा यात्रीहरुको लाभका वस्तु बनाएका छौं ।[3]

فَسَبِّحْ بِاسْمِ رَبِّكَ الْعَظِيمِ ﴿٧٤﴾

(७४) तसर्थ आफ्ना महान प्रभुका नामको जप गर्नेगर ।

فَلَا أُقْسِمُ بِمَوَاقِعِ النُّجُومِ ﴿٧٥﴾

(७५) त म सौगन्ध खान्छु सिताराहरु खस्नुको ।[4]

---

[1]भन्दछन् कि अरबमा दुई वृक्ष छन्, मर्ख तथा अफ़ार । ती दुवैका डालाहरुलाई लिएर उनलाई आपसमा रगड्नुबाट आगोका फिलिङ्गाहरु निस्कन्छन् ।

[2]कि यसका प्रभाव एवं लाभ विचित्र छन् तथा संसारका असंख्य वस्तुहरुका तयारीका लागि त्यसलाई ढाडको अस्थिको स्थान प्राप्त छ, जो हाम्रा महासामर्थ्यको प्रतीक छ । हामीले संसारमा जस्तै यो आगो पैदा गरेका छौं आख़िरतमा पनि पैदा गर्नुमा समर्थ छौं, जो यसभन्दा ६९ गुना तपनमा अधिक हुनेछ । (जस्तो कि हदीसमा छ)

[3] مُقْوِين यो مُقْوِي (मुक्वी) को बहुवचन हो । قَوَآءٌ (क्वाअ) शून्य वनमा प्रवेश गर्ने, अभिप्राय यात्री हो । अर्थात् यात्री मरुभूमि तथा जङ्गलहरुमा यी वृक्षहरुबाट लाभ उठाउँछन्, यिनीबाट गर्मी, प्रकाश तथा बाल्ने दाउरा प्राप्त गर्दछन् । केही ज्ञाताहरुले मुक्वीसित अभिप्राय त्यो दरिद्र लिएका छन् जो भूखका कारण खाली पेट भएका हुन्छन् । केही अरुले त्यसको अर्थ लाभ प्राप्त गर्नेवाला गरेका छन् । यसमा धनी, निर्धन र यात्री सबै आउँछन् तथा सबै आगोबाट लाभ प्राप्त गर्दछन् । यसैकारण हदीसमा जुन तीन कुराहरुलाई सार्वजनिक राख्नुको आदेश दिएको छ, उनीहरुमा पानी तथा घाँसका अतिरिक्त आगो पनि छ । (अबू दाऊद, किताबुल बयूअ, व इब्ने माजा, किताबुर रुहून, बाबु अल मुस्लिमून शुरकाअ फी सलासिन)

[4] فَلا أُقسِمُ मा 'ला' अधिक छ जो जोड दिनका लागि छ, अथवा यो अधिक छैन बरु पूर्वको कुनै कुरोलाई नकार्नका लागि छ । अर्थात् यो कुर्आन ज्योतिष अथवा कविता होइन बरु म ताराहरु खस्नुका शपथ लिएर भन्दछु कि यो कुर्आन सम्मानवाला छ । مواقع النجوم सित अभिप्राय ताराहरुका उदय तथा अस्त हुनुका स्थान एवं ध्रुव हो । केही अन्यले अनुवाद गरेका छन्,

وَاِنَّهٗ لَقَسَمٌ لَّوْ تَعْلَمُوْنَ عَظِيْمٌ ۙ﴿٧٦﴾

(७६) तथा यदि तिमीलाई ज्ञान छ भने यो बहुत ठूलो सौगन्ध हो ।

اِنَّهٗ لَقُرْاٰنٌ كَرِيْمٌ ۙ﴿٧٧﴾

(७७) के निःसन्देह यो कुर्आन अत्यन्त सम्मान भएको छ ।[1]

فِيْ كِتٰبٍ مَّكْنُوْنٍ ۙ﴿٧٨﴾

(७८) जो एक सुरक्षित पुस्तकमा (लिखित) छ ।[2]

لَّا يَمَسُّهٗٓ اِلَّا الْمُطَهَّرُوْنَ ؕ﴿٧٩﴾

(७९) जसलाई केवल पवित्र मानिसहरु नै स्पर्श गर्न सक्छन् ।[3]

تَنْزِيْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ﴿٨٠﴾

(८०) यो अखिल जगत्‌का प्रभुको तर्फबाट अवतरित गरिएको छ ।

اَفَبِهٰذَا الْحَدِيْثِ اَنْتُمْ مُّدْهِنُوْنَ ۙ﴿٨١﴾

(८१) त के तिमी यस्ता कुरालाई साधारण (एवं तुच्छ) ठानिराखेका छौ ?[4]

शपथ ग्रहण गर्दछु आयतहरुका उतर्नुको पैग़म्बरका हृदयहरुमा (मुजि़हुल कुर्आन) अर्थात् नुजुम (ताराहरु) कुर्आनका आयतहरु तथा मवाकिया (उतर्नुको स्थान) अम्बियाका हृदय हुन् । केही अरु ज्ञाताहरुले यसको अर्थ कुर्आन समय-समयमा उतर्नु अभिप्राय लिएका छन् तथा केहीले क़्यामतका दिन ताराहरु खस्नुको तात्पर्य लिएका छन् । (इब्ने कसीर)

[1]यो शपथको उत्तर हो ।

[2]अर्थात् लौहे महफूज (सुरक्षित पट्टिका) मा ।

[3] لا يَمَسُّهٗ मा सर्वनाम लौहे महफूजतिर फर्कन्छ । पवित्रजनहरुसित तात्पर्य फरिश्ताहरु हुन् । केही अन्यले त्यसलाई कुर्आनतिर फर्काएका छन् अर्थात् त्यसलाई फरिश्ता नै छुन्छन्, अर्थात् आकाशमा फरिश्ताहरुका बाहेक कसैको पनि पहुँच कुर्आनसम्म हुँदैन । अभिप्राय मुश्रिकीनको खण्डन हो जसले भन्थे कि कुर्आन शैतानी प्रभावबाट सर्वथा सुरक्षित छ ।

[4] حديث (हदीस) सित अभिप्राय कुर्आन हो । مُداهَنَة (मुदाहनत) त्यो आलस्य जुन कुफ्र तथा शिर्कका मुक़ाबिलामा अप्नाइन्छ, जबकि उनका मुक़ाबिलामा कडा नीतिको आवश्यकता छ अर्थात् यस कुर्आनलाई अपनाउनका मामिलामा सबै काफ़िरहरुलाई प्रसन्न गर्नका लागि नम्रता तथा विमुखताको मार्ग अप्नाइराखेका छौ, जबकि यो कुर्आन जो उपयुक्त गुणहरुले युक्त छ, यस योग्य छ कि त्यसलाई अधिक खुशीले अपनाइयोस् ।

وَتَجْعَلُونَ رِزْقَكُمْ أَنَّكُمْ تُكَذِّبُونَ ﴿٨٢﴾

(८२) तथा आफ्ना भागहरुमा यही लिन्छौ कि भुठ्लाउँदै हिंड ।

فَلَوْلَآ إِذَا بَلَغَتِ الْحُلْقُومَ ﴿٨٣﴾

(८३) त जबकि (प्राण) घाँटीसम्म पुग्दछ ।

وَأَنتُمْ حِينَئِذٍ تَنظُرُونَ ﴿٨٤﴾

(८४) तथा तिमी त्यस समय (आँखाले) हेरिराख ।[1]

وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنكُمْ وَلَٰكِن لَّا تُبْصِرُونَ ﴿٨٥﴾

(८५) तथा हामी त्यस व्यक्तिसित तिम्रा अपेक्षा अत्याधिक निकट हुन्छौं,[2] परन्तु तिमी देख्न सक्दैनौ ।[3]

فَلَوْلَآ إِن كُنتُمْ غَيْرَ مَدِينِينَ ﴿٨٦﴾

(८६) त यदि तिमी कसैको आज्ञाका अधीन छैनौ ।

تَرْجِعُونَهَآ إِن كُنتُمْ صَٰدِقِينَ ﴿٨٧﴾

(८७) तथा त्यस कथनमा सत्य छौ त अलि त्यो प्राणलाई त फर्काउ ।[4]

---

[1]अर्थात् प्राण निस्किराखेको देख्छौ किन्तु त्यसलाई हटाउन सक्ने अथवा त्यसबाट कुनै लाभ पुऱ्याउनुको सामर्थ्य राख्दैनौ ।

[2]अर्थात् मर्नेवालाबाट हामी तिमीभन्दा पनि अधिक समीप हुन्छौं आफ्ना ज्ञान, सामर्थ्य तथा दर्शनका आधारमा, अथवा हामीबाट अभिप्राय अल्लाहका कार्यकर्ता अर्थात् मृत्युका फरिश्ताहरु हुन् जसले त्यसको प्राण निकाल्छन् ।

[3]अर्थात् आफ्नो अज्ञानताका कारण तिमीलाई यस कुराको ज्ञान छैन कि अल्लाह त तिम्रो प्राण रगबाट पनि अधिक समीप छ अथवा यमदूतहरुलाई तिमी देख्न सक्दैनौ ।

[4]دَانَ يَدِينُ को अर्थ हो अधीन हुनु, दोस्रो अर्थ हो प्रतिफल दिनु । अर्थात् यदि तिमी यस कुरामा साँचो छौ कि तिम्रो कोही मालिक तथा स्वामी छैन जसका तिमी अधीन छौ अथवा प्रतिकारको कुनै दिन आउने छैन, त त्यस निकालिएको प्राणलाई आफ्नो ठाउँ फिर्ता गरेर देखाइदेउ । यदि तिमी यस्तो गर्न सक्दैनौ भने स्पष्ट छ कि तिम्रो भ्रम बेकार छ । निश्चय तिम्रो एउटा स्वामी छ तथा नि:सन्देह एउटा दिन आउनेछ जसमा त्यो मालिकले प्रत्येकलाई त्यसको कर्मफल दिनेछ ।

(८८) त जो कोही पनि (अल्लाहका दरबार मा) निकट्तम् हुनेछ ।[1]	فَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُقَرَّبِينَ ۝٨٨
(८९) त्यसलाई त सुख छ एवं भोजन छ तथा सुखदायी स्वर्ग छ ।	فَرَوْحٌ وَرَيْحَانٌ وَجَنَّتُ نَعِيمٍ ۝٨٩
(९०) तथा जो व्यक्ति दाहिने हातवालाहरुमध्ये छ ।[2]	وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ۝٩٠
(९१) तैपनि शान्ति छ तिम्रा लागि कि तिमी दाहिनावालाहरुमध्ये छौ ।	فَسَلَٰمٌ لَّكَ مِنْ أَصْحَٰبِ ٱلْيَمِينِ ۝٩١
(९२) परन्तु यदि कोही झुठ्लाउनेवाला पथभ्रष्टहरुमध्ये छ ।[3]	وَأَمَّآ إِن كَانَ مِنَ ٱلْمُكَذِّبِينَ ٱلضَّآلِّينَ ۝٩٢
(९३) त उम्लिराखेको पानीबाट सत्कार छ ।	فَنُزُلٌ مِّنْ حَمِيمٍ ۝٩٣
(९४) तथा नरक्मा जानुछ ।	وَتَصْلِيَةُ جَحِيمٍ ۝٩٤
(९५) यो (सूचना) सर्वथा सत्य तथा पूर्णतया निश्चित छ ।	إِنَّ هَٰذَا لَهُوَ حَقُّ ٱلْيَقِينِ ۝٩٥
(९६) त तिमी आफ्ना (अत्यन्त महिमावान) प्रभुका नामको पवित्रता वर्णन गर ।[4]	فَسَبِّحْ بِٱسْمِ رَبِّكَ ٱلْعَظِيمِ ۝٩٦

[1]सूर:का आरम्भमा कर्महरुका अनुसार मानिसहरुका जो तीन भेद वर्णन गरिएका थिए, उनको पुन: वर्णन गरिदैछ । यो उनको प्रथम प्रकार हो जसलाई निकटका अतिरिक्त साबिक़ीन (अग्रणि) पनि भनिन्छ, किनकि उनी पुण्यका प्रत्येक कार्यमा लागेका हुन्छन् । ईमान स्वीकार गर्नुमा पनि अरुहरुभन्दा अगाडी हुन्छन् तथा आफ्ना यिनै गुणहरुका कारण उनी अल्लाहका सदनका समीपवर्तीहरुमा हुन्छन् ।

[2]यो दोस्रो श्रेणी हो, साधारण ईमान भएकाहरु । यिनी पनि नरक्बाट बचेर स्वर्गमा जानेछन् । परन्तु पदहरुमा साबिक़ीन (अग्रणी मानिसहरु) भन्दा कम हुनेछन् । मृत्युका समय उनलाई पनि फरिश्ताहरुले शान्तिको शुभ-सूचना दिन्छन् ।

[3]यो तेस्रो श्रेणी हो जसलाई सूर:का आरम्भमा أَصْحَابُ الْمَشْئَمَةِ "असहाबुल मशअम:" भनिएको थियो, बायाँ हातवाला अथवा अशुभवाला । यो आफ्ना कुफ्र तथा पाखण्डको दण्ड अथवा त्यसको अशुभ, नरक्को यातनाको रुपमा भोग्नेछन् ।

[4]हदीसहरुमा वर्णित छ कि दुई शब्द अल्लाहलाई अति प्रिय छन्, बोल्नुमा हल्का तथा तौलमा भारी छ ।

सूरतुल हदीद-५७

سُوْرَةُ الْحَدِيْدِ

सूरः हदीह मदीनामा अवतरित भएको तथा यसमा उनान्तीस आयतहरु तथा चार रुकूअ छन् ।

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

अल्लाहको नामबाट प्रारम्भ गर्दछु जो अत्यन्त कृपालु एवं अत्यन्त दयालु छ ।

سَبَّحَ لِلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ وَهُوَ الْعَزِيْزُ الْحَكِيْمُ ①

(१) आकाशहरु तथा धर्तीमा जे-जति छन् (सबै) अल्लाहको तस्बीह (महिमागान) गरिराखेका छन्,[१] र त्यो शक्तिशाली हिक्मतवाला छ ।

لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۚ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ ②

(२) आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य उसैको हो,[२] त्यसैले जीवन दिन्छ तथा मृत्यु पनि तथा त्यो सबै वस्तुमाथि सामर्थ्यवान छ ।

هُوَ الْاَوَّلُ وَالْاٰخِرُ وَالظَّاهِرُ وَالْبَاطِنُ ۚ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ

(३) त्यही आदि हो तथा त्यही अन्त, त्यही प्रत्यक्ष हो तथा त्यही अप्रत्यक्ष,[३] तथा त्यो प्रत्येक वस्तु

سبحان الله و بحمده سبحان الله العظيم (सुभहानल्लाह व बेहम्देही सुबहानल्लाह अल-अज़ीम) (सहीह बुखारी, अन्तिम हदीस तथा सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़िक्र, बाबु फ़जलित तहलील वतस्बीह वद्दुआ)

[१]यी महिमागान आफ्नो अवस्थाले होइन बरु आफ्ना कथनले गर्दछन् । यसकारण अल्लाहले भन्नुभयो ﴿وَلٰكِنْ لَّا تَفْقَهُوْنَ تَسْبِيْحَهُمْ﴾

"किन्तु तिमी उनको तस्वीह (महिमागान) लाई बुझ्न सक्दैनौ ।" (बनी इस्राईल-४४)

ईशदूत दाऊद अलैहिस्सलामका बारेमा वर्णन छ कि उनका साथ पर्वतहरुले पनि (महिमागान) गर्दथे । (अल-अम्बिया-७९) यदि यो तस्वीह अवस्था अथवा संकेतको तस्वीह भएको भए त ईशदूत दाऊदका साथ त्यसलाई विशेष गर्नुको आवश्यकता हुँदैनथ्यो ।

[२]यसकारण त्यो उनमा जस्तो चाहन्छ अधिकार गर्दछ, त्यसका अतिरिक्त कसैको आदेश तथा अधिकार चल्दैन । अथवा अभिप्राय हो कि वर्षा, वनस्पति तथा जीविका सबै कोष उसैका स्वामित्वमा छन् ।

[३]त्यही आदि हो अर्थात् त्यसभन्दा पहिला केही थिएन, त्यही अन्त हो, जसका पश्चात कुनै कुरो छैन,

عَلِيمٌ ۝٣

लाई राम्ररी जान्दछ ।

هُوَ الَّذِي خَلَقَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ ۚ يَعْلَمُ مَا يَلِجُ فِي الْأَرْضِ وَمَا يَخْرُجُ مِنْهَا

(४) त्यही हो जसले आकाशहरु तथा धर्तीलाई ६ दिनमा पैदा गऱ्यो, अनि अर्शमाथि उच्च भयो,[1] त्यो (राम्ररी) जान्दछ त्यस वस्तुलाई जो धर्तीमा जान्छ[2] तथा जो त्यसबाट निस्कन्छ[3]

त्यही व्याप्त छ अर्थात् सबैमाथि प्रभुत्वशाली छ, त्यसमाथि कसैले प्रभुत्व राख्दैन । त्यही अन्तर्यामी छ, अर्थात् अन्त:करणका सबै कुरा केवल त्यही जान्दछ अथवा मानिसहरुको आँखा तथा बुद्धिहरुबाट लुप्त छ । (फ़तहुल क़दीर) नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले आफ्ना पुत्री फ़ातिमा रज़ी अल्लाहु अन्हालाई यो दुआ पढ्नमा जोड दिनुभएको थियो ।

«اللَّهُمَّ ! رَبَّ السَّمٰوَاتِ السَّبْعِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوٰى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَاةِ وَالإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ! أَنْتَ الأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ»

(सहीह मुस्लिम किताबुज़ ज़िक्रे वद्दुआये) यस दुआमा जुन ऋण तिर्नका लागि मस्नून छ, प्रथम एवं अन्त तथा व्याप्त (गोचर) एवं गुप्त (अगोचर) को अर्थ वर्णन गरिएको छ ।

[1]यसै अर्थका आयतहरु सूर: आराफ़-५४, सूर: यूनुस-३, सूर: अलिफ.लाम.मीम. सजदा-४ आदि आयतहरुमा गुज्रिसकेको छ । उनका भाष्य हेर्नुस् ।

[2]अर्थात धर्तीमा वर्षाको जुन थोपा तथा अन्य एवं फलहरुका जो बीउ प्रवेश गर्दछन्, त्यसको अवस्था तथा मात्रालाई त्यो जान्दछ ।

[3]जुन बोट चाहे तिनी फलहरुका होउन्, अथवा अनाजहरुका, अथवा शोभा एवं सुगन्धवाला फुलहरुका, यो जति पनि जस्तो पनि विकसित हुन्छन्, सबै अल्लाहका ज्ञानमा छ । जस्तै अर्को स्थानमा भन्नुभयो :

﴿ وَعِندَهُ مَفَاتِحُ الْغَيْبِ لَا يَعْلَمُهَا إِلَّا هُوَ ۚ وَيَعْلَمُ مَا فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۚ وَمَا تَسْقُطُ مِن وَرَقَةٍ إِلَّا يَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِي ظُلُمَاتِ الْأَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَلَا يَابِسٍ إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ﴾

"तथा अल्लाहकै पासमा छन् परोक्षका साँचोहरु (कोषागार), उनलाई अल्लाहका अतिरिक्त कोही जान्दैन, तथा त्यो वस्तुहरुलाई जान्दछ जे-जति थलामा छ तथा जे-जति समुद्रहरुमा छ तथा कुनै पात खस्दैन परन्तु त्यो त्यसलाई पनि जान्दछ तथा कुनै गेडा धर्तीका अँध्यारा भागहरुमा पर्दैन तथा न कुनै भिजेको एवं सुकेको वस्तु खस्छ किन्तु यी सबै स्पष्ट पुस्तकमा छन् । (अल-अन्आम-५९)

وَمَا يَنْزِلُ مِنَ السَّمَاءِ وَمَا يَعْرُجُ فِيهَا ۖ وَهُوَ مَعَكُمْ أَيْنَ مَا كُنْتُمْ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرٌ ﴿٤﴾

तथा जो आकाशबाट तल आउँछ[1] तथा जे-जति चढेर त्यसमा जाऊन्[2] तथा जहाँ कहीं तिमी छौ त्यो तिम्रो साथमा छ[3] तथा जे-जति तिमी गरिराखेका छौ, अल्लाह देखिराखेको छ ।

لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ ﴿٥﴾

(५) आकाशहरु तथा धर्तीको राज्य उसैको हो, तथा समस्त कार्य उसैतिर फर्काइन्छन् ।

يُولِجُ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَيُولِجُ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ ۚ وَهُوَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ ﴿٦﴾

(६) त्यही रात्रिलाई दिनमा प्रवेश गराउँछ तथा त्यही दिनलाई रात्रिमा प्रवेश गराउँछ,[4] तथा छातिमा लुकेका कुराहरुको त्यसले पूर्ण ज्ञान राख्दछ ।

آمِنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَأَنْفِقُوا مِمَّا جَعَلَكُمْ مُسْتَخْلَفِينَ فِيهِ ۖ

(७) अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूल (सन्देष्टा) माथि ईमान स्वीकार गरिहाल तथा त्यस धनमध्येबाट खर्च गर जसमा अल्लाहले तिमीलाई (अरुहरुको)

[1]वर्षा, तुषारो, हिउँ, भाग्य तथा त्यो आदेश जो फरिश्ताहरु लिएर उत्रन्छ ।

[2]फरिश्ताहरु मानिसहरुका जो कर्म लिएर उक्लिन्छन्, जस्तो हदीसमा वर्णन छ कि अल्लाहतिर रातका कर्मदिनभन्दा पहिला तथा दिनका कर्मरातभन्दा पहिला उक्लिन्छन् । (सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबुन इन्नल्लाह ला यनामु)

[3]अर्थात् तिमी जलमा छौ अथवा थलमा, रात होस् अथवा दिन । घरहरुमा होस् अथवा वनहरुमा, प्रत्येक स्थानमा प्रत्येक समय त्यो आफ्ना ज्ञान तथा दर्शन शक्तिका आधारमा तिम्रो साथमा छ अर्थात तिम्रा एउटा-एउटा कर्मलाई देख्दछ, तिम्रो एउटा-एउटा कुरा जान्दछ तथा सुन्दछ । यही विषय सुर: हूद-३, सूर: रअ्द-१० तथा अन्य आयतहरुमा पनि वर्णन गरिएको छ ।

[4]अर्थात् सबै कुराको स्वामी त्यही हो । त्यसले जस्तो चाहन्छ उनमा अधिकार गर्दछ, त्यसको आज्ञा एवं आदेशले कहिले रात लामो, दिन छोटो तथा कहिले यसका विपरीत दिन ठुलो तथा रात सानो हुन्छ तथा कहिले दुबै बराबर । यसैप्रकार कहिले गर्मी तथा कहिले जाडो, कहिले बसन्त तथा पतझड । ऋतुको परिवर्तन पनि उसैको इच्छा तथा आदेशबाट हुन्छ ।

فَالَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَأَنفَقُوا لَهُمْ أَجْرٌ كَبِيرٌ ⑦

उत्तराधिकारी बनाएको छ ।[1] त तिनीमध्ये जो ईमान स्वीकार गर्दछन् तथा दान गर्छन् उनीहरुलाई निकै ठुलो पुण्य प्राप्त हुनेछ ।

وَمَا لَكُمْ لَا تُؤْمِنُونَ بِاللَّهِ ۙ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ لِتُؤْمِنُوا بِرَبِّكُمْ وَقَدْ أَخَذَ مِيثَاقَكُمْ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ ⑧

(८) तिमी अल्लाहमाथि ईमान स्वीकार किन गर्दैनौ ? जबकि स्वयं रसूल तिमीलाई आफ्ना प्रभुमाथि ईमान स्वीकारका लागि आमन्त्रण दिराखेको छ तथा यदि तिमी ईमानवाला हौ भने त्यसले तिमीबाट दृढ वचन पनि लिइसकेको छ ।[2]

هُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ عَلَىٰ عَبْدِهِ آيَاتٍ بَيِّنَاتٍ لِّيُخْرِجَكُم مِّنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ ۚ وَإِنَّ اللَّهَ بِكُمْ لَرَءُوفٌ رَّحِيمٌ ⑨

(९) त्यो (अल्लाह) नै हो जो आफ्ना भक्तमाथि स्पष्ट आयतहरु अवतरित गर्दछ ताकि त्यसले तिमीलाई अन्धकारबाट प्रकाशतिर लगोस् । निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) तिमीमाथि विनम्र दया गर्नेवाला छ ।

---

[1]अर्थात् यो माल यसभन्दा पहिला कुनै अर्कोको पासमा थियो । यसमा यस कुरोको संकेत छ कि तिम्रो पासमा पनि यो धन रहने छैन, अरुहरु त्यसका उत्तराधिकारी बन्नेछन् । यदि तिमीले त्यसलाई अल्लाहका मार्गमा खर्च गरेनौ भने पछि यसका उत्तराधिकारी त्यसलाई अल्लाहका मार्गमा व्यय गरेर तिमीभन्दा अधिक सौभाग्य प्राप्त गर्न सक्दछन् तथा यदि उनीहरु अवज्ञामा खर्च गर्दछन् भने तिमी पनि सहायता गर्नुका अपराधमा समातिने छौ । (इब्ने कसीर) हदीसमा चर्चित छ कि मनुष्य भन्दछ कि मेरो धन, मेरो माल, हाँलाकि तिम्रो एक माल त त्यो हो जो तिमीले खाई-पिई समाप्त गरिदियौ । दोस्रो त्यो हो जसलाई लगाएर पुरानो गरिदियौ तथा तेस्रो त्यो हो जो अल्लाहको मार्गमा खर्च गरेर आख़िरतका लागि सुरक्षित गरिहाल्यौ । यसका अतिरिक्त जे-जति छ, त्यो सब अरुहरुका भागहरुमा आउनेछ । (सहीह मुस्लिम, किताबुज़्जुहद, मुसनद अहमद ४/२४)

[2]इब्ने कसीरले أخذ को कर्ता الرسول लाई बनाउनु भएको छ तथा अभिप्राय त्यो बैअत (वचन) लिएको छ जो रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लम सहाबा किरामबाट लिन्थे कि सुख एवं दुख प्रत्येक दशामा सुन्नु तथा अनुपालन गर्नु हो । इमाम इब्ने जरीरका निकट यसको कर्ता अल्लाह हो तथा अभिप्राय त्यो प्रतिज्ञा हो जो अल्लाह तआ़लाले सबै मनुष्यहरुबाट त्यस समय लिएको थियो जब उनलाई आदम अलैहिस्सलामको पिठ्यूँबाट निकालेको थियो, जो 'अहदे अलस्तु' कहलाउँछ, जसको वर्णन सूरः आराफ़-१७२ मा छ ।

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تُنفِقُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلِلَّهِ مِيرَاثُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا يَسْتَوِي مِنكُم مَّنْ أَنفَقَ مِن قَبْلِ الْفَتْحِ وَقَاتَلَ ۚ أُولَٰئِكَ أَعْظَمُ دَرَجَةً مِّنَ الَّذِينَ أَنفَقُوا مِن بَعْدُ وَقَاتَلُوا ۚ وَكُلًّا وَعَدَ اللَّهُ الْحُسْنَىٰ ۚ وَاللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرٌ ﴿١٠﴾

(१०) तथा तिमीलाई के भएको छ कि तिमी अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्दैनौ ? वास्तवमा आकाशहरु तथा धर्तीका (समस्त) उत्तराधिकार (वस्तुहरु) को स्वामी (एक्लो) अल्लाह नै छ। तिमीमध्येबाट जुन मानिसहरुले विजयभन्दा पूर्व अल्लाहका मार्गमा दिएका छन् तथा धर्मयुद्ध गरेका छन्। उनीहरु (अरुहरुका) समतुल्य छैनन्,[1] बरु उनीभन्दा अत्यन्त उच्च पदका छन् जसले विजयका पश्चात दान गरे तथा धर्मयुद्ध गरे।[2] हो भलाईको वचन त अल्लाह तआलाको ती सबैसित छ,[3] र जे-जति तिमी मानिसहरु गरिराखेका

[1]फ़तह (विजय) सित अभिप्राय अधिकांश व्याख्याहरुका निकट मक्काको विजय हो। केही ज्ञाताहरुले हुदैबियाको सन्धिलाई खुला विजय (फ़त्हे मोबीन) मानेर त्यसैलाई तात्पर्य लिएका छन्। जे पनि होस्, हुदैबीया सन्धि अथवा मक्काको विजयभन्दा पहिला मुसलमान संख्या तथा शक्तिमा कम थिए तथा मुसलमानहरुको आर्थिक दशा पनि निकै कमजोर थियो। यी स्थितिहरुमा अल्लाहका मार्गमा खर्च गर्नु तथा ज़िहादमा भाग लिनु अत्यन्त कठिन तथा बडो साहसको काम थियो, जबकि मक्का विजयका पश्चात यो दशा परिवर्तन भयो। मुसलमान शक्ति तथा संख्यामा पनि बढ्दै गए तथा उनको आर्थिक दशा पनि पहिलाभन्दा कैयन् राम्रो भयो। यसमा अल्लाह तआलाले दुबै युगहरुका मुसलमानहरुका सन्दर्भमा भन्नुभयो कि यिनी पुण्यमा समान हुन सक्दैनन्।

[2]किनकि पहिला गुज्रेकाको व्यय गर्नु तथा ज़िहाद दुबै काम अति कठिन स्थितिमा भए। यसबाट विदित भयो कि सत्कर्मी तथा साहसीहरुलाई अन्य मानिसहरुमाथि प्रधानता दिनुपर्दछ। यसकारण अहले सुन्नतका निकट प्रतिष्ठा एवं प्रधानतामा अबू बक्र सिद्दीक रज़ीयल्लाहु अन्हु सर्वोत्तम हुनुहुन्छ, किनकि प्रथम ईमानवाला पनि उहाँ नै हुनुहुन्छ तथा पहिला खर्च गर्नेवाला एवं प्रथम मोज़ाहिद (धर्मयोद्धा) पनि उहाँ नै हुनुहुन्छ। यसैकारण रसूलुल्लाह सल्लल्लाहु अलैहि वसल्लमले आदरणीय सिद्दीक अक्बर रज़ीयल्लाहु अन्हुलाई आफ्ना जीवन तथा उपस्थितिमा नमाज़का लागि अगाडी गर्नुभो तथा यसैकारण मुसलमानहरु (सहाबाले) उनलाई ख़िलाफतका अधिकारमा प्राथमिकता दिए। (رضي الله عنهم و رضوا عنه)

[3]यसमा स्पष्ट गरिदियो कि आदरणीय सहाबा रज़ीयल्लाहु अन्हुका मध्य प्रतिष्ठा एवं प्रधानतामा अन्तर अवश्य छ, किन्तु श्रेणीहरुमा अन्तरको अर्थ यो होइन कि पछिका मुसलमान हुने सहाबा रज़ीयल्लाहु अन्हु ईमान तथा नैतिकतामा गए गुज्रेका छन्,

छौ त्यसबाट अल्लाह अवगत छ ।

مَنْ ذَا الَّذِىْ يُقْرِضُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا فَيُضٰعِفَهٗ لَهٗ وَلَهٗۤ اَجْرٌ كَرِيْمٌ ﴿۱۱﴾

(११) को छ ? जसले अल्लाह (तआ़ला) लाई राम्रो प्रकारले ऋण दिन्छ, अनि अल्लाह (तआ़ला) त्यसका लागि त्यो बढाउँदै जान्छ तथा त्यसको प्रिय प्रतिफल सिद्ध हुनजान्छ ।[1]

يَوْمَ تَرَى الْمُؤْمِنِيْنَ وَ الْمُؤْمِنٰتِ يَسْعٰى نُوْرُهُمْ بَيْنَ اَيْدِيْهِمْ وَبِاَيْمَانِهِمْ بُشْرٰىكُمُ الْيَوْمَ جَنّٰتٌ تَجْرِىْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ؕ ذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ﴿۱۲﴾

(१२) [केयामत (प्रलय) का] दिन तिमीले देख्नेछौ कि ईमान भएका पुरुष एवं महिलाहरुको प्रकाश उनका अगाडी-अगाडी तथा उनका दायाँ दौडिराखेको हुनेछ ।[2] आज तिमीहरुलाई ती स्वर्गहरुको शुभ-सूचना छ जसका तल (शीतल जल) का सरिताहरु प्रवाहित छन्, जसमा सधैंको निवास छ । यो हो महान सफलता ।[3]

जस्तो कि केही मानिस आदरणीय मुआवीया रज़ीयल्लाहु अन्हु तथा उनका पिता एवं अन्य यस्तै प्रतिष्ठावान सहाबाका सम्बन्धमा अपशब्द अथवा उनलाई 'तुलका' भनेर उनको अवहेलना तथा अपमान गर्दछन् । नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले सबै सहाबाका सम्बन्धमा भन्नुभयो : لا تَسُبُّوا أصحابي "मेरा सहाबालाई गाली नगर । सौगन्ध छ त्यस अस्तित्वको जसका हातमा मेरो प्राण छ, यदि तिमीहरुमध्ये कोही ओहुद पर्वत जति सुन पनि अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्दछ त त्यो मेरा सहाबाको एक मुद्द (वज़न) का बराबर पनि छैन ।" (सहीह बुख़ारी तथा मुस्लिम किताबु फ़जाएलिस् सहाबा)

[1]अल्लाहलाई राम्रो ऋण दिनुको अभिप्राय यो हो कि अल्लाहका मार्गमा दान तथा पुण्य गर्नु । यो धन जो मानिस अल्लाहका मार्गमा व्यय गर्दछ, अल्लाहले दिएको हुन्छ । तैपनि त्यसलाई ऋण भन्नु, यो अल्लाहको अनुग्रह तथा दया हो कि त्यसले यस खर्चमाथि त्यस्तै पुण्य प्रदान गर्नेछ जस्तो ऋणको भुक्तानी अनिवार्य हुन्छ ।

[2]यो प्रलयमा पुल सिरातमा हुनेछ, यो प्रकाश उनका ईमान तथा पुण्यका कर्महरुको प्रतिफल हुनेछ, जसका प्रकाशमा यो स्वर्गको मार्ग सरलताले मार्ग पूरा गर्नेछन् । इमाम इब्ने क़सीर तथा इमाम इब्ने जरीर आदिले وَبِاَيْمَانِهِمْ को यो अर्थ लिएका छन् कि उनका दायाँ हातहरुमा उनका कर्मपत्र हुनेछन् ।

[3]यो ती फरिश्ताहरुले भन्नेछन् जो उनका स्वागत तथा अगुवाईका लागि त्यहाँ हुनेछन् ।

يَوْمَ يَقُولُ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالْمُنٰفِقٰتُ لِلَّذِيْنَ اٰمَنُوا انْظُرُوْنَا نَقْتَبِسْ مِنْ نُّوْرِكُمْ ۚ قِيْلَ ارْجِعُوْا وَرَآءَكُمْ فَالْتَمِسُوْا نُوْرًا ۗ فَضُرِبَ بَيْنَهُمْ بِسُوْرٍ لَّهٗ بَابٌ ۗ بَاطِنُهٗ فِيْهِ الرَّحْمَةُ وَظَاهِرُهٗ مِنْ قِبَلِهِ الْعَذَابُ ﴿١٣﴾

(१३) त्यस दिन द्वयवादी (मुनाफ़िक) पुरुष एवं महिलाहरु ईमान भएकाहरुसित भन्नेछन् कि हाम्रो प्रतीक्षा त गर ताकि हामीले पनि तिम्रो दिव्य ज्योतिबाट केही प्रकाश प्राप्त गरौं[1] उत्तर दिइनेछ कि तिमी आफ्ना पछाडी फर्क[2] तथा प्रकाशको खोजी गर । अनि उनका तथा तिनीहरुकामध्ये[3] एउटा पर्खाल स्थापित गरिदिइने छ, जसमा द्वार पनि हुनेछ । त्यसका भित्री भागमा कृपा हुनेछ तथा वाह्य[4] भागमा यातना हुनेछ ।[5]

يُنَادُوْنَهُمْ اَلَمْ نَكُنْ مَّعَكُمْ ۗ قَالُوْا بَلٰى وَلٰكِنَّكُمْ فَتَنْتُمْ اَنْفُسَكُمْ وَتَرَبَّصْتُمْ وَارْتَبْتُمْ وَغَرَّتْكُمُ

(१४) यिनी चिच्याइ-चिच्याइ तिनीहरुसित भन्नेछन् कि के हामी तिम्रा साथमा थिएनौं ?[6] उनीहरुले भन्नेछन् कि हो, थियौ त, परन्तु तिमीले स्वयं आफूलाई विचलनमा पारेर राखेका थियौ,[7] तथा प्रतीक्षामा नै

[1]यी अवसरवादी केही दूरसम्म ईमान भएकाहरुका साथमा उनका साथमा हिंड्नेछन्, अनि अल्लाह तआलाले मुनाफ़िकहरु (द्वयवादीहरु) माथि अन्धकार आच्छादित गरिदिनेछ, त्यस समय उनीहरु ईमानवालाहरुसित यो भन्नेछन् ।

[2]यसको अभिप्राय यो हो कि संसारमा गई त्यसैप्रकार ईमान तथा सत्कर्मको पूँजी ल्याउ जस्तो हामीले ल्याएका छौं । अथवा उपहास स्वरुप ईमान भएकाहरुले भन्नेछन् कि पछाडी जहाँबाट हामी प्रकाश ल्याएका थियौं त्यहीं गएर त्यसलाई खोज ।

[3]अर्थात् ईमान भएकाहरु तथा मुनाफ़िकहरु (द्वयवादिहरु) का बीच ।

[4]यसबाट अभिप्राय स्वर्ग हो जसमा ईमान भएकाहरु प्रवेश गरिसकेका हुनेछन् ।

[5]यो त्यो भाग हो जसमा नरक हुनेछ ।

[6]अर्थात् दीवारको छेक भइहाले पश्चात मुनाफ़िक, मुसलमानहरुसित भन्नेछन् कि हामी संसारमा तिम्रा साथ नमाज़ पढ्दैथ्यौं, ज़िहाद आदिमा भाग लिदैनथ्यौ ?

[7]कि तिमीले आफ्ना हृदयहरुमा कुफ्र (इन्कार) तथा निफ़ाक (अवसरवाद) लुकाएर राखेका थियौ ।

الْأَمَانِيُّ حَتَّىٰ جَاءَ أَمْرُ اللَّهِ وَغَرَّكُم بِاللَّهِ الْغَرُورُ ⑭

रहयौ[1] र शंका एवं सन्देह गरिरहयो[2] तथा तिमीलाई तिम्रा (व्यर्थ) आकांक्षाहरुले धोकामा नै राखे,[3] यहाँसम्मकि अल्लाहको आदेश आइपुग्यो[4] तथा तिमीलाई अल्लाहका विषयमा धोका दिनेले धोकामा नै राख्यो ।[5]

فَالْيَوْمَ لَا يُؤْخَذُ مِنكُمْ فِدْيَةٌ وَلَا مِنَ الَّذِينَ كَفَرُوا ۚ مَأْوَاكُمُ النَّارُ ۖ هِيَ مَوْلَاكُمْ ۖ وَبِئْسَ الْمَصِيرُ ⑮

(१५) त आज न तिमीसित आर्थिक दण्ड (तथा न साटो) स्वीकार गरिनेछ तथा न काफिरहरुसित, तिमी सबैको वासस्थान नरक् हो । त्यही तिम्रो साथी हो । तथा त्यो नराम्रो वासस्थान हो ।

أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَن تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ وَمَا نَزَلَ مِنَ الْحَقِّ وَلَا يَكُونُوا

(१६) के अबसम्म ईमान भएकाहरुका लागि समय आएन कि उनका हृदय अल्लाहको यादबाट तथा जो सत्य अवतरित भइसकेको छ, त्यसबाट कोमल होऊन्[7] तथा ती मानिसहरुको

[1]कि सम्भवत: मुसलमान कुनै आपदाको शिकार हुन जाऊन् ।

[2]धर्मका विषयमा, यसैकारण न कुर्आनलाई माने न प्रमाण एवं चमत्कारहरुलाई ।

[3]जसमा शैतानलाई तिमीले फँसाएर राख्यौ ।

[4]अर्थात् तिमीलाई मृत्यु आइहाल्यो, अथवा अन्तमा मुसलमान विजयी भए तथा तिम्रा अभिलाषाहरु पूरा भएनन् ।

[5]अर्थात् अल्लाहको सहनशीलता तथा त्यसबाट अवसर दिनुका नियमका कारण तिमीलाई शैतानले धोकामा पारिराख्यो ।

[6]مَــولَى त्यसलाई भन्दछन् जो कसैका कामको संरक्षक अर्थात् उत्तरदायी बनोस्, मानौं अब नरक् नै यस कुराको उत्तरदायी छ कि कडाभन्दा कडा यातनाको स्वाद चखाओस् । केही ज्ञाताहरु भन्छन् कि सधैं साथमा रहनेलाई पनि मौला भन्दछन्, अर्थात् अब नरकको अग्नि नै नित्यका लागि उनको साथी तथा सङ्गी हुनेछ । केही अन्य भन्दछन् कि अल्लाह नरक्लाई पनि बुद्धि तथा समझ प्रदान गर्नेछ तथा त्यो काफिरहरुका विरुद्ध क्रोध एवं रोष देखाउनेछ । अर्थात् उनको साथी बन्नेछ तथा उनलाई दुखदायी यातना दिनेछ ।

[7]सम्बोधन ईमान भएकाहरुलाई छ तथा उद्देश्य उनको अल्लाहका स्मरणतिर अधिक ध्यान दिलाउनु तथा पवित्र कुर्आनबाट पथप्रदर्शन ग्रहण गर्नुको उपदेश दिनु हो । خشوع

كَالَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلُ فَطَالَ عَلَيْهِمُ الْاَمَدُ فَقَسَتْ قُلُوْبُهُمْ ۭ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ فٰسِقُوْنَ ⑯

जस्तो नहुन जाऊन् जसलाई यिनीभन्दा पूर्व किताब प्रदान गरिएको थियो,[1] अनि जब उनीमाथि एउटा लामो अवधि व्यतीत भइहाल्यो त उनका हृदय कठोर हुनपुगे,[2] तथा उनीहरुमा अधिकांश फ़ासिक (अवज्ञाकारी) छन् ।[3]

اِعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يُحْيِ الْاَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا ۭ قَدْ بَيَّنَّا لَكُمُ الْاٰيٰتِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُوْنَ ⑰

(१७) विश्वास गर कि अल्लाह नै धर्तीलाई त्यसको मृत्युको पश्चात जीवित गरिदिन्छ । हामीले त तिम्रा लागि आफ्ना निशानीहरु वर्णित गरिदियौं ताकि तिमी सम्फ ।

اِنَّ الْمُصَّدِّقِيْنَ وَالْمُصَّدِّقٰتِ وَاَقْرَضُوا اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا يُّضٰعَفُ

(१८) निःसन्देह दान दिने पुरुष एवं महिलाहरु तथा जो अल्लाहलाई प्रेम (शुद्धता) का साथ ऋण दिराखेका छन्, उनका लागि यो वढाइन

(खुशूअ्) को अर्थ हृदयहरु कोमल भई अल्लाहतिर भुक्नु, حق हक (सत्य) सित तात्पर्य पवित्र (ईशवाणी) कुरआन हो ।

[1]जस्तै यहूदी तथा इसाई हुन् अर्थात् तिमी उनी जस्तै नहुनु ।

[2]जस्तै उनीहरुले ईश्वरीय धर्मशास्त्रमा परिवर्तन तथा फेरबदल गरिदिए त्यसका साटो संसारको तुच्छ मूल्य प्राप्त गर्नलाई उनीहरुले आचरण बनाइहाले, त्यसका आदेशहरुको उल्लंघन गरे, अल्लाहका धर्ममा मानिसहरुको अनुगामी (मुक़ल्लिद) वनिहाले तथा उनलाई आफ्नो प्रभु बनाइहाले । मुसलमानहरुलाई सावधान गरिदैछ कि तिमी यो काम नगर्नु अन्यथा तिम्रा हृदय पनि कठोर हुन जानेछन् तथा त्यसपछि यही कर्म जो उनका लागि अल्लाहको धिक्कारका कारण बने, तिमीलाई पनि राम्रा लाग्नेछन् ।

[3]अर्थात् उनका हृदय बिगडेका एवं कर्म व्यर्थ छन् । दोस्रो स्थानमा अल्लाहले भन्नुभयो :

﴿ فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ لَعَنّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوْبَهُمْ قٰسِيَةً يُحَرِّفُوْنَ الْكَلِمَ عَنْ مَّوَاضِعِهٖ وَنَسُوْا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوْا بِهٖ ﴾

"अनि उनका वचन भङ्गका कारण हामीले उनीमाथि धिक्कार उतार्यौं तथा उनका हृदय कठोर गरिदियौं कि उनी वाणीलाई उनका स्थानबाट परिवर्तित गरिदिन्छन् तथा जे-जति उपदेश उनलाई गरिएको थियो त्यसको बहुत ठूलो अंश बिर्सिदिए ।" (अल-मायेदः-१३)

لَهُمْ وَلَهُمْ أَجْرٌ كَرِيمٌ ﴿١٨﴾

छ ।[1] तथा उनका लागि राम्रा (प्रतिफल) एवं पुण्य छन् ।[2]

وَالَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصِّدِّيقُونَ ۖ وَالشُّهَدَاءُ عِندَ رَبِّهِمْ لَهُمْ أَجْرُهُمْ وَنُورُهُمْ ۖ وَالَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا أُولَٰئِكَ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ ﴿١٩﴾

(१९) अल्लाह एवं त्यसका रसूल (सन्देष्टा) माथि जो ईमान स्वीकार गर्दछन्, ती नै मानिस आफ्नो प्रभुका निकट (सत्यवादी) माथि शहीद हुन् । उनका लागि उनको प्रतिफल तथा उनको दिव्य ज्योति हो, तथा जो कुफ्र गर्दछन् र हाम्रा निशानीहरुलाई झुठ्लाउँछन्, उनी नरकवासी हुन् ।

اعْلَمُوا أَنَّمَا الْحَيَاةُ الدُّنْيَا لَعِبٌ

(२०) याद राख कि संसारिक जीवन केवल खेल तथा मनोरञ्जन र शोभा तथा आपसमा

[1]अर्थात् एकका प्रतिफल कमसेकम दस गुना तथा त्यसभन्दा अधिक सात सय गुना, बरु त्यसभन्दा पनि अधिक । यो अधिकता मनको शुद्धता तथा आवश्यकता एवं स्थान तथा समय अनुसार हुनसक्दछ । जस्तो पहिला वर्णन भयो कि जुन मानिसहरुले मक्का विजयभन्दा पहिला खर्च गरे, त्यो पुण्य तथा प्रतिफलमा उनीभन्दा अधिक हुनेछन् जसले त्यसका पश्चात खर्च गरे ।

[2]अर्थात् स्वर्ग तथा त्यसका सुख-सुविधाहरु जसको कहिल्यै विनाश तथा अन्त्य छैन । आयतमा مُصَّدِّقِين वास्तवमा مُتَصَدِّقِين हो, त लाई स सित परिवर्तन गरेर स मा संयुक्त गरिदियो ।

[3]केही व्याख्याकारहरुले यहाँ वक़्फ़ (विराम) गरेका छन् तथा अगाडी وَ الشُّهَدَاءُ लाई (अलग) वाक्य मानेका छन् । صديقيت (सिद्दीक़ियत) पूर्ण विश्वास तथा पूर्ण सच्चाई एवं शुद्धताको नाम हो । हदीसमा वर्णन छ कि "मनुष्य सधैं साँचो बोल्दछ तथा साँचो कै खोजीमा तथा प्रयत्नमा लागिरहन्छ यहाँसम्मकि अल्लाहका सदनमा सिद्दीक लेखिन्छ ।" (मुत्तफ़कुन् अलैहि, मिश्कात किताबुल आदाब, बाबु हिफ़्ज़िल लेसान) एक अरु हदीसमा सिद्दीकहरु (सत्यवादीहरु) को त्यो स्थान भनिएको छ जो स्वर्गमा उनलाई प्राप्त हुनेछ । भन्नुभयो, "जन्नती आफ्ना माथिका अटारीहरुवालालाई यस्तो देख्नेछन् जस्तै तिमी चम्किराखेको पश्चिमी अथवा पूर्वी तारालाई क्षितिजमा देख्दछौ ।" अर्थात् उनका बीच पदहरुको यति अन्तर हुनेछ । सहावा (नवीका सहचरहरु) ले सोधे कि यी अम्बियाका श्रेणी हुनेछन् जसलाई अरुले प्राप्त गर्न सक्ने छैनन् ? उहाँले भन्नुभयो हो, सौगन्ध छ त्यस प्रभुको जसका हातमा मेरो प्राण छ ! यी ती मानिसहरु हुन् जसले अल्लाहकाप्रति विश्वास गरे तथा ईशदूतहरुलाई सच्चा माने । (सहीह बुख़ारी, किताबु बदइल ख़ल्क़, बाबु माजाअ फ़ी सिफ़तिल जन्नते व अन्नहा मख़लूकतुन्) अर्थात् ईमान तथा पुष्टिकरणको माँग पूरा गरे । (फ़तहुल बारी)

وَلَهْوٌ وَّزِيْنَةٌ وَّتَفَاخُرٌۢ بَيْنَكُمْ وَتَكَاثُرٌ فِي الْاَمْوَالِ وَالْاَوْلَادِ ؕ كَمَثَلِ غَيْثٍ اَعْجَبَ الْكُفَّارَ نَبَاتُهٗ ثُمَّ يَهِيْجُ فَتَرٰىهُ مُصْفَرًّا ثُمَّ يَكُوْنُ حُطَامًا ؕ وَفِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ شَدِيْدٌ ۙ وَّمَغْفِرَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٌ ؕ وَمَا الْحَيٰوةُ الدُّنْيَآ اِلَّا مَتَاعُ الْغُرُوْرِ ⑳

गर्व (एवं अहंकार) तथा धन एवं सन्तानमा एक-अर्काभन्दा स्वयं आफूलाई अधिक भन्नु हो, जस्तै वर्षा तथा त्यसको उपज किसानहरुलाई[1] राम्रो लाग्दछ, अनि जब त्यो सुकेर जान्छ त पहेंलो रङ्गमा तिमी त्यसलाई देख्दछौ, अनि त्यो पूर्णत: टुक्रा-टुक्रा हुनजान्छ ।[2] तथा आखिरत (परलोक) मा कठोर यातनाहरु[3] तथा अल्लाहको क्षमा एवं प्रसन्नता छ[4] तथा सांसारिक जीवन केवल धोकाका साधनका अतिरिक्त केही पनि त होइन ।[5]

سَابِقُوْٓا اِلٰى مَغْفِرَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

(२१) (आउ) दगुर आफ्नो प्रभुको क्षमातिर[6] तथा त्यस स्वर्गतिर जसको

[1]'कुफ़्फ़ार' किसानहरुलाई भनिएको छ, यसकारण कि यसको शाब्दिक अर्थ हो लुकाउनेवाला काफ़िरहरुका हृदयमा अल्लाह तथा परलोकको इन्कार लुकेको हुन्छ, यसकारणले उसलाई काफ़िर भनिन्छ । किसानहरुको लागि यो शब्द यसकारण प्रयोग गरिएको छ कि तिनीहरुले पनि धर्तीमा बीउ छर्छन् तथा तिनलाई लुकाइदिन्छन् ।

[2]यहाँ सांसारिक जीवनलाई शीघ्र समाप्त हुने कुरोलाई खेतीले उपमा दिएको छ कि जुनप्रकार खेती हरियो हुन्छ त राम्रो लाग्छ जसलाई देखेर किसान अति प्रसन्न हुन्छन्, परन्तु त्यो शीघ्र नै सुकेको र पहेंलो भएर चुर्ण-चुर्ण हुनजान्छ । यसैप्रकार संसारको शोभा एवं सुन्दरता धन तथा सन्तान एवं अन्य वस्तुहरु मनुष्यको मन लोभ्याउँछन्, किन्तु यो जीवन केही दिनकै नै छ, यसलाई पनि स्थायित्व एवं स्थिरता छैन ।

[3]अर्थात् काफ़िर तथा अवज्ञाकारीहरुका लागि जो संसारका खेलकूदमा मँग्न छन् तथा त्यसलाई नै उनीहरुले जीवनको लक्ष्य ठाने ।

[4]अर्थात् ईमान भएका तथा आज्ञाकारीहरुका लागि जसले संसारलाई नै सबैथोक ठानेनन्, बरु यसलाई सामयिक तथा नाशवान एवं परीक्षागृह ठान्दै अल्लाहको आज्ञाका अनुसार जीवन निर्वाह गरे ।

[5]किन्तु उसका लागि जो धोकामा फँसिरहयो तथा परलोकका लागि केही गरेन परन्तु जसले यस संसारलाई परलोकका खोजीका लागि प्रयोग गऱ्यो त उसका लागि यही संसार त्यसभन्दा उत्तम जीवन प्राप्त गर्नुको साधन सिद्ध हुनेछ ।

[6]अर्थात् सदाचार एवं स्वच्छ मनले क्षमा-याचना गऱ्यो किनकि यिनै कुरा प्रभुका क्षमादानको साधन हो ।

وَجَنَّةٍ عَرْضُهَا كَعَرْضِ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ ۙ أُعِدَّتْ لِلَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرُسُلِهِ ۚ ذَٰلِكَ فَضْلُ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ ۚ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ ﴿٢١﴾

विस्तार आकाश एवं धर्तीका विस्तारका बराबर छ।[१] यो उनका लागि बनाइको छ जो अल्लाहमाथि तथा त्यसका रसूलहरु (सन्देष्टाहरु) माथि ईमान स्वीकार गर्दछन्। यो अल्लाहको कृपा हो जसलाई चाहन्छ प्रदान गर्दछ,[२] तथा अल्लाह अत्यन्त कृपालु छ।[३]

مَا أَصَابَ مِنْ مُصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ

(२२) न कुनै कठिनाई (संकट) संसारमा आउँछ[४] न विशेष तिम्रा प्राणहरुमाथि[५] परन्तु यसभन्दा पूर्व कि हामीले त्यसलाई उत्पन्न गरौं, त्यो एउटा विशेष किताबमा लेखिएको छ।[६] नि:सन्देह

[१]तथा जसको विस्तार यति छ त्यसको लम्बाई कति होला ? किनकि लम्बाई चौडाइभन्दा अधिक नै हुन्छ।

[२]स्पष्ट कुरो छ कि उसको इच्छा उसैको लागि हुन्छ जो कुफ्र तथा दूराचारबाट क्षमा माँगेर ईमान तथा सदाचारको जीवन अपनाउँछ, यसैले त्यो यस्ता मानिसहरुलाई ईमान तथा पुण्यका कर्महरुको सौभाग्य पनि प्रदान गर्दछ।

[३]त्यसले जसमाथि चाहन्छ आफ्नो दया गर्दछ। जसलाई त्यसले केही दिन्छ, कसैले रोक्न सक्दैन तथा जसबाट रोकिदिन्छ कसैले दिन सक्दैन। सबै भलाई त्यसैका हातमा छन्, त्यही पूर्ण दयानिधि तथा वास्तविक दाता हो, जसकहाँ कन्जूसीको कुनै कल्पना छैन।

[४]जस्तै अकाल, बाढी तथा अन्य धर्ती तथा आकाशका अन्य विपदाहरु।

[५]जस्तै रोग, थकान, दरिद्रता आदि।

[६]अर्थात् अल्लाहले आफ्ना ज्ञान अनुसार पुरै सृष्टिलाई पैदा गर्नुभन्दा पहिला नै यी सबै कुरा लेखिदिए। जस्तो हदीसमा छ, नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमले भन्नुभयो :

«قَدَّرَ اللهُ الْمَقَادِيرَ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمٰوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ».

"अल्लाहले आकाश तथा धर्ती पैदा गर्नुभन्दा पचास हजार वर्ष पहिला नै सबै भाग्य लेखिदिनुभएको थियो।" (सहीह मुस्लिम, किताबुल क़द्र, बाबु हिज़ाजे आदम व मूसा अलैहिस्सलाम)

عَلَى اللّٰهِ يَسِيْرٌ ۝

यो कार्य अल्लाह (तआ़ला) का लागि (अत्यन्त) सरल छ ।

لِّكَيْلَا تَاْسَوْا عَلٰى مَا فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوْا بِمَآ اٰتٰىكُمْ ؕ وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُوْرٍ ۝

(२३) ताकि तिमी आफूबाट खोसिएका वस्तुमाथि दुखी नहुने गर तथा न प्रदान गरिएको कुरामाथि गर्व गर्न थाल,[1] तथा गर्व गर्ने अहंकारीहरुसित अल्लाह प्रेम गर्दैन ।

الَّذِيْنَ يَبْخَلُوْنَ وَيَاْمُرُوْنَ النَّاسَ بِالْبُخْلِ ؕ وَمَنْ يَّتَوَلَّ فَاِنَّ اللّٰهَ هُوَ الْغَنِيُّ الْحَمِيْدُ ۝

(२४) जो (स्वयं पनि) कन्जुसी गर्दछन् तथा अरुहरुलाई (पनि) कन्जुसीको शिक्षा दिइन्छन् । (सुन !) जो पनि विमुख हुन्छन्,[2] अल्लाह निस्पृह तथा प्रशंसाका योग्य छ ।

لَقَدْ اَرْسَلْنَا رُسُلَنَا بِالْبَيِّنٰتِ وَاَنْزَلْنَا مَعَهُمُ الْكِتٰبَ وَالْمِيْزَانَ لِيَقُوْمَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ ۚ وَاَنْزَلْنَا الْحَدِيْدَ فِيْهِ بَاْسٌ

(२५) नि:सन्देह हामीले आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई खुला निशानीहरु प्रदान गरी पठायौं तथा उनका साथ किताब तथा न्याय (तुला) अवतरित गऱ्यौं[3] ताकि मानिस न्यायमा स्थित रहून् तथा हामीले फलामलाई पनि अवतरित गऱ्यौं[4] जसमा अत्यन्त

[1]यहाँ जुन शोक तथा प्रसन्नताबाट रोकिएको छ, यो त्यो शोक तथा प्रसन्नता हो जो मानिसहरुलाई अवैध कामहरुसम्म पुऱ्याउँछ । अन्यथा दुखमाथि शोक तथा सुखमाथि प्रसन्नता एउटा स्वभाविक कर्म हो, किन्तु मोमिन दुखमाथि धैर्यधारण गर्दछ कि अल्लाहको इच्छा तथा भाग्यलेख हो, रुनु चिच्याउनुबाट परिवर्तन हुनसक्दैन, तथा सुखमाथि घमण्ड गर्दैन । अल्लाहको कृतज्ञ हुन्छ कि यो मात्र त्यसका प्रयासको फल होइन बरु अल्लाहको दया एवं त्यसको उपकार हो ।

[2]अर्थात् अल्लाहको मार्गमा खर्च गर्नाले, किनकि वास्तविक कृपणता (कन्जूसी) यही हो।

[3] ميزان मीज़ान (तुला) सित अभिप्राय न्याय हो तथा प्रयोजन यो हो कि हामीले मानिसहरुलाई न्याय गर्न आदेश दिएका छौं । केही ज्ञाताहरुले यसको अनुवाद तुला गरेका छन् । तराजू उतार्नाले अभिप्राय हो कि हामीले तराजूतिर मानिसहरुलाई मार्ग दर्शायौं कि त्यसकाद्वारा मानिसहरुलाई तौलेर उनको पूरा-पूरा अधिकार देउ ।

[4]यहाँ पनि उतार्यौंको अर्थ हो पैदा गर्नु तथा त्यसको कला सिकाउनु । फलामबाट असंख्य वस्तुहरु बन्दछन् । यो सब अल्लाहका त्यस निर्देश तथा दिव्य प्रकाशनाको परिणाम हो जो उसले मनुष्यलाई गरेको छ ।

شَدِيدٌ وَّمَنَافِعُ لِلنَّاسِ وَلِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَّنْصُرُهٗ وَرُسُلَهٗ بِالْغَيْبِ ؕ اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ عَزِيْزٌ ﴿۲۵﴾

(भयानकता एवं) शक्ति छ[1] तथा मानिसहरुका लागि अन्य पनि धेरै लाभ छन्,[2] तथा यसकारण पनि कि अल्लाहले जानोस् कि त्यसको तथा सन्देष्टाहरुको सहायता नदेखिकन कसले गर्दछ ।[3] निःसन्देह अल्लाह (तआ़ला) शक्तिशाली एवं सामर्थ्यवान छ ।[4]

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوْحًا وَّ اِبْرٰهِيْمَ وَجَعَلْنَا فِيْ ذُرِّيَّتِهِمَا النُّبُوَّةَ وَالْكِتٰبَ فَمِنْهُمْ مُّهْتَدٍ ۚ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ فٰسِقُوْنَ ﴿۲۶﴾

(२६) निःसन्देह हामीले नूह एवं इब्राहीम (अलैहिस्सलाम) लाई (सन्देष्टा बनाएर) पठायौं तथा हामीले ती दुबैको सन्तानमा पैग़म्बरी (दूतत्व) तथा किताब जारी राख्यौं, त उनीमध्ये केही मार्गमा आए तथा उनीमध्ये निकै अधिक अवज्ञाकारी रहे ।

ثُمَّ قَفَّيْنَا عَلٰٓى اٰثَارِهِمْ بِرُسُلِنَا

(२७) उनका पश्चात तैपनि हामीले निरन्तर आफ्ना सन्देष्टाहरुलाई पठाइरह्यौं तथा उनका

[1]अर्थात् फलामबाट अस्त्र-शस्त्र बन्दछन्, जस्तै तलवार, बन्दूक तथा अब परमाणु बम, तोपहरु, युद्ध तोप, पनडुब्बिहरु, रकेट, टैंक आदि असंख्य वस्तुहरु जसबाट शत्रुमाथि आक्रमण गरिन्छ तथा आफ्नो रक्षा पनि ।

[2]अस्त्र-शस्त्रका अतिरिक्त फलामबाट अरु पनि धेरै सामान बन्दछन् जो घरहरु तथा विभिन्न उद्योगहरुमा काम आउँछन्, जस्तै छुरी, चक्कू, कैंची, हथौडा, सुई, खेती, काठ तथा निर्माण आदिका सामान तथा साना-ठूला अनगिन्ती मेशीन तथा सामाग्रीहरु ।

[3]यो لِيَقُومَ को संयोजक हो, अर्थात् रसूलहरुलाई यसकारण पठायौं ताकि त्यो जानोस् कि त्यसका रसूलहरुमाथि अल्लाहलाई नदेखिकनै कसले विश्वास गर्दछ तथा उनको सहायता गर्दछ ।

[4]त्यसलाई यसको जरुरत छैन कि मानिस त्यसका धर्मको तथा त्यसका रसूलहरुको सहायता गरून्, बरु त्यो चाहन्छ भने त्यस बिना नै उनलाई प्रभुत्व प्रदान गरिदेओस् । मानिसहरुलाई त उनको सहायता गर्नुको आदेश उनको आफ्नै भलाईका लागि दिएको छ ताकि उनी यस ढङ्गले आफ्ना प्रभुलाई प्रसन्न गरी त्यसको दया तथा क्षमाका पात्र बन्न जाऊन् ।

وَقَفَّيْنَا بِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَآتَيْنَاهُ الْإِنجِيلَ وَجَعَلْنَا فِي قُلُوبِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ رَأْفَةً وَرَحْمَةً وَرَهْبَانِيَّةً ابْتَدَعُوهَا مَا كَتَبْنَاهَا عَلَيْهِمْ إِلَّا ابْتِغَاءَ رِضْوَانِ اللَّهِ فَمَا رَعَوْهَا حَقَّ رِعَايَتِهَا فَآتَيْنَا

पश्चात हामीले ईसा पुत्र मरियमलाई पठायौं तथा उनलाई इंजील प्रदान गर्‍यौं तथा उनका अनुयायीहरुका हृदयमा प्रेम तथा दयाको भाव राखिदियौं ।[1] हो बैराग्य त उनीहरुले स्वयं खोजिहालेका थिए[2] हामीले उनीमाथि आवश्यक गरेका थिएनौं,[3] अल्लाहको प्रसन्नताको खोजीका अतिरिक्त ।[4] तथा उनीहरुले त्यसको पूर्ण पालना

---

[1] رَأْفَةً (राफ़:) को अर्थ हो कोमलता तथा रहमतको अर्थ हो दया । अनुयायीहरुसित अभिप्राय ईसा अलैहिस्सलामका साथी हवारी हुन् । अर्थात् उनका हृदयमा एक-अर्काका लागि प्रेम तथा प्यारको भाव उत्पन्न गरिदियौं, जस्तो सहाबा किराम रज़ीयल्लाहु अन्हुम परस्पर प्रेम तथा दयाभाव गर्नेहरु थिए । رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ (यहूदी यसप्रकार आपसमा प्रेमभाव राख्दैनथे जस्तो आदरणीय ईसाका अनुयायीहरु थिए ।

[2] رَهْبَانِيَّةً (रहबानियत) رَهَب रहब (भय) बाट बनेको छ अथवा رُهْبَانٌ रूहबान (फकीर) सित सम्बन्धित छ । यसलाई رهبنة बाट मानिन्छ भने यसको धातु رهبيت (रहिबीयत) हो, यसमा 'नून' बढाएर रहबानीयत बनाइएको छ । (ऐसरुत्तफ़ासीर) रहबानीयतको अर्थ वैराग्य हो, अर्थात् संसारबाट सम्बन्ध त्याग गरी वनमा गएर अल्लाहको उपासना गर्नु । यसको पृष्ठभूमि यो हो कि ईशदूत ईसाका पश्चात यस्ता राजा भए जसले तौरात तथा इंजीलमा परिवर्तन गरिदिए जसलाई एउटा गिरोहले मानेन तथा राजाका भयले पर्वतहरु एवं गुफामा शरण लिए । यो त्यसको आरम्भ थियो, जसको आधार विवशता थियो । किन्तु पछिका मानिसहरुले आफ्ना ठूलाहरुका अन्धा-अनुशरणमा यस नगरलाई त्यागेर उपासनाको एउटा नयाँ ढङ्ग बनाए तथा स्वयंलाई गिर्जाघरहरु तथा पूजा स्थलहरुमा बन्द गरे तथा त्यसका लागि संसारमा त्याग एवं वैराग्यलाई पनि अनिवार्य गरिहाले । त्यसैलाई अल्लाहले ابتداع (स्वयं रच्नु) भनेको छ ।

[3] यो पछिल्लो कुराकै पुष्टि हो कि यो वैराग्य उनले स्वयं बनाएका थिए, अल्लाहले त्यसको आज्ञा दिएन ।

[4] अर्थात् हामीले त उनीमाथि अनिवार्य गरेका थियौं कि हाम्रो प्रसन्नताको खोजी गरुन् । दोस्रो अनुवाद यो गरिएको छ कि उनले यो काम अल्लाहलाई खुश गर्नका लागि गरेका थिए, किन्तु अल्लाहले स्पष्ट गरिदियो कि अल्लाहको प्रसन्नता धर्ममा आफ्नो तर्फबाट नयाँ कुरा बनाउनाले प्राप्त हुनसक्दैन, चाहे ती जति नै मनोरम किन नहोउन् । अल्लाहको प्रसन्नता त त्यसका अनुपालनबाट नै प्राप्त हुन्छ ।

ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ مِنْهُمْ أَجْرَهُمْ ۖ وَكَثِيرٌ مِّنْهُمْ فَٰسِقُونَ ﴿٢٧﴾

गरेनन्,[1] तैपनि हामीले उनीहरुमध्ये जसले ईमान स्वीकार गरेका थिए उनीहरुलाई उनको प्रतिफल दियौं,[2] तथा उनीहरुमा अधिकतर मानिस छन् ।

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوا۟ ٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَءَامِنُوا۟ بِرَسُولِهِۦ يُؤْتِكُمْ كِفْلَيْنِ مِن رَّحْمَتِهِۦ وَيَجْعَل لَّكُمْ نُورًا تَمْشُونَ بِهِۦ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۚ وَٱللَّهُ غَفُورٌ رَّحِيمٌ ﴿٢٨﴾

(२८) हे मानिसहरु जसले ईमान स्वीकार गरेका छौ, अल्लाहसित तर्सदै रह तथा त्यसका सन्देष्टामाथि ईमान स्वीकार गर, अल्लाहले तिमीलाई आफ्नो दयाको दुईगुना भाग प्रदान गर्नेछ[3] तथा तिमीलाई दिव्य ज्योति प्रदान गर्नेछ, जसका प्रकाशमा तिमी हिंड्ने-डुल्ने छौ तथा (तिम्रा पाप पनि क्षमा गरिदिनेछ, अल्लाह क्षमा गर्ने दयावान छ ।

لِّئَلَّا يَعْلَمَ أَهْلُ ٱلْكِتَٰبِ أَلَّا يَقْدِرُونَ عَلَىٰ شَىْءٍ مِّن فَضْلِ ٱللَّهِ ۙ وَأَنَّ ٱلْفَضْلَ بِيَدِ ٱللَّهِ يُؤْتِيهِ مَن يَشَآءُ ۚ وَٱللَّهُ ذُو ٱلْفَضْلِ ٱلْعَظِيمِ ﴿٢٩﴾

(२९) यो यसकारण कि अहले किताब[4] (ग्रन्थवालाहरु) जानीहालून् कि अल्लाहको कृपाको कुनै अंशमा पनि उनीहरुलाई अधिकार छैन तथा यो कि समस्त कृपा अल्लाहका हातमा छ, त्यो जसलाई चाहन्छ प्रदान गर्दछ, तथा अल्लाह नै अत्यन्त कृपालु छ ।

[1]अर्थात् उनीहरुले उद्देश्य अल्लाहको प्रसन्नताको खोज भने, किन्तु उनीहरुले पूरा पालन गरेनन्, अन्यथा उनीहरु नयाँ कुरा बनाउनुको साटो अनुसरणको मार्ग अपनाउँथे ।

[2]यी ती मानिस हुन् जो ईसाका धर्ममा अटल रहेका थिए ।

[3]यो दुईगुना प्रतिफल ती ईमानवालाहरुलाई प्राप्त हुनेछ जो नबी सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लमभन्दा पहिलाका नबीमाथि ईमान स्वीकार गर्दथे अनि उहाँ सल्लल्लाहु अलैहि व सल्लममाथि पनि ईमान स्वीकार गरे, जस्तो कि हदीसमा वर्णित छ । (सहीह-अल-बुख़ारी, किताबुल इल्म, सहीह मुस्लिम, किताबुल ईमान, बाबु वजूबिल ईमान बिर्रिसालति नबिय्येना) एउटा अर्को व्याख्याका अनुसार जब अहले किताबले यस कुरामा गर्वको प्रदर्शन गरे कि उनीहरुलाई दुईगुना पुण्य प्राप्त हुनेछ त अल्लाहले मुसलमानहरुका पक्षमा यो आयत उतार्यो । विस्तारका लागि तफ़सीर इब्ने कसीर हेर्नुस् ।

[4] لِئَلَّا मा لا अधिक छ तथा अर्थ हो ليعلم أهل الكتاب ألهم لا يقدرون على أن ينالوا شيئا من فضل الله "ताकि अहले किताब जानिहालून् कि उनीहरु कुनै कुरामाथि सक्षम छैनन् कि अल्लाहको कृपा र वरदान पाउन सकून् ।" (फ़तहुल क़दीर)